Ազգ
Azg
8 դեկտեմբեր 2007 շաբաթ 227 (3879)

Ընդունվեց «Ցեղասպանության պատասխանատվության ակտը»

Ամերիկայի հայկական համագումարից հաղորդում են, որ ԱՄՆ-ի Ներկայացուցիչների պալատը ընդունել է «Ցեղասպանության պատասխանատվության վերաբերյալ ակտ» կոչվող օրինագիծը: Այս օրինագծով ԱՄՆ-ի արդարադատության նախարարությունը կարող է դատի ենթարկել ԱՄՆ-ում ապաստան գտնող ցեղասպանության հանցագործներին: Այսինքն՝ այս որոշումը հնարավորություն է տալիս, որ Միացյալ Նահանգներ մուտք գործած ոչ ԱՄՆ-ի քաղաքացիները դատական կարգով հետապնդվեն երկրից դուրս իրականացրած ցեղասպանության համար: «Ցեղասպանության պատասխանատվության վերաբերյալ ակտը փորձ է երաշխավորելու, որ Միացյալ Նահանգների մեր օրենքները բավարար լիազորություններ են ընձեռում ցեղասպանության գործողությունները դատական կարգով հետապնդելու համար», նշել է Ներկայացուցիչների պալատի իրավական հարցերով հանձնաժողովի նախագահ, հանրապետական Ջոն Քոնյերսը՝ հավելելով, որ այս ակտը «վերջին քայլը չի լինելու»: Ամերիկայի հայկական համագումարի գործադիր տնօրեն Բրայան Արդունիի խոսքերով, «հաջորդ վճռական քայլը պետք է լինի 106-րդ բանաձեւին հավանություն տալու միջոցով ցեղասպանության ժխտմանը դիմադրելը»:

Մինչեւ հունվարի 20-ը հավանաբար նախագահի 9 թեկնածուներն էլ կգրանցվեն

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

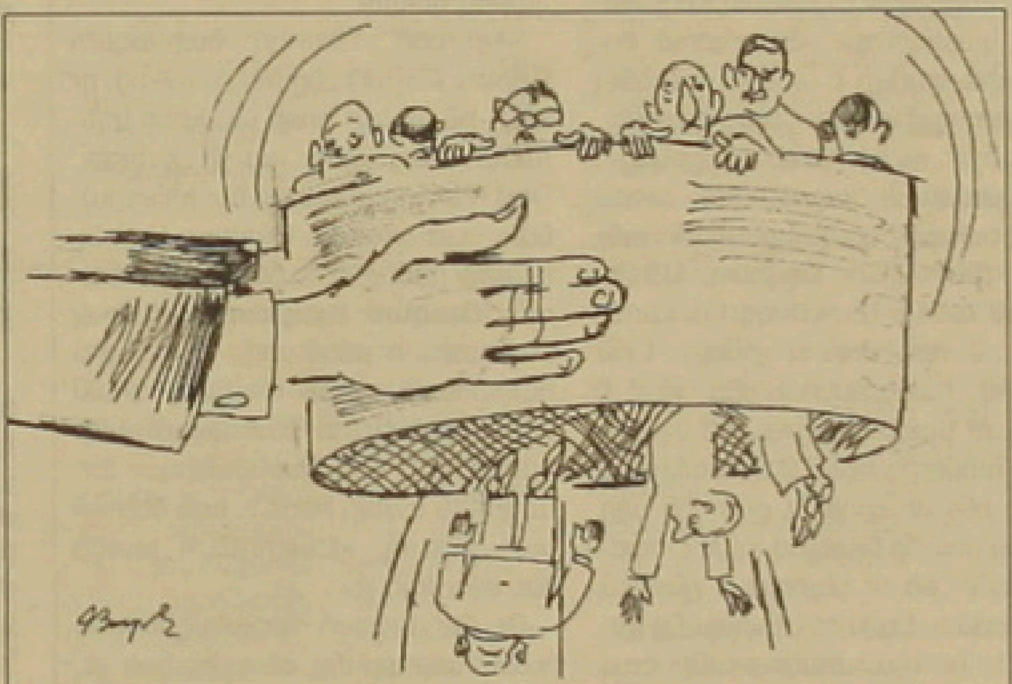

Մարդկայնորեն այդպես էլ անհասկանալի մնաց, թե ինչո՛ւ բազմավաստակ մարզիկ Իսրայել Հակոբկոխյանը, որ մեծ ցանկություն ուներ նախագահի թեկնածու առաջադրվելու, չէր կարող 8 մլն դրամ ունենալ ընտրագրավի համար, իսկ մյուս 9 թեկնածուները կամ նրանց կուսակցությունները այդ գումարը հեշտ ու հանգիստ տվեցին: Եվ որտե՞ղ արստող է թվում ընտրագրավի այդ 8 միլիոնը այսօրինի Հայաստանում, որտեղ 50 հազար դրամ միջին հայկական աշխատավարձ ստացողը, եթե հանկարծ մտքով անցկացնի պարտք վերցնելով առաջադրվել՝ պետք է մի սոված-ծարավ մնա եւ ողջ աշխատավարձը ամեն ամիս, մի 6 տարի այդ պարտքը փակի: Ահա մեր բարեփոխված ընտրական օրենսգրքի ողջ պերճանքն ու թշվառությունը. նախ՝ դրամը, հետո աքողները: Իսկ գուցե բոլոր առումներով տաղանդավոր մեկը, որը Հայաստանում սահմանված խաղի կանոններով որեւէ կերպ չի կարող հարստանալ, իսկապես երկրի կառավարման արդյունավետ ծրագիր ունի, չի ուզում որեւէ կուսակցության անդամ լինել, չի ուզում այդ 8 մլն-ը մուրալ որեւէ մեծահարուստից (վերջին պարագան հենց Իսրայել Հակոբկոխյանինն է, թեեւ չենք կարող պնդել, թե նա երկիրը լուսավոր ճանապարհով տանելու ծրագիր ունի): Բայց հո այդպիսի մեկի իրավունքները 100 տոկոսով խախտվեցին: Այսպես թե այնպես՝ արդեն ունենք 9 բոլոր-բուսաթով թեկնածու, 7-ի թիկունքում կուսակցություն, երկուսի թիկունքում՝ էլի անտայման ազդեցիկ ուժեր, ինքնաառաջադրումը կատ չունի, 8 միլիոնն էլ նրանց դրամապանակում առկա էր: Մոռանանք փոքրիկ անհարմարությունները առաջադրվել ուզող-չկարողացողների հետ կապված եւ անցնենք առաջ՝ ընդամենը հիշելով, որ 10 տարի առաջ էլի 9 նախագահի թեկնածու ունեինք, ընտրություններն էլի փետրվարի 19-ին էին՝ իսկ ընտրությունները երկրորդ փուլ ունեցան:

Տես էջ 3

Ռուսական ռազմանավերը կմտնեն Միջերկրական ծով

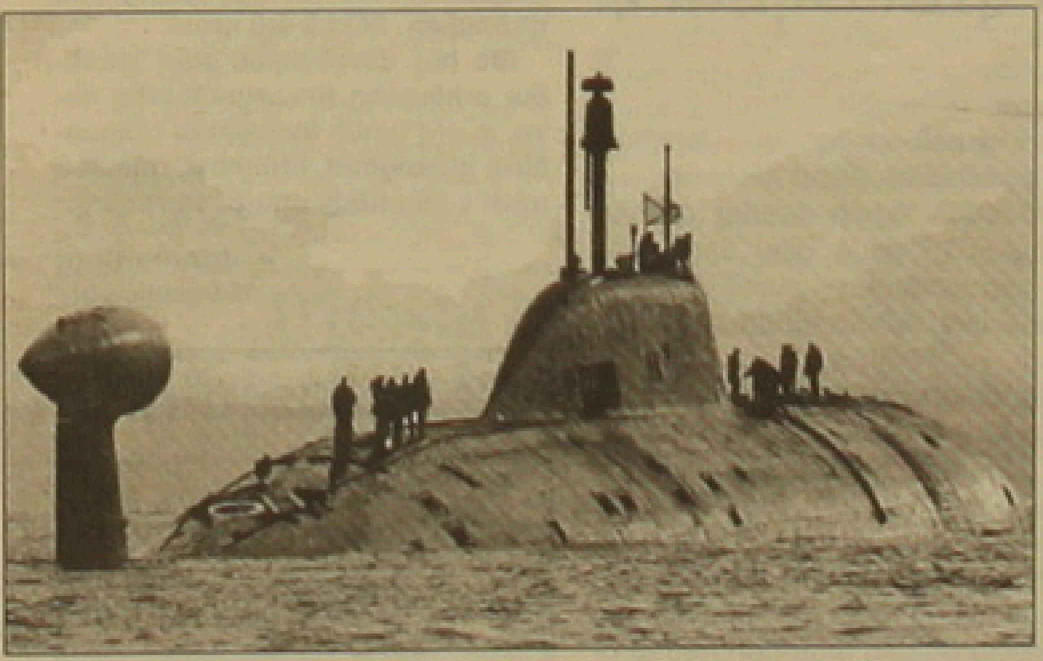

Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Անատոլի Սերդյուկովը չորեքշաբթի օրը հայտարարեց, որ ռուսական նավատորմը ԽՍՀՄ-ի անկումից ի վեր առաջին անգամ մտնելու է Միջերկրական ծով, նպատակ ունենալով ապահովել ռազմավարական մեծ կարեւորություն ներկայացնող այդ շրջանում ռուսական ծովուժի ներկայությունը: «Ֆիգարո» թերթի տեղեկությունների համաձայն, ռուսական ութը ռազմանավեր պարեկություն կանեն Ատլանտյան օվկիանոսի հյուսիս-արեւելքում:

Միջերկրական ծով կմտնեն մեկ տասնյակ ռազմանավեր, այդ թվում՝ «Ադմիրալ Կուզնեցով» ավիակիրը: Այնտեղ մուտք կգործեն նաեւ 47 օդանավեր, այդ թվում՝ ռազմավարական ռմբակոծիչներ: Ավիակիրը եւ հակասուզանավային ռազմանավերն արդեն հեռացել են Սեւերոմորսկի ռազմակայանից, նշում է «Ֆիգարոն»: Դրանց կմիանան Սեւծովյան նավատորմի որոշ ռազմանավեր:

Այս ամենը վկայում է Ռուսաստանի ռազմական զորության աճի մասին: Նախագահ Վլադիմիր Պուտինը ավելի վաղ հայտարարել էր, որ վերսկսվում են ռազմավարական ռմբակոծիչների թռիչքները: Այս տարվա ամռանը որոշ ռազմօդանավեր նույնիսկ մոտեցել էին Մեծ Բրիտանիայի տարածքին՝ մեծ մտահոգություն պատճառելով ՆԱՏՕ-ին: Մոսկվան պարբերաբար հայտարարում է նոր, ավելի հզոր զինատեսակների ստեղծման մասին:

1990-ական թվականներին ռուսական բանակը բավական թուլացել էր ԽՍՀՄ-ի փլուզմանը հաջորդած ծանր պայմաններում: Ներկայումս բանակը վերստին հզորանում է: Արեւմուտքում դժվարանում են հաշվարկել Մոսկվայի ռազմական ծախսերը, բայց ենթադրվում է, որ 2000-2007-ին ՌԴ պաշտպանական ծախսերը քառապատկվել են եւ ներկայումս կազմում են 30-60 մլրդ դոլար, որ կազմում է ՀՆԱ 2,5-3 տոկոսը:

Վերարկուն կեղտոտեցին

Երեկ անհայտ չարագործները Կորյունի եւ Աբովյան փողոցների խաչմերուկի մոտ ծվահարել են Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կողմնակիցներին, որոնք թռուցիկներ եւ DVD-ներ էին բաժանում անցորդներին: Հարձակման հետեւանքով կեղտոտվել է Նիկոլ Փաշինյանի վերարկուն: Հաղորդվում է, որ միջադեպը տեղի է ունեցել հենց այն վայրում, որտեղ հոկտեմբերի 23-ի երթի մասնակիցները բախվել էին ոստիկանության հետ: Ձվերով հարձակվելու երկրորդ փորձը կատարվել է արդեն «Երիտասարդական» մետրոյի մոտ: Բարեբախտաբար այս անգամ տուժածներ չեն եղել: Երթի մասնակիցներին ուղեկցող ոստիկանները նախընտրել են չխառնվել «ձվային» պատերազմին:

Բուլղարիայի սինոդի ցավակցական նամակը Գարեգին Երկրորդ Ամենայն հայոց կաթողիկոսին

Դեկտեմբերի 4-ին Բուլղարիայի եկեղեցական սինոդը ցավակցական նամակ է հղել Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդին, որով իր խորին ցավակցությունն է հայտնել 1915-ին տեղի ունեցած Հայոց ցեղասպանության կապակցությամբ: Ինչպես նշվում է նամակում. «Բուլղար ժողովուրդն ու եկեղեցին ոչ քիչ տանջանք ու հալածանք են տարել 5-դարյա օսմանյան լծի ներքո: Այս ամենը ցույց է տալիս երկու քրիստոնյա ժողովուրդների ընդհանուր ճակատագիրը»:

Սա առաջին անգամ է, որ Բուլղարիայի եկեղեցական սինոդի ընդունած Հայոց եղեռնին վերաբերող փաստաթղթում օգտագործվում է «ցեղասպանություն» բառը:

«Մանկական եվրոտեսիլ-2007»

Այսօր Հանրային հեռուստատեսության եւ ռադիոյի «Արեւիկ» մանկապատանեկան անսամբլը Ռոտերդամում կմասնակցի «Մանկական եվրոտեսիլ-2007» մրցույթին: Մրցույթին «Արեւիկի» կատարմամբ կհնչի Մարիաննա Ջավախյանի «Երազանք» երգը: Հայկական պատվիրակությունը առաջին անգամ է մասնակցում «եվրոտեսիլին»:

Իսկ Եվրոպայում՝ «Կապույտ քարտ»

Ամերիկյան «կանաչ քարտի» (green card) սիրահարները այսուհետեւ կարող են ստանալ նաեւ եվրոպա մեկնելու «կապույտ քարտ»: Եվրամիության խորհուրդը հավանություն է տվել բարձր մասնագիտական որակավորում ունեցող միգրանտների ներհոսքը Եվրոպա խթանելու համար «կապույտ քարտ» սահմանելու Եվրոհանձնաժողովի առաջարկությանը: Հաղորդվում է, որ «կապույտ քարտը» կլինի այն փաստաթուղթը, որը կընդլայնի երրորդ երկրներից ԵՄ ժամանող բարձրակարգ մասնագետների իրավունքները: Եվրոհանձնաժողովը կարծում է, որ «կապույտ քարտ» ունեցողներին պետք է տրամադրել Եվրամիության քաղաքացու իրավունքների հետ համադրելի իրավունքներ: Եթե այս առաջարկն ընդունվի, կարող է ուժի մեջ մտնել արդեն 2009-ից:

Պուտինի թեկնածուն հայտնի կլինի դեկտեմբերի 17-ին

Ռուսաստանի իշխող «Միասնական Ռուսաստան» կուսակցության նախագահական թեկնածուն հայտնի կլինի դեկտեմբերի 17-ին կայանալիք համագումարում: Այդ մասին հայտնել է կուսակցության առաջնորդ Բորիս Գրիզլովը: Ըստ փորձագետների, այս կուսակցության թեկնածուն էլ փաստորեն կդառնա Վլադիմիր Պուտինի իրավահաջորդը: Իսկ Ռուսաստանի ներկա նախագահի աջակցությունը բավարար է, որ «Միասնական Ռուսաստան» կուսակցության թեկնածուն հաղթի:

Ադրբեջանում հերթական լրագրողը ձերբակալվեց

Նախիջեւանում ձերբակալվել է «Ազատություն/Ազատ Եվրոպա» ռադիոկայանի թղթակից Իլգար Նասիբովը: Հաղորդվում է, որ լրագրողին, որի դեմ չենթարկվելու եւ վիրավորանք հասցնելու բողոք էր ներկայացրել տեղական ոստիկանապետը, դատարան էին հրավիրել՝ իբր գործը փակելու վերաբերյալ փաստաթղթեր ստորագրելու, սակայն դատավորը, խախտելով պահանջվող նորմերը, առանց փաստաբանի ներկայության, եռամսյա նախնական կալանք է սահմանել: Նասիբովի կինը, որը նույնպես «Ազատություն» ռադիոկայանի ադրբեջանական ծառայության թղթակից է, տեղեկացրել է, որ նույն օրը ոստիկանությունը ներխուժել է իրենց տուն, խուզարկություն է կատարել եւ բռնագրավել համակարգիչն ու արխիվները: Իլգար Նասիբովն Ադրբեջանում ձերբակալված տասներորդ լրագրողն է:

«Թղթակիցներ առանց սահմանների» կազմակերպությունը հրապարակել է մամուլի գիշատիչների ցուցակը, որոնց շարքում իր պատվավոր տեղն ունի նախագահ Իլհամ Ալիեւը:

Երեւանում անշարժ գույքի գների աճի տեմպը նվազել է

Մարզերում այդ տեմպն աճել է

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Այս տարվա հոկտեմբերին Հայաստանում իրականացվել են անշարժ գույքի գրեթե 16 հազար գործարքներ, ինչը գերազանցում է նախորդ ամսվա ցուցանիշը 23 տոկոսով: Դրանց մոտ 37,8 տոկոսը (6041 գործարք) օտարման գործարքներն են: Վերջիններից էլ գերակշռում են առուվաճառքի գործարքները՝ 84,5 տոկոս, մնացածը նվիրատվություններ են եւ փոխանակություններ: Այս մասին տեղեկանում ենք անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի հրապարակած շուկայի վերլուծության ցուցանիշներից: Ըստ այդ ցուցանիշների, անշարժ գույքի օտարման 35,1 տոկոսն արձանագրվել է Երեւանում: Այստեղ առուվաճառքի գործարքների 57,5 տոկոսն արձանագրվել է բազմաբնակարան շենքերի բնակարանների նկատմամբ:

Երեւանում բնակարանների միջին գների աճի տեմպը նվազել է կազմելով 1,8 տոկոս: Սեպտեմբերին այդ աճը նախորդ ամսվա համեմատ կազմել էր 1,5 տոկոս: Ըստ համայնքների, Երեւանում բնակարանների 1 քմ մակերեսի միջին շուկայական գները կազմել են.

Բնակարանները Երեւանում եւ մարզերում

Համայնքներ	Միջին գները /դրամ/		
	հոկտեմբեր 2006 թ.	հոկտեմբեր 2007 թ.	սեպտեմբեր 2007 թ.
Կենտրոն	397000	465500	455800
Արաբկիր	313500	377300	377100
Քանաքեռ-Զեյթուն	199000	282900	282700
Նոր Նորք	181600	245000	282700
Ավան	171100	243700	237200
Էրեբունի	169000	243900	243700
Շենգավիթ	191600	259500	254100
Դավթաշեն	203500	274400	267600
Աջափնյակ	184400	256000	248000
Մալաթիա-Սեբաստիա	174200	246400	236900
Նուբարաշեն	112600	133200	127400
Միջինը Երեւանում (բացի Նորք-Մարաշից)	208900	275300	270300

Տես էջ 8

ԱԶԳ Ընթացիկ

«Կուսակցություններն են մեղավոր, որ մեր երկրում չի ձեւավորվել քաղաքացիական հասարակություն»

Որքանո՞վ է որոշիչ լինելու հասարակության ձայնը նախագահական ընտրություններում

Փետրվարյան նախագահական ընտրություններում մեր հասարակության ազդեցության մասին հարցը երեկ Մամուլի ազգային ակումբ էր բերել տարբեր քաղաքական ուժերի մոտ մեկ տասնյակ ներկայացուցիչների, որոնցից միայն լավատեսը, բնականաբար, Հանրապետական կուսակցության փոխնախագահ, ԱԺ պատգամավոր **Գալուստ Սահակյանն** էր: Գալուստ Սահակյանը վստահ է, որ հասարակության ազդեցության մասին մտավախությունները կվերանան, եթե հասարակությունն իրեն ակտիվորեն ներգրավվի քաղաքական գործընթացներում: Ինչ մնում է իրենց անելիքին, ապա բանախոսն ընդգծեց, որ պետք է կարողանան վերացնել հասարական շփոթը, որպեսզի հնարավոր լինի լավ ընտրություններ անցկացնել: Գ. Սահակյանը ավելի շեշտեց այն միտքը, թե հետզհետե նախագահական ընտրությունների նախորդող շրջանի գործընթացները լրջանում են, եւ այդ համատեքստում կարեւորվելու է քաղաքական ուժերի հավաքական եւ լուրջ խոսքը: ՀՀԿ փոխնախագահը նշեց, որ կուսակցությունները պետք է համագործակցեն երկրի կայունությունը պահպանելու եւ լավ նախագահական ընտրություններ անցկացնելու համար, քանի որ այս ընտրությունները երկրի թե՛ տնտեսական, թե՛ քաղաքական հեռանկարի համար կանխորոշիչ են լինելու:

«Ինչ չհաջողվեց մեզ անել անցած տարիներին. մեզ չհաջողվեց քաղաքացիական հասարակություն ձեւավորել», իր խոսքում նշեց «Ժառանգություն» խմբակցության անդամ, պատգամավոր **Անահիտ Բախշյանը**՝ որպես պատճառ մատնանշելով, որ մարդիկ իրենց քվեով ինչ-որ հարց լուծելու հավատը կորցրել են: Պատգամավորի խոսքով, ընտրությունների ժամանակ հասարակությունը գործոն լինելու փոխարեն դառնում է գործիք եւ հաճախ կողմնորոշվում ճնշումների տակ եւ ոչ թե ընտրություն կատարում իր քաղաքական հայացքներից ելնելով: Նախկին մանկավարժ, տնօրեն Անահիտ Բախշյանը հիշեց, թե իր տնօրեն եղած ժամանակ ինչպես էին վարվում դպրոցների տնօրենների հետ, ովքեր ընտրությունների ժամանակ չէին սատարում իշխող ուժին: Բնականաբար, այդ իրավիճակը շարունակվում է նաեւ այժմ: «Ժառանգության» ներկայացուցիչը ոչ մի նախադրյալ չի տեսնում այս ընտրությունները մեկ քայլ առաջ անցկացնելու համար:

ՀՅԴ անդամ, պատգամավոր, գրող **Ալվարդ Պետրոսյանի** կարծիքով, հասարակության պասիվությունն էլ գործոն է, նայած թե որ տեսանկյունից ես նայում՝ հաղթողների, թե՛ պարտվողների: Այդուհանդերձ, պատգամավորը վստահ է, որ հայ հասարակությունն ամենաակտիվը եղել է 1996-ին, երբ ընտրություններին ընդդիմությունը պաշտոնապես պարտվեց: Նախագահի երկու թեկնածու առաջադրելու ՀՅԴ մոտեցումը, Ալվարդ Պետրոսյանի կարծիքով, լավ նորամուծություն էր քաղաքական կյանքում, որը ակտիվացրեց նաեւ հասարակությանը եւ նրան ներգրավեց թեկնածուների ընտրությանը: Նա նշեց, որ ամբոխահաճությունը չպետք է դարձնել քաղաքական կատեգորիա. «5 րոպեում ժողովրդին կարելի է ամբոխ դարձնել եւ 5 րոպեում կարելի է ազգ դարձնել, նայած, թե ով է խոսում ամբիոնից»:

Հայաստանի ազատական առաջադիմական կուսակցության անդամ (նախկի՞ն) **Եղվարդ Անտինյանն** ավելի կարեւորեց հասարակության հետ ազնիվ լինելը: Նրա խոսքով, հասարակությանը պետք է ասել, որ սահմանադրական փոփոխություններից հետո նախագահը չէ ամեն ինչ որոշողը եւ ընտրողն այդ տեսանկյունից նայելով պետք է հաշվի առնի, թե որ բեւեռից է ընտրում նախագահ: Եղվարդ Անտինյանը վստահ է, որ հասարակությանը շատ ակտիվացնելով նրան կբերեն հիասթափության:

Հասարակությունն այսօր ցանկանում է լսել բոլոր թեկնածուների վերաբերյալ կարծիքներն ու քննարկել: Սա էլ ՍԻՄ նախագահ **Հրանտ Խաչատրյանի** կարծիքն է, ով հանդես էր գալիս որպես փորձագետ: Անդրադառնալով «Գելափի» հարցման արդյունքներին, ըստ որի մեր հասարակության մեծ մասը վախենում է սեփական կարծիքն արտահայտել (ընտրությունների վերաբերյալ), Հրանտ Խաչատրյանն արձանագրեց, որ մարդկանց մեջ վախ կա ռեժիմի նկատմամբ, երբ սեփական երկրում կարող ես վարկաբեկվել ու չկարողանալ դատարանում արդարանալ, երբ կարող ես անարդարացիորեն զրկվել աշխատանքից եւ նման բազմաթիվ դեպքեր:

«Կարծեմ 1998-ին նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը հայտարարեց, որ 2001-ին աղետի գոտի ասվածը կվերանա, բայց այսօր դա չի վերացել: Դուք հետեւողական չեք ձեր խոստումները կատարելիս», Գալուստ Սահակյանին դիմեց ՀԺԿ մամուլի քարտուղար **Ռուզան Խաչատրյանը**: Իսկ նախագահի թեկնածու, «Ազգային համաձայնություն» կուսակցության նախագահ **Արամ Հարությունյանի** կարծիքով էլ մեկ մաթեմատիկոս ձեւավորելն ավելի հեշտ է, քան մեկ ազատ ընտրող. «Ընտրողների խավը ձեւավորված չէ»:

Որ մեր երկրում քաղաքացիական հասարակությունը ձեւավորված չէ, մեղավորը, տնտեսագետ, նախկին պատգամավոր **Թաթուլ Մանասերյանի** կարծիքով, քաղաքական կուսակցություններն են, որոնք այդ հարցում առաջ ընկան: «Կուսակցություններն առաջ ընկան եւ մինչ քաղաքացիական հասարակություն ձեւավորելը քաղաքականացրին, կուսակցականացրին հասարակությանը, եւ ոչ այնքան մեծ է հասարակության ազդեցությունը կուսակցությունների վրա, որքան հակառակը», նշեց Թաթուլ Մանասերյանը:

ԳՈՀԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Նախագահական ընտրությունների մոտենալու հետ կրճատվում է խորհրդարանականների անելիքը

«Ժառանգություն» կուսակցությունը հստակ իմացել ու տեղեկացրել է, որ սեփական թեկնածուով հանդես չի գալու նախագահական ընտրություններում, բայց դեռեւս կողմնորոշված չէ արդեն առաջադրված թեկնածուներից ում սատարելու հարցում: Կողմնորոշվելու համար կուսակցությունը մտադիր է ծանոթանալ, ուսումնասիրել թեկնածուների ծրագրերը: Մինչդեռ ո՛չ թեկնածուները, ո՛չ էլ նրանց ծրագրերը անհայտ չեն: Սակայն «Ժառանգության» ներկայացուցիչ **Ստեփան Սաֆարյանը** գտնում է, որ ծրագրերի ու անձերի ներկայացվածության չափը բավարար չէ. «Ծանոթ ենք թեկնածուների անձերին: Իսկ թե ինչպիսի ծրագրերով են նրանք գալիս, անգամ, ներեցեք, գործող վարչապետի պարագայում դա ինձ համար հստակ չէ: Գործող վարչապետը Ազգային ժողովին ներկայացրել է կառավարության ծրագիր, որն, ինչպես նշել են, երեք քաղաքական ուժերի է ներկայացնում: Կարծում եմ՝ այս պարագայում ընտրողը միանգամայն այլ ծրագրի ականատես կլինի: Սա ուղղակի ամենապարզագույն տարբերակի դեպքում»: Խորհրդարանական երեկվա ճեպազրույցներում Ստեփան Սաֆարյանը նաեւ կարծիք հայտնեց, որ մյուս թեկնածուների դեպքում էլ իրողությունները փոփոխություններ են կրել. «Վերջին հաշվով, եթե, օրինակ, Տեր-Պետրոսյանը ներողություն է խնդրում հասարակությունից խիստ որոշակի սխալների համար, բնականաբար, նշանակում է նաեւ վերանայում՝ իր նախորդ ծրագրային մոտեցումների»: Բանախոսի կարծիքով, լրիվ անորոշ հարցեր էլ կան թեկնածուների ծրագրերում՝ գործող վարչապետի ծրագրում արդյո՞ք պահպանվելո՞ւ են ՀՅԴ-ի հետ համատեղ մշակված դրույթները, կամ ՀՀ առաջին նախագահի «ավազակապետություն» կազմալուծելու մտադրության իրականացման մանրամասները, որոնք, նրա իսկ հավաստմամբ, ներկայացվելու են հետագա ելույթներում: Անկախ ամեն ինչից, ինչպես հավաստեց Ստեփան Սաֆարյանը, «Ժառանգություն» կուսակցության համար որեւէ թեկնածուի սատարումը սակարկման խնդիր չէ: «Սակարկությունների մեջ չենք մտնելու: Խիստ կարեւորում ենք, թե ուր են տանելու մեր երկիրը եւ ինչ կոնկրետ քայլերով:

Ի տարբերություն «Ժառանգության», Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը հանդես է գալիս սեփական թեկնածուով եւ հստակ գիտի, որ ակնկալում է ժողովրդի հիմնական՝ ՀՅԴ գործունեությանը ծանոթ եւ որպես կայացած քաղաքական ուժ գնահատող մասի աջակցությունը: ՀՅԴ-ն պատրաստ է համագործակցել այն բոլոր ուժերի հետ, որոնք Հայաստանի Հանրապետությունում կշիռ ունեն եւ գործում են ազգային պետական շահերից ելնելով. «Մենք բավական կայացած ուժ ենք, բայց նրանց, ովքեր կցանկանան մեր կողքին լինել եւ կիսել մեր գաղափարախոսությունը, սկզբունքները, մոտեցումները, մենք միայն ու միայն կողջունենք: Այդ թվում եւ «Ժառանգությանը», սա **Հրայր Կարապետյանի**՝ լրագրողներին տված տեղեկացումն էր, որը շարունակվեց նրա հավաստիացումով, որ խորհրդարանական ընտրություններին ՀՅԴ ներկայացրած ծրագրի եւ նախագահի ՀՅԴ թեկնածու Վահան Հովհաննիսյանի ծրագրերը չեն տարբերվի. «Տարբերություն ընդհանրապես չի լինի, որովհետեւ Դաշնակցությունը այն կուսակցությունն է, որի թեկնածուն ով էլ լիներ, պետք է ներկայացներ Դաշնակցության գաղափարախոսությունը եւ սկզբունքային մոտեցումները: Այն դրույթները, որոնք մենք ներկայացրել ենք ԱԺ նախընտրական շրջանում, հիմք են դառնալու մեր նախագահի թեկնածուի գործունեության, նախընտրական պլատֆորմի: Իհարկե, այնուամենայնիվ, հնարավոր են որոշ խմբագրումներ, որովհետեւ նախագահի լիազորությունները մի քիչ ավելի լայն են, քան Ազգային ժողովինը»:

Հրայր Կարապետյանը շեշտեց, որ կուսակցության գործունեությունում առաջնահերթ կարեւորություն ունի հակակոռուպցիոն ծրագիրը, բայց եւ փաստեց. «Կառավարությունն այսօր որդեգրել է նոր հակակոռուպցիոն ծրագիր: Պարզվեց, որ հին հակակոռուպցիոն ռազմավարությունն իր դերը չունեցավ, նաեւ այդ ռազմավարության կատարման մեխանիզմները, նմանապես, գոյություն չունեցան»: Որպես հաջողման գրավական կրկին Հրայր Կարապետյանը հիշեցրեց հակակոռուպցիոն պայքարի մեկ միասնական մարմին ստեղծելու ՀՅԴ առաջարկություն-մոտեցումը. «Ստեղծվել են մարմիններ, եւ թե ինչքանով արդյունավետ կլինի դրանց գործունեությունը, ցույց կտա ապագան: Նկատի առնենք, որ սահմանադրության փոփոխությունների համաձայն, ստեղծվել է վերահսկիչ անկախ մարմին, որը ԱԺ կազմում չէ: Շատ հույսեր ունենք, որ այս մարմինը վճռական դեր կունենա կոռուպցիայի դեմ պայքարի մեջ: Բայց այս հարցում նախ եւ առաջ պետք է քաղաքական կամք, պետք են այնպիսի քաղաքական ուժեր, որոնք իսկապես կպայքարեն այդ երեւույթի դեմ եւ օրենքի առաջ բոլորին, անկախ զբաղեցրած պաշտոնից, կդնեն հավասար պայմաններում»: Կառավարության գնահատականը նույն ծրագրին հակադիր է ՀՅԴ կարծիքին: Ըստ այդ գնահատականի, ծրագիրն իր դերակատարությունն ունեցել է եւ որպես շարունակություն՝ կա նորի անհրաժեշտություն:

ՀՀԿ ներկայացուցիչներն էլ առաջնորդի հզորությամբ բացատրեցին նախընտրական փուլում Սերժ Սարգսյանի համարյա միայնակ ներկայանալը. «Լիդերը հենց նրանով է լիդեր, որ անելիքի հիմնական եւ ծանր մասը սեփական ուսերին վերցնի: Սակայն մտապես եղել ենք եւ հետո էլ անհրաժեշտ չափով լինելու ենք մեր թեկնածուի՝ գործող վարչապետի կողքին», պարզաբանեց ՀՀԿ խմբակցությունից **Գագիկ Մինասյանը**:

Այլ խմբակցություններից բանախոսներ չեղան:

ՆՈՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԹԲԻԼԻՍԻ

Հոգեհանգստյան արարողություն Վիրահայոց թեմի եկեղեցիներում

Վիրահայոց թեմի բոլոր տաճարներում հոգեհանգստի արարողություն է կատարվել ի հիշատակ 1988-ի դեկտեմբերին Հայաստանում տեղի ունեցած երկրաշարժի զոհերի: Արարողությունը կատարվել է հանդիսապետությամբ Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Տ. Վազգեն եպիսկոպոս Միրզախանյանի, որը արարողության ավարտին քաջալերման խոսքով դիմել է Թբիլիսիի Սբ. Գեւորգ առաջնորդանիստ եկեղեցում հավաքվածներին: Բազմամյա բացակայությունից հետո առաջին անգամ հոգեհանգստյան պաշտոններ են անցկացվել նաեւ թեմի Ծալկայի շրջանի Ղզլքիլիսա գյուղում եւ Մառնեուլի շրջանի Շահումյան ավանում:

Ն. Պ.

Մեկնարկել են պետբյուջեի քննարկումները

ԼՂՀ Ազգային ժողովում սկսվել են 2008-ի պետբյուջեի քննարկումները: Դրանք կտեւեն մինչեւ դեկտեմբերի 14-ը: Նախօրոք կազմված ժամանակացույցի համաձայն, խորհրդարանի մշտական հանձնաժողովներից բացի, այդ քննարկումներին կմասնակցեն նաեւ կառավարության լիազոր ներկայացուցիչները: Ինչպես տեղեկացնում է ԱԺ մամուլի ծառայությունը, մշտական գործող հանձնաժողովների օրերս կայացած համատեղ նիստին մասնակցել են ԼՂՀ վարչապետ Արա Հարությունյանն ու ֆինանսների նախարար Սպարտակ Թեւոսյանը:

Նիստում վերջինս նշել է, որ երկրի գլխավոր ֆինանսական փաստաթուղթը կարող է հիմք դառնալ հետագա տարիների առաջընթացի համար: Ըստ ֆինանսների նախարարի, խորհրդարանին ներկայացված օրինագծում առաջարկվում է ԼՂՀ 2008-ի պետական բյուջեն հաստատել՝ եկամուտների գծով՝ 49085.7 մլն դրամ, ծախսերի՝ 52517.6 մլն դրամ, իսկ դեֆիցիտը՝ 3431.9 մլն դրամ:

Թե ինչ վերջնական տեսք կունենա օրինագիծը քննարկումներից հետո, պարզ կլինի առաջիկա շաբաթների ընթացքում, որովհետեւ բյուջեն պետք է ընդունվի մինչեւ տարեվերջ:

Կ. ՂԱՐԻԲՅԱՆ
Ստեփանակերտ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հասարակութեան ԺԶ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Հաշուապահութիւն (գովազդ) / հեռ 582960
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածք «Ազգ»-ի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատւութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ղարաբաղի հարցի լուծումը ըստ տերպետրոսյանական փիլիսոփայության

Այնքան ողբետիկ է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի շրջապատի բողոքը առ այն, թե գործող իշխանության առաջին դեմքերը ուղղակի ստում են, ասելով, որ առաջին նախագահի առաջարկած ղարաբաղյան հիմնահարցի լուծումները պարտվողական էին եւ Տեր-Պետրոսյանն իրականում հանձնում էր Ղարաբաղը, որ եթե չլինեին Տեր-Պետրոսյանի հիշատակած գիր ստեղծողները, կարելի էր եւ հավատալ, որ Ղարաբաղի համար ընդամենն Ադրբեջանի կազմում ինքնավարություն պահանջողն ու Ադրբեջանի նախկին նախագահ Մութալիբովին ջերմագին ուղերձներ անողը մեզ միայն թվացել է, թե եղել է ՀՀ առաջին նախագահը:

Եվ այսպես, 10-ամյա լռությունից հետո Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն ուսանողների հետ նոյեմբերի 3-ի իր հանդիպման ժամանակ հայտարարում է, թե երբ Հայաստանի նախագահ ընտրվեց Քոչարյանը, միջազգային հանրությունն ու Ադրբեջանն ուղղակի հրճվեցին: Իհարկե, նա ուսանողներին այդպես էլ չբացատրեց, թե ինչն էր հրճվանքի պատճառը, հատկապես որ Ադրբեջանը հրճվանքի շատ ավելի հիմնավոր պատճառներ ուներ հենց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի իշխանության օրոք: Իսկ թե ինչո՞ւ, ահա այստեղ է, որ օգնության են գալիս գիր ստեղծողները՝ շումերները, փյունիկեցիները, Կիրիլն ու Մեֆոդին էլ հետը: «Կոմսոմոլսկայա պրավդա» թերթի 1992 թվականի մարտի 5-ի համարում կար մի հոդված, որի հիշատակումից հետո տերպետրոսյանական քարոզչամեքենան շատ լուրջ պետք է մտածի՝ արժե՞ արդյոք ընդհանրապես խոսել ԼՂ հիմնահարցի մասին ու փորձել զուգահեռներ անցկացնել այդ հարցում նախկին եւ գործող իշխանությունների մոտեցումներում:

Եվ այսպես, պատասխանելով «Կոմսոմոլսկայա պրավդայի» թղթակցի հարցին, թե ինչ կերպ է ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը տեսնում ԼՂ հիմնահարցի լուծումը, առաջին նախագահն ասում է բառացիորեն հետեւյալը՝ «Կարծում եմ՝ ինքնավարության կարգավիճակը Ադրբեջանի կազմում լիովին կարող է բավարարել հակամարտության կողմերին, որովհետեւ Ղարաբաղին ինքնավարություն տալու դեպքում Ղարաբաղը մնում է Ադրբեջանի կազմում: Այսինքն, Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը պահպանվում է, իսկ ղարաբաղցիներն էլ իրենց հերթին ունենում են երաշխավորված կենսագործունեություն: Ահա սա է մեր դիրքորոշումը ԼՂ հարցում եւ մենք պատրաստ ենք սա քննարկել ցանկացած մակարդակում»: Սրանք ՀՀ առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի խոսքերն են: Ուստի, շումերներին, փյունիկեցիներին ու այս անգամ արդեն Կիրիլին ու Մեֆոդիին անիծելու հերթը հաստատ Տեր-Պետրոսյանինն է: Ինչ վերաբերում է Ադրբեջանին, ապա հրճվելու իրենց պատմական շանսը նրանք կորցրեցին Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրաժարականով:

Այսպիսով, Լեռնային Ղարաբաղի համար ընդամենն Ադրբեջանի կազմում ինքնավարություն պահանջող Տեր-Պետրոսյանը գործող իշխանություններին մեղադրում է Ղարաբաղի հարցը ձգձգելու եւ, ինչպես ինքն է ասում, դիվանագիտական աճպարարությունների մեջ, եւ առաջարկում է՝ «արմատապես հարկ է փոխել Ղարաբաղի հարցում ներկա իշխանությունների վարած անհեռանկար եւ վտանգավոր քաղաքականությունը. այսինքն՝ խնդրի լուծումը ձգձգելու, ստատուս քվոն պահպանելու փիլիսոփայությունից անցում կատարել հարցը լուծելու փիլիսոփայությանը»: Իսկ թե ո՞րն է ԼՂ հիմնահարցը լուծելու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի փիլիսոփայությունը, այդ մասին վերջինս խիստ սպառիչ եւ հստակ ներկայացրել էր վերոնշյալ հարցազրույցում: Ուստի բնական է, որ գործող իշխանության՝ Ղարաբաղը չծախելու փիլիսոփայությունն անխնա պիտի քննադատվեր հակառակ փիլիսոփայությունը կրող Տեր-Պետրոսյանի ու նրա թիմի կողմից:

Ի դեպ, Տեր-Պետրոսյանի փիլիսոփայությունը չի ավարտվում՝ «ինքնավարություն՝ Ադրբեջանի կազմում» բանաձեւով: Նշյալ հարցազրույցից պարզ է դառնում, որ Հայաստանի առաջին նախագահն անսահման բարեկամական զգացումներ է տածել այդ ժամանակվա իր ադրբեջանցի գործընկեր Մութալիբովի հանդեպ: «Կոմսոմոլսկայա պրավդայի» թղթակցի այն հարցին, թե ինչպիսի՞ն են Տեր-Պետրոսյանի հարաբերությունները Մութալիբովի հետ, ՀՀ առաջին նախագահը պատասխանել է՝ «Իմ հարաբերությունները Մութալիբովի հետ շատ նորմալ, մարդկային են եւ մենք չունենք միմյանց հետ հարաբերվելու հոգեբանական անհամատեղելիություն: Մութալիբովի հանդեպ ես հստակ համակրանք ունեմ»:

Ահա այսպես: Ուստի պետք չէ զարմանալ, որ 10-ամյա լռությունից հետո բարձրանալով հարթակ Տեր-Պետրոսյանը հայտարարում է, որ մեր երկրի թիվ մեկ բարեկամները պետք է լինեն մեր անմիջական հարեւաններ Ադրբեջանն ու Թուրքիան:

Իհարկե, այս հրապարակումից հետո տերպետրոսյանական քարոզչամեքենան կընկնի հերթական հիստերիայի մեջ, եւ կփորձի ապացուցել անապացուցելին. օրինակ, որ Տեր-Պետրոսյանը նման բան չի ասել: Բայց, ցավոք, ռուս գրերի ստեղծողներ Կիրիլն ու Մեֆոդին ոչնչով չեն կարող օգնել Տեր-Պետրոսյանին ու նրա թիմին: Վկան՝ 1992 թվականի մարտի 5-ի «Կոմսոմոլսկայա պրավդա» թերթին առաջին նախագահի տված հարցազրույցը, ուր նա ներկայացրել է ԼՂ հիմնահարցի լուծման իր համար ընդունելի տարբերակը, որի փիլիսոփայությունը խիստ լակոնիկ է՝ «հանձնել Ղարաբաղը»:

ԱՐԽԻՎԱՐԻՈՍ

Մինչեւ հունվարի 20-ը հավանաբար նախագահի 9 թեկնածուներն էլ կգրանցվեն

1-ին էջից

Այս՝ 2008-ի փետրվարի 19-ի ընտրությունները ուղղակի համընկնում են ղարաբաղյան շարժման 20-ամյակի հետ: Հունվարի 20-ին արդեն բոլոր թեկնածուները գրանցված կլինեն. ի դեպ, երեկ լրագրողներին հանդիպած ԿԸՀ քարտուղար **Աբրամ Բախչագուլյանը** հայտնեց՝ նոր օրենսդրական փոփոխություններով՝ թեկնածուների գրանցումը ավտոմատ է, այնպես որ բոլոր 9 էլ առանց բարդության կգրանցվեն, եթե, իհարկե, նրանցից որեւէ մեկը կամ մի քանիսը ինքնաբացարկ չհայտնեն, ինչը քիչ հնարավոր է: Վրաստանի նախագահի 26 թեկնածուների համեմատ՝ մեր թիվը փառք է: Իսկ արդեն գրանցված թեկնածուներն իրենց թեկնածությունն իրավունք ունեն հանելու քվեարկության օրվանից 10 օր առաջ: Քվեաթերթիկները թղարկվում են քվեարկության օրվանից ոչ շուտ, քան 9, ոչ ուշ, քան 3 օր առաջ:

Այդպիսով՝ թեկնածուների գրանցումը կատարվում է քվեարկության օրվանից ոչ շուտ, քան 50 եւ ոչ ուշ, քան 30 օր առաջ՝ դեկտեմբերի 31-ից հունվարի 20-ը:

Նախընտրական քարոզչությունն իրականացվում է՝ սկսած թեկնածուների գրանցման համար նախատեսված վերջին օրվան հաջորդող օրը, ավարտվում քվեարկության օրվանից մեկ օր առաջ, բայց կարծում ենք՝ արդեն հիմա էլ թեկնածուներից ով ինչպես կարողանում է՝ օգտագործում է քարոզչության հնարավորությունները:

Էլի հիշեցնենք՝ թեկնածուների վարկանիշների վերաբերյալ սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների հրապարակումն արգելվում է քվեարկության օրվան նախորդող 7 օրվա ընթացքում, ներառյալ քվեարկության օրը, մինչեւ ժամը 20.00-ն:

Հանրապետության նախագահի ընտրության նախնական արդյունքները արձանագրությամբ վավերացվում, Հանրային ռադիոյի եւ Հանրային հեռուստատեսության ուղիղ եթերով պաշտոնապես հրապարակվում են քվեարկության ավարտից ոչ ուշ, քան 24 ժամ հետո, իսկ վերջնականապես ամփոփվում եւ վավերացվում են քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 7 օր հետո:

Այս հիշեցումներն անելով՝ նկատենք, որ ճիշտ էին բոլոր այն վերլուծաբանները, որոնք կարծում էին, թե առաջադրվելու վերաբերյալ բոլոր հայտարարություն անողները չէ, որ կառաջադրվեն՝ մի մասին կխանգարեն առաջադրվել, մյուս մասը կգնահատի իր ռեալ հնարավորությունները: Առաջիկայում արդեն կարելի է անդրադառնալ թեկնածուների հնարավորություններին եւ նրանց շուրջը եղած ուժերին:

Երկու հանգամանք մինչ այդ ուզում ենք ընդգծել, որ վերջին շրջանի երեւակումներից են. նախ՝ նախագահ Քոչարյանն ակնհայտորեն չի հեռանում, այլ վերադասավորում է իր ռեսուրսները, իսկ թե ինչ ձեւաչափով նա կպահպանի իշխանությունը կամ արդյոք միջնորդավորված իշխանություն կունենա, դա էլ մոտակա ժամանակում հայտնի կլինի: Եվ երկրորդ՝ երկրորդ բեւեռ ձեւավորելու մտադրություն ունեցող Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի շուրջը լայն համախմբում այդպես էլ չստացվեց, իսկ այս շաբաթ օրը տեղի ունենալիք հանրահավաքը խիկապես հայտնի կդարձնի՝ նրա սկսած շարժումը թա՞փ է հավաքելու, թե՞ ընդհակառակը, շիջելու է, քանզի առաջադրման համար փաստաթղթեր ներկայացրած թեկնածուներից ոչ մեկը դեպի այդ բեւեռը ձգվելու որեւէ նշան ցույց չի տալիս, իսկ մեր հանրահավաքային ընտրողին, անցյալի հանրահավաքների փորձից ելնելով, հրապարակներում երկար չես պահի:

Այսօր

◆ժամը 11.30-ին Կենտրոնական բանկում տեղի կունենա ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսյանի եւ ՎՏԲ բանկի նախագահ Անդրեյ Կոստինի ժամուլի ասուլիսը:

◆ժամը 15.00-ին «Ազատության» հրապարակում տեղի կունենա Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կողմնակիցների հանրահավաքը:

◆Նույն ժամին պաշտպանության նախարարության կենտրոնական հավաքակայան (Զարբախ) կայցելի նախարար Միքայել Հարությունյանը:

Երկուշաբթի

◆ժամը 10.00-ին «Կոնգրես» հյուրանոցի «Պիկասսո» սրահում Մարդու իրավունքների միջազգային օրվա կապակցությամբ կանցկացվի սեմինար Արմեն Հարությունյանի եւ Տիգրան Թորոսյանի մասնակցությամբ:

◆ժամը 12.00-ին «Տեսակետ» ակումբում նախագահական ընտրությունների թեմայով կխոսի քաղաքագետ Ալեքսանդր Իսկանդարյանը:

◆Նույն ժամին «Ուրբաթ» ակումբում ԵՄՄ-ն եւ «Թիմ» հետազոտական կենտրոնը կներկայացնեն նախագահական ընտրությունների լուսաբանման վերաբերյալ հեռարձակվող ԶԼՄ-ների մոնիտորինգի արդյունքները:

◆Մեկ ժամ անց «Տեսակետ» ակումբի հյուրը կլինի Ժողովրդական կուսակցության նախագահ Տիգրան Կարապետյանը:

◆ժամը 13.00-ին «Փաստարկ» ակումբում կհյուրընկալվի «Ժառանգություն» խմբակցության անդամ Վարդան Խաչատրյանը:

◆ժամը 15.00-ին Ղազախստանի դեսպանատանը տեղի կունենա դեսպան Կուբաշեւի ժամուլի ասուլիսը:

ՀՀԿ եւ «Նիկոլ Աղբալյան» երիտասարդական թեւերի ղեկավարները որոշ հարցերում համամիտ են

«Տեսակետ» ակումբում երեկ հյուրընկալված ՀՀԿ եւ ՀՅԴ երիտասարդական թեւերի ղեկավարները անդրադարձան երիտասարդության շրջանում գոյություն ունեցող իրականությանը: Երիտասարդների մասնակցությունը ներքաղաքական հարցերին ու քաղաքական կազմակերպություններին ստեղծում է լուրջ խնդիրներ: Օրինակ, վերջերս ինչականյան երիտասարդական կուսակցության ասենապետ Նարեկ Գալստյանի հետ կապված միջադեպը որպես դատապարտելի արարք բնորոշեց նաեւ Հանրապետական երիտասարդական թեւի ղեկավարը. «Միանշանակ հնարավոր չէ ասել, թե Գալստյանի հետ կատարվածը քաղաքական ենթատեքստ կարող է ունենալ: Միգուցե դա անձնական հողի վրա է կատարված, այդ հարցում քրեական գործ է հարուցված, տարվում է նախաքննություն: Ավելի լավ է վստահենք իրավապահ մարմիններին»:

Ինչ վերաբերում է Տեր-Պետրոսյանի «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում երիտասարդների հետ հանդիպմանը, Էդուարդ Հովհաննիսյանը Տեր-Պետրոսյանի քաղաքական ակտիվացումը տարրական հետաքրքրությունով բնորոշեց. «Ընդամենը տասը տարի հետո երկրի առաջին նախագահը, որին որպես երկրի առաջին նախագահի բոլորս հարգելու իրավունք ունենք, արտառոց ծրագրային կամ գաղափարական հայտարարություններ չարեց: Իր հայտարարությունները փաստորեն չհերքեցին անցյալը, եւ այն գաղափարական մոտեցումները, որոնք նախկինում են եղել, հետաքրքրությունը Տեր-Պետրոսյանի վերադարձի նկատմամբ ուղղակի անհետաքրքիր դարձրեց»:

Այն հարցին, թե պարոն Հովհաննիսյանը չի՞ կարծում, որ ազգային հերոս Թաթուլ Կրպեյանի կիսանդրու տեղադրելը ԵՊՀ-ում Հանրապետականի պարագայում լուծում կստանար, պատասխանեց. «Համալսարանի ռեկտորի հետ միջադեպը բուհի ներքին հարցն է, համաձայն չեմ այն հարցադրմանը՝ լինեին հանրապետականները թույլ՝ կտային»:

Նույն կարծիքն արտահայտեց նաեւ «Նիկոլ Աղբալյան» թեւի առաջնորդը եւ հավելեց, որ այդ ամենը ռեկտորը անգիտակցաբար է արել:

«Ղեկավարության հետ խնդիր չունենալը կապված է մարդու ճիշտ աշխատելու հետ: Երիտասարդության կամ հասարակության վերաբերմունքը քաղաքական գործչի նկատմամբ կապ չունի՝ ընդդիմադիր է, թե իշխանամետ», իր հերթին ասաց Հովհաննիսյանը:

Ինչի՞ն են ծառայում ուսխորհուրդները: Երկու թեւերի ղեկավարները համակարծիք են, որ դրանք առաջին հերթին ծառայում են ուսանողությանը եւ բուհի հասարակական կյանքի ակտիվացմանը, ուսանողների իրավունքների պաշտպանությանը եւ ազատ ժամանցի կազմակերպմանը:

Վահե Սարգսյանը Նարեկ Գալստյանի հետ կապված քայլը դատապարտելի որակեց. «Չենք կարող մեզ երաշխավորել, որ նույն բանը չի կարող պատահել նաեւ մեզ հետ: Եվ ես համամիտ եմ պարոն Հովհաննիսյանի հետ նաեւ կիսանդրու տեղադրման հարցում: Դա կապ չունի հանրապետականի հետ, դա ռեկտորի սխալն էր, եւ իր սխալը կուղղի երեւի, ուղղակի նա այդ պահին չգիտակցեց, որ չի թողնում ազգային հերոսի կիսանդրին տեղադրել: Ուսանողական խորհուրդները այն գիտակցությունը չունեն, որ պայքարեն ուսանողության համար, ինչի համար ստեղծված են իրենք: Եվ սա բերում է ուսանողության բարոյալքմանը, քայքայմանը: Երիտասարդությունն էլ ի վերջո դառնում է գործիք»:

«Ներգրավելով ուսանողական խորհուրդների մեջ երիտասարդներին, փորձում ենք գաղափարապես դաստիարակել նրանց: Ջավախքի, ցեղասպանության, ղարաբաղյան հարցը անպայման մենք միասնական ձեւով ենք քննարկման դնում», ասում է Էդգար Հովհաննիսյանը:

ՆՈՒՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Բազմակարծիք

«Փրկիչների» հայտնությունը

-Զոյա, ես եկել եմ, եւ հնարավոր չէ հրաժարվել այդ փաստից:

Օ. Բենդեր

Եվ այսպես, հանրապետության նախկին նախագահը հանդես գալով հանրահավաքներում՝ փաստեց ժողովրդի առջեւ իր հայտնությունը:

Նա հայտարարեց, որ մեր երկրի զարգացումը բաժանվում է մինչեւ 1999-ի հոկտեմբերի 27-ը եւ դրանից հետո, որ միայն այդ օրվանից հետո է սկսվել մեր սրընթաց գահավիժումը բոլոր ասպարեզներում եւ մանավանդ ժողովրդավարացման հարցերում:

Բազմաթիվ հարցադրումներ չանելու փոխարեն, նրան կարելի է դիմել միայն մեկ ընդհանրացնող հարցով.

- Ասացեք խնդրեմ, հարգարժան պարոն նախկին նախագահ, ինչե՞ր են արել ներկայիս իշխանությունները, որոնք դուք չեք արել, եւ ինչե՞ր եք արել դուք ձեր ժամանակին, որոնք չեն արել ներկաները:

Նախկին նախագահը հավանաբար մոռացել է հարեւաններից իր առաջարկով վերցրած մեր պարտքերը, հանուն ժողովրդավարացման՝ քաղաքական հետապնդումները, սեփականաշնորհման ալան-թալանը, 1995-ին կեղծիքով պարտադրված սահմանադրությունը, 1996-ին իր թիմով բռնազավթած իշխանությունը, 1996-1998 թթ. իր ոչ լեգիտիմությունը, մեր կարճ վերմակների մասին իր իմաստուն ակնարկները, ճկույթների հետ իր համեմատությունները, իրեն հետ բերելու նպատակով ապագայում ազգովին կատարվելիք խնդրանքների մասին «մարգարեությունները» եւ այլն, եւ այլն:

Ո՛չ, պարոն նախկին նախագահ, դուք ձեզ սուտ ՏԻԳՐԱՆ Մեծի տեղ մի՛ դրեք:

Խիստ հատկանշական է գործում նախկին նախագահը՝ հանդիպում է բոլոր այն ուժերին ու անձանց, որոնց հետ ինքը նախկինում բարդություններ է ունեցել, կայացնում է փակ գաղտնի բանակցություններ, եւ հասարակության մեջ շրջանառություն է ստանում այն կարծիքը, թե տեսնում եք, բոլորն էլ մի սանրի կտավ են՝ միասին նստում, միասին վեր են կենում, ուստի բոլոր այդ հավասարների միջից էլի նա ինչ-որ առավելություններ ունի:

Այդ ուժերից ոչ ոք չի էլ անհանգստանում, թե այդ հանդիպման արդյունքում որքան է վտանգվում իր հեղինակությունը, եթե, իհարկե, այն գոյություն ունի:

Հիվանդը վարակեց առողջին եւ այժմ ունենում ենք երկու հիվանդ, այժմ երկուսից էլ պետք է զգուշանալ, երկուսն էլ վարակակիր են, երկուսին էլ պետք է մեկուսացնել ու բուժել եւ կարեւոր չէ, թե մեկը հիվանդ է մեկ տարի, մյուսը՝ մեկ օր:

Պարոն նախկին նախագահ, այդ ո՞ր մի բարի գործն եք կիսատ թողել, որ մեծ ձգտում ունեք նորից իշխանության գալ եւ երեւի թեւերը քշտելով հասցնել ավարտին: Ինչո՞ւ դա չփորձեցիք անել դեռ հինգ տարի առաջ, ինչը ձեզ ստիպեց ակտիվանալ միայն այս ընտրությունների նախօրեին, չէ՞ որ բոլոր ձեր իմացած պրոբլեմները եղել են միշտ՝ վերջին տասը տարիներին եւ գոյացել են դեռ ձեր իշխանության օրոք:

Դժվար է հավատալ, որ հենց Լ. Տեր-Պետրոսյանը կլինի այն մեկը, որը կվերականգնի եւ հետ կբերի ժողովրդի կորսված վստահությունը սեփական ուժերին:

Ներողություն խնդրեք նրանցից, ովքեր ձեր խոստումներին հավատալով պարտքեր արեցին եւ դարձան բոմժեր, ովքեր ցրտին ու սովին չդիմանալով հանդգնեցին մեռնել, ովքեր անելանելիությունից դրդված՝ ինքնաթիռի տոմսի համար վաճառեցին տուն ու տեղ, հեռացան հայրենիքից: Ներողություն խնդրեք ձեր փչացած հույսերի համար, ձեզ ընծայված հավատի ու սիրո ռեսուրսները վատնելու համար, նյութական խավարից՝ հոգեւոր խավարի մեջ մղելու համար...

Այս ամենով հանդերձ, եթե նույնիսկ ներողություններ խնդրեք, մի՞թե դա այդքան բավարար է նորից իշխանության հավակնելու, առաջնորդելու, մի՞թե ավելի ճիշտ ու համեստ չէր լինի, որ դուք իրավիճակը շտկելու նպատակով օգտագործեիք ժամանակին ձեռք բերված ձեր բոլոր միջոցներն ու հնարավորությունները, որպեսզի աջակցեիք ձեզանից առավել քիչ վարկաբեկված եւ առավել քիչ մեղավոր որեւէ այլ ուժի: Միգուցե կարծում եք, թե բարոյական իրավունք ունեք ձեզ իբրեւ ժամանակակից Տարաս Բուլբա ներկայացնելու, բայց չէ՞ որ դուք եք ձեր ժառանգներին ուղղորդել այդ ճանապարհով: Միգուցե արժեր հոգու խաղաղության համար, եթե, իհարկե, դրան հավատում եք, քաջություն դրսեւորել Աստծու առջեւ ապաշխարելու, որի թարմ օրինակն էլ տվել է ՌԴ նույնպես նախկին նախագահ Բորիս Ելցինը:

Արդեն պարզ է Լ. Տեր-Պետրոսյանը հրաժարվելու իր կողքին գտնվող մարտական թիմի շատ ու շատ վարկաբեկված անդամների ծառայություններից, թե՞ նրանք էլ արդեն բոլորը միասին զղջացել ու ապաշխարել են:

Դե, իսկ ովքեր անվերապահ կհավատան Տեր-Պետրոսյանի ներողություններին, խոստումներին ու երդումներին եւ ամեն գնով ձգտում են ռեւանշի, թող իբրեւ Լեւոնի վկաներ մարտի մեջ մտնեն ներկա հանրապետա-բարգավաճ ռոբերտ-սերժականների հետ, նրանք նույն խաչային կարգում են հանդես գալիս:

Դ.Գ. *-Դադարեցեք հույս դնել այն մարդու վրա, որի շունչը ռունգերի մեջ է:*

Եսայի 2.22

- Ցեսներին տղա ծնվեց՝ ամորձատեցին:

Հարկ է արձանագրել, որ Լ. Տեր-Պետրոսյանին հաջորդած պետական, քաղաքական գործիչները եղան նրա գործի արժանի ժառանգորդներ, եղան այնքան չտես ու սանձարձակ եւ չունեցան այնքան խոհեմություն, որպեսզի չկրկնեին իրենց նախորդի լուրջ սխալներն ու վրիպումները եւ կուլ չտային իշխանության գայթակղության նույն խայծերը: Նրանք տղայական մոլեռանդությամբ շարունակեցին նախկինների սկսած «մեր դեմ խաղ չկա» անհեռանկար խաղը, եւ եթե Լ. Տեր-Պետրոսյանը եղավ փչացման համակարգի հեղինակն ու գյուտարը, ապա ներկաները հանդիսացան որպես այդ գործի արժանի շարունակող՝ ռացիոնալիզատոր-կատարելագործողները: Հենց նրանց ծավալած «տղամարդկային» գործունեության հետեւանքով ներկան կարելի է համեմատել 1920-ի Հայաստանի առաջին հանրապետության տապալման ժամանակահատվածի հետ, երբ կար տկար մի իշխանություն, կար իր քայքայիչ գործերով առաջին պլան մղվող կոմկուսը, կար մոլորված, շփոթված եւ հուսաբեկ ժողովուրդ ու այս ամենի արդյունքում թուրքը կարողացավ առանց կրակոցի մտնել Կարսի անառիկ ու լքված ամրոցը: Չէ՞ որ նրանք մեր ինտերնացիոնալիստ եղբայրներն էին այն ժամանակ:

Ակամա միտք է ծագում, մի՞թե պատրաստ ենք նորից կրկնելու պատմական այդ սխալը եւ այժմ էլ կոմկուսի փոխարեն ՀՀՇ-ի կոչերին տրվելով գնանք նոր Կարսի հանձնման, մի՞թե այլեւս անկարող ենք հիշելով անցյալի ցավալի դասերը, առաջ նայել: Այսպիսի տրամաբանությամբ մի տասը տարի հետո էլ կարող ենք որպես հերթական փրկիչ ընդունել ու ճանաչել հիմիկվաններին, անկախ այն բանից, թե նրանք արդյոք կանցնե՞ն ապաշխարության իրենց ճանապարհը, թե՞ ոչ:

Ինչո՞ւ ներկաները ժամանակին չփորձեցին արժանի գնահատական տալ նախկինների գործունեությանը, քանի որ նրանք ըստ էության նույնն էին եւ կատարելու էին նույն գործերը՝ չնչին տարբերությամբ: Նրանք այնքան կարճմիտ ու ապաշնորհ եղան, որ երկրի հանդեպ օտարին վայել իրենց թալանչիական վերաբերմունքով, սեփական ժողովրդին արհամարհելու, նվաստացնելու, վախի մեջ պահելու, սեփական կամքին ամեն գնով ենթարկելու, իշխանությունը իրենց համար որպես հաճույքի ու վայելքի միջոց դարձնելու ճանապարհով, իրենց ընձեռված տարիների գործունեության արդյունքում նորից քաղաքական դաշտ ներխուժեցին Լ. Տեր-Պետրոսյանին, հնարավորություն ընձեռելով նրան՝ իշխանության վերադառնալու նոր փորձ անել: Հավանաբար ներկաները կհամարեն, թե իրենց համար բավական ձեռնտու տարբերակ է որպես հիմնական մրցակից ունենալ ոչ այլ մեկի, քան հենց Լ. Տեր-Պետրոսյանին, որի դեմ իրենք կփորձեն ճակատ տալ եւ հաղթողի դափնիներ շահել: Այդ պարագայում երկու կողմն էլ միմյանց կմեղադրեն մարդկային բոլոր հնարավոր մեղքերի մեջ, ամեն ինչ կանեն միմյանց մտնելու, մեկը մյուսի ֆոնի վրա իբրեւ հերոս ու փրկիչ ներկայանալու համար:

Ինչո՞ւ են ներկաները ձգտում ամեն գնով իշխանությունը պահել, միգուցե հայոց տխրահռչակ մենթալիտետը բարեփոխելու վեհ նպատակո՞վ, թե՞ դեռեւս կան ինչ որ ազատ մնացած հիմնարկներ՝ օբյեկտներ, ինչպես իրենք են ասում, որոնք պետք է հափ անեն մեր ու մեր նախնիների պարտքերի դիմաց, կամ էլ երեւի ժողովրդի ձեռքին, ապրելու համար ինչ որ քանակի դոլար են տեսել, որը պետք է հոտ-սոտ անեն:

Տղամարդկությունը այն չէ, երբ համառորեն պնդում են սեփական սխալ մտքերի եւ սխալ ձեռնարկումների վրա եւ պատվից վեր են համարում դրանցից հրաժարվելը: Իսկապես տղամարդուն վայել քաջություն եւ միտք պետք է ունենալ, սխալներն հասկանալու, ընդունելու եւ խոստովանելու համար:

Դ.Գ. *- Խոհեմությունից զուրկ թագավորը մեծ անիրավություն անող է:*

Առակաց 28.16

- Ախ, չեմ ու չեմ, չեմ ու չեմ, չեմ կըռնա ես խաղա:

Ստացվում է, որ մենք չունենք նաեւ կազմակերպված ու համախմբված իրական ընդդիմություն: Մեծ մասը մանր ինտրիգների մեջ խրված՝ անձնական ամբիցիաներին, հպարտությանը տուրք տալով, դարձել են, այսպես ասած, քուչի խաղացողներ եւ կարծես նրանց հիմնական նպատակն է ամեն գնով քաղաքական դաշտում թեկուզ մի թիզ տեղ զբաղեցնել կամ էլ ծայրահեղ դեպքում գոնե աուտչիկներ լինեն՝ հիմնական խաղացողներին գնդակներ մատակարարելու համար:

1996-ին Լ. Տեր-Պետրոսյանի միջոցով ընդդիմության կոտրված ողնաշարն առայժմ չի վերականգնվել: Շատերն իրենց պասսիվությունն արդարացնելու համար պատճառ են բերում ֆինանսների սղությունը, սակայն նրանք պետք է մինչեւ հիմա իմանային, որ շաբաշ տալիս են նրանց, ովքեր մտնում են պարի: Աջակցությունն ու օգնությունը նրանց են տալիս, ովքեր լուրջ խոսք են ասում, ովքեր լուրջ ծրագրեր իրականացնելու պատրաստակամություն են հայտնում, վճռականություն ցուցաբերում, այլ ոչ թե առանց սեփական ժողովրդին ոգի տալու եւ առանց նրա վրա հույս դնելու, դրսում՝ օտարների մոտ են տեր եւ հովանավոր որոնում:

Դ.Գ. - *Ով հանդիմանում է ամբարիշտին, նա ատելություն է վաստակում:*

Առակաց 10.17

-Դու նորից եկել ես, ի՞նչ անեմ:

Վերջին տասնամյակի իրադարձությունները ստիպում են ընդունել, որ մեզանում այդքան հիվանդագին դրսեւորումների է վերածվել այն կեցվածքը, երբ որեւէ մեծ կամ փոքր, պետական, քաղաքական գործիչ տարիներ շարունակ, ըստ իր քմահաճույքի վատնելով իրեն տրված իշխանությունը, ապա անհաջողության մասնակցելուց եւ տապալվելուց հետո մի 10 տարի լուռ ու մունջ մնալով կարողանում է համարձակվել, ներկայանալ ժողովրդին եւ ակնկալել նրա բարյացակամությունն ու աջակցությունը՝ նորից իշխանություն ստանալու համար:

Պարզ է, որ հիմնական հույսը տվյալ պահին իշխողների ապաշնորհությունն է, բոլոր մնացած հավակնորդների ամբիցիոզությունը, պառակտվածությունն ու անկազմակերպվածությունը, ժողովրդի սոցիալական հիասթափությունը, անհիշաչարությունը, կարճ հիշողությունը եւ այլն:

Կարելի է գալ ու ասել. «Ուրախացի՛ր ժողովուրդ, ԵՍ եկել եմ, ԵՍ եմ հերթական փրկիչը ձեր», եւ հավակնել, որ ոտքերիդ առջեւ մատաղներ կարվեն, ձեռքերդ կհամբուրեն, կգրկեն... Եվ այս ամենը այն դեպքում, երբ իշխանությունից զրկվել ես անեծքների ուղեկցությամբ: Ինչպես է ստացվում, որ մի ժամանակ ազգի դավաճան հայտարարվածը նորից կարողանում է առանց զղջալու, առանց ափսոսանքի, առանց խոստովանության նորից կանգնել ժողովրդի առջեւ եւ առաջնորդելու հայտ ներկայացնել:

Մենք էլ հավանաբար, տարբեր ժամանակներում կարող ենք որպես փրկիչ ընդունել որեւէ մարդու, որը ուղղակի մեր անվերադարձ անցյալն է հիշեցնում, որը պարզապես իր հոր որդին է, որը ժողովրդի կամքի վրա զենք է բանեցնում, որի համար ազգային գաղափարախոսությունը՝ կեղծ կատեգորիա է, որն ինքն իր մասին սիրում է խոսել երրորդ դեմքով ու հոգնակի թվով, որը գիտի, թե մենթոլից գոյացել է «մենթալիտետ» հասկացությունը, որը հիանում է իր անմտություններով, որի դեմ խաղ չկա, որը... եւ բոլորն էլ մեղքերին գերի սովորական մահկանացուներ են, իսկ Փրկիչը բոլոր ժամանակների համար միայն Հիսուսն է, որի վրա միայն պետք է հույս դնել:

Ե՞րբ ենք ասելու «բավական է, հերիք եղավ», մինչեւ ե՞րբ է շարունակվելու մեր անկումը, որ նման վայ-փրկիչները փոխանակ մտավախություն ունենալու, որ հնարավոր է իրենց նախկին գործերի համար երբեւէ դատաստանի առջեւ կանգնեն (այս կամ այն կյանքում) եւ անցած ուղին ժամանակի հեռավորությունից՝ առանց ազնիվ ու լուրջ վերանայումների, համարձակվում են անկաշկանդ հայտնվել ու հայտարարել իրենց միսիոներական նոր նպատակների մասին:

Դեռ որքան պետք է մենք ընտրություններ կատարենք չարյաց փոքրագույններին գերադասելու սկզբունքից ելնելով, մեր խղճին ու Աստծուն դեմ գնալով: Մինչեւ ե՞րբ պետք է մեր հուսահատությունից, պասսիվությունից, անտարբերությունից օգտվելով, քաղաքական փառամոլներն ու արկածախնդիրները փորձեն մեզ առաջնորդել:

Խելոքը դաս է առնում սեփական սխալներից, իմաստունը՝ ուրիշների, իսկ հիմարը՝ ոչ ոքի: Մի՞թե պատրաստ ենք նույն ցեխը մի քանի անգամ մտնել եւ արդյոք հանուն ինչի՞, հանուն ապագայի, հանուն ներկայի շարունակության, թե՞ հանուն անցյալի կրկնության: Ճանապարհը չիմանալով ճահիճն ընկնելը կարելի է անփորձություն, միամտություն համարել, բայց երկրորդ անգամ՝ արդեն հիմարություն կլինի:

Մենք, որ 20-րդ դարում ունեցել ենք այնպիսի նվիրյալ ազգային գործիչներ, ինչպիսիք էին Արամ Մանուկյանը, Նժդեհը, Անդրանիկը եւ շատ ու շատ ուրիշներ, այժմ այնքան ենք ընկել, որ մի բակային օլիգարխի, մի ավազակ ոստիկանի, մի վարկաբեկված, ձախողված գործչի եւ ընդհանրապես ջրի երես դուրս եկած ամեն ինչի պատրաստ ենք փրկիչ համարելով դարձնել մեզ առաջնորդ:

Ակամա մտածում ես, որ եթե անգամ ինչ-որ հրաշքով սուլթան Համիդը, Ստալինը, Բերիան եւ այլք հայտնվեին մեր ժողովրդի առջեւ ու կեղծավորությամբ մի քանի մեղայական ու սիրաշահող խոսքեր ասեին, ապա հավանաբար նրանք էլ կներվեին եւ դեռ կհամարձակվեին նորից մեզ ղեկավարել:

Ինչպե՞ս կարելի է անվանել այն վիճակը, երբ շարունակ հայտնվում ենք խաբվածների դերում, մի՞թե դրանից մենք հիվանդագին հաճույք ենք ստանում:

Այո, ազգն էլ մարդու պես կարող է հիվանդանալ եւ կարող է բուժվել, միայն թե պետք է հասկանալ մեր հիվանդ լինելը եւ համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել:

Մի՞թե մեր այժմյան վիճակը գավառորեն չի նմանվում վրացական մի հին կինոյի սյուժեին, որում վարժեցված նոխազը միշտ անվարան առաջնորդ է կանգնում նոր բերված վախվորած հոտին, հասցնում, անցկացնում է սպանդանոցի դռներից ներս, իսկ ինքը հետեւի դռնից դուրս գալով, շտապում է առաջնորդելու հաջորդ հոտին եւ այսպես շարունակ, մինչեւ որ մի գամփռ այս ամենը տեսնելուց հետո խեղդում է դրան:

Պետք է ազատվել այն փչացման համակարգից, որը հիմնադրեց եւ շարժման մեջ դրեց հենց Լ. Տեր-Պետրոսյանը եւ հետագա զարգացում ստացավ նրա հաջորդների օրոք: Այդ համակարգն է, որ ինչպես չինական հայտնի հեքիաթում՝ հերոսներին վեր է ածում չարիքի ու հրեշների:

Արդեն Լ. Տեր-Պետրոսյանին առաջ չեն մղում միայն ռեւանշի ձգտող եւ վրեժի ծարավ ուժերը՝ ՀՀՇ-ի գլխավորությամբ, իսկ ներկա կլանին էլ սպասարկում են Նժդեհի գաղափարները իրենց համար քողածածկույթ դարձրած, այլափոխված ու սեփական քիմքին հարմարեցրած եւ այդ քողի տակ բարգավաճող կեղեքիչները:

Ինչպես ասվում է, թե՛ նախկինները եւ թե՛ ներկաները միմյանց լիովին արժանի մուզիկանտներ են, եւ այժմ մեր առջեւ որպես կարեւոր խնդիր է այդ երկուսից էլ ազատվելը եւ պատմության մեջ իրենց արժանի տեղը դնելը: Արդեն խելամիտ չէ՞ չներգրավվել երկու կլանների ներքին կռիվներին, այլ փորձել հետեւողական կողմնորոշումով նախապատվությունը տալ ոչ թե առավել ձեռնտու, այլ առավել ճշմարիտ նրանց այլընտրանքին: Ի վերջո մեր ազգը միշտ էլ առանձնացել է իր մեջ եղած կարծիքների ու դրանց կրողների բազմազանությամբ:

Իհարկե, լավագույն եւ ամենաանհավանական տարբերակը կլիներ, եթե նախկիններն ու ներկաները միմյանց ձեռք բռնած՝ առանց ցնցումների հեռանային Հայաստանի քաղաքականությունից եւ միգուցե այդ դաշտը դառնար գոնե մի քիչ ավելի էկոլոգիապես մաքուր:

Մի՞թե դեռ չենք հոգնել ու հյուծվել վերջին տասնամյակների շարունակական ընտրախաբություններից: Ժամանակն է լրջագույն քայլեր անելու, մեր ժողովրդի առաջընթացի ճանապարհից վերցնելու եւ դեն նետելու գայթակղության այն քարը, որը կոչվում է նախագահական աթոռ:

Դ.Գ. *-Անօրեն ազգն առաջնորդ չի գտնի:*

Առակաց 29.18

-Ինչպիսին քաղաքի առաջնորդն է, այնպիսին՝ նրա բնակիչները

Սիրաք 10.2

ԱՐՇՈՏ ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ
ՀՀՇ վարչության
նախկին անդամ

8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2007 ԷՋ Ա

ԱԶԳ

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Ծ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հայ աշխատանքային միգրանտները՝ միջազգային թրաֆիկինգի հնարավոր սուբյեկտ

Հայաստանից ամեն տարի 60 հազար մարդ մեկնում է արտագնա աշխատանքի

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Վերջերս ԵԱՀԿ երեւանյան գրասենյակի աջակցությամբ ստեղծված «Աշխատանքային միգրացիան Հայաստանում» ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս գծել մի հետաքրքրական պատկեր. Հայաստանում տնտեսապես ակտիվ 291 000-336 000 բնակիչ գործազուրկ է, նրանց կեսից ավելին տղամարդիկ են, իսկ այս բավական ստվար զանգվածը սնում է աշխատանքային միգրանտների շարքերը արտերկրում: Մի ուրիշ թիվ՝ միգրացիոն գործընթացներում ներգրավված ընտանիքների թիվը 99 000-ից 127 000 է: Կոնկրետ 2005-2006 թվականներին աշխատանքային միգրացիայում ներգրավվածների թիվը հավասարվել է միջինը 96 000-ից 122 000 մարդ՝ կամ Հայաստանի բնակչության 3-3,8 տոկոսը: Այս թվերը շատ խոսուն են եւ վերաբերում են շատ որոշակի երեւույթի՝ աշխատանքային շահագործման տարբեր ռիսկերի ենթակա լինելուն: Ընդհանուր առմամբ ամեն տարի 60 հազար մարդ Հայաստանից մեկնում է արտերկիր՝ աշխատանք գտնելու եւ իր ընտանիքի հոգսերը հոգալու: Այդ մարդկանցից մի զգալի հատվածի աշխատանքային իրավունքներն ընդունող երկրներում տարբեր չափերով ու ձեւերով խախտվում են՝ նրանց ամենատարբեր ձեւերով խաբում են, թերվճարում, շահագործում, սահմանափակում իրավունքները, աշխատեցնում 12-14 ժամ, երբեմն ավելորդ գլխացավանքից ազատ լինելու համար, եւ մանավանդ անօրինական կացության դեպքում գործատուներն իրենց մոտ են պահում միգրանտների փաստաթղթերը: Սակայն այդպիսի իրավիճակում հայտնված աշխատանքային միգրանտները նույնիսկ չեն էլ մտածում բողոքել այդ բոլորի դեմ, միայն թե աշխատանք ունենան կամ էլ այն պատճառով, որ մտածում են, թե օտար երկրում ոչ ոք էլ իրենց թիկունքին չի կանգնի՝ ավելի լավ է լռել, մի կերպ դիմանալ անմարդկային կացարաններում, թերսնվել, աշխատել օրվա 24 ժամի մեծ մասը, միայն թե իրենց ընտանիքը Հայաստանում գոյատեւելու միջոց ունենա: Ընդունող եւ ուղարկող երկրների օրենսդրությունները, անկախ նրանից, թե որքան բացեր ունեն իրենց մեջ, եղածով էլ դեռ գործնականում չեն կարող կանոնակարգել այդ միգրացիոն դաշտը: Միջազգային մասնագիտական կառույցների եւ կոնվենցիաների գոյությունն էլ առանձնապես չի կարող օգնել գործին, քանի դեռ հենց միգրանտը, ընդունող եւ ուղարկող երկրների հասարակությունները կամք չեն դրսեւորում պաշտպանելու աշխատանքային միգրանտի իրավունքները, եւ երկրորդ՝ քանի դեռ երկրների կառավարող շրջանակները ամեն տեսակի բանավոր պատրաստակամություն հայտնելուց բացի գործնականում չեն պաշտպանում աշխատանքային միգրացիայի աշխատաշուկան՝ նախ օրենսդրությունը բարեփոխելով, ապա գործուն կառույցներ ստեղծելով, որոնք կկանխարգելեն աշխատանքային շահագործման զանգվածային դրսեւորումները, ապա եւ կչեզոքացնեն արդեն անիրավված միգրանտի բարոյական եւ նյութական վնասները:

Եկանք-հասանք նրան, որ այս բոլորում անհրաժեշտ է քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը: Բայց մինչ այդ պետք է պարզել, թե ինչ վիճակ է Հայաստանում, տարբերակել ստվերային եւ բացահայտ աշխատանքային միջնորդներին, տեղեկատվություն հավաքել ընդունող երկրներից:

Աշխատանքային միգրանտների այն մասը, որը դառնում է աշխատանքային բռնի կամ ակամա շահագործման սուբյեկտ՝ միջազգային ընդհանուր դասակարգման առումով տեղավորվում է մարդկանց առեւտրի՝ թրաֆիկինգի ընդհանուր սահմանման մեջ, որի դեմ համակարգված պայքար են տանում մի շարք երկրներ, այդ թվում՝ Հայաստանի ազգային կառույցները միջազգային կառույցների՝ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության, Միգրացիայի քաղաքականության զարգացման միջազգային կենտրոնի, ԵԱՀԿ համապատասխան միավորների հետ համատեղ: Գոյություն ունեն թվեր, որոնք վկայում են, որ աշխարհում գլոբալ պրոբլեմ համարվող թրաֆիկինգը համակարգված է եւ դրանից շահույթ ստացողները շրջանառում են շատ ազդեցիկ եկամուտներ՝ տարեկան 32 մլրդ դոլարի ստվերային գումար է պտտվում թրաֆիկինգից շահույթ ստացողներ ձեռքին, ինչը հանցագործ ճանապարհով շահույթ տիրապետողների ոլորտում երկրորդն է՝ թմրաբիզնեսից հետո: Ըստ Աշխատանքի միջազգային գրասենյակի ներկայացուցիչ **Ռոբեր Փլանթի**՝ նոյեմբերի 22-ին Երեւանում հրապարակած թվերի՝ տարեկան թրաֆիկինգի 12,5 մլն դեպք է գրանցվում աշխարհում, որից 2,5 մլնը ուղղակի մարդկանց պարտադիր առքուվաճառքն է աշխատանքային եւ սեռական շահագործման նպատակներով: Այսինքն՝ դա համակարգված հանցագործ օղակ է, որը չի կարող շրջանցել մեր տարանցիկ տարածաշրջանը:

Միանգամից ասենք, որ թրաֆիկինգ բառը, ոչ առանց լրագրողական ջանքերի, սխալ ընկալումների պատճառ է Հայաստանում: Ամեն տարի վերեւում նշված մեծ թվով աշխատանքային միգրանտների առկայության պարագայում մեր երկրում, երբ յուրաքանչյուրս գոնե իր շրջապատում ճանաչում է առնվազն մի տասնյակի չափ մարդու, ում Ռուսաստանում, Թուրքիայում, Ղազախստանում եւ այլ երկրների աշխատաշուկաներում աշխատեցրել են մինչեւ կաշվից դուրս գալու աստիճան, բայց խաբել կամ մի քանի անգամ պակաս են վճարել պայմանավորվածից, կամ անգամ ձեռնունայն տուն ուղարկել՝ տարբեր պատճառաբանություններով հետո վճարելու խոստումով, ու, միեւնույն է, թրաֆիկինգն ավելի շատ ծանոթ է նկարագրվել է որպես սեռական շահագործում, որն ի դեպ եւ միջազգային պատասխանատուների, եւ ազգային կառույցների ու անգամ Հայաստանում թրաֆիկինգի հարցերով միջգերատեսչական հանձնաժողովի նախագահ **Զյունիկ Աղաջանյանի** խոստովանությամբ, մեր մենթալիտետի շնորհիվ այնքան էլ մեծ թիվ չի պատկանում Հայաստանի դեպքում, թեեւ չպետք է անտեսել այն հանգամանքը, որ թրաֆիկինգի այս տեսակի զոհերը սովորաբար չեն խոստովանում իրենց հետ պատահածը: Բոլոր դեպքերում՝ դրամաշնորհների եւ հասարակության ուշադրության կենտրոնացումը ընդամենը մի հարյուրի շրջանակում պտտվող սեռական շահագործման (կանանց եւ երեխաների թրաֆիկինգ) պաշտոնական թվերի շրջանակում են եղել՝ մեզ ուշացնելով աշխատանքային թրաֆիկինգի վրա կենտրոնանալ, որի դեպքերը շատ ավելի ռեալ ու համախառն են 90-ական թվականների սկզբից ահռելի չափերի հասնող աշխատանքային միգրացիա ունեցող Հայաստանի պարագայում: Պատկերացրեք՝ որքան գումարներ են ծախսվել դրամաշնորհների տեսքով՝ ուռճացված պրոբլեմի դեմն առնելու համար:

Ուշացումով, սակայն, խնդիրը դառնում է ազգային եւ հասարակական կառույցների ուշադրության առարկան՝ խոստանալով ուսումնասիրել ոլորտը, եւ հայ միգրանտների համար եւս կամաց-կամաց նեցուկ դարձնելով իրազեկվածությունը մինչեւ մեկնելը եւ աջակցությունը՝ պատահածից հետո:

Այս իմաստով նոյեմբերի վերջին Երեւանում տեղի ունեցած **«Հայաստանում, Վրաստանում, Ադրբեջանում թրաֆիկինգի դեմ պայքարի համապարփակ ծրագրի»** շնորհանդեսը հույս է առաջացնում, որ մեր երկրում աշխատանքային միգրացիայի խնդիրները շուտով կուսումնասիրվեն, կձեւավորվեն համակարգված մոտեցումներ, պրոբլեմը լավ կպատկերացնեն եւ պետական կառույցները, եւ հասարակության տարբեր շերտերը ներկայացնող կողմերը, եւ որ ամենակարեւորը՝ արդեն կկարողանանք օգնել հայ աշխատանքային միգրանտին չխարխափելու արտերկրի շուկաներում, դառնալով աշխատանքային թրաֆիկինգից անպաշտպան սնվողների զոհը: Եվրոհանձնաժողովի կողմից ֆինանսավորվող այս ծրագրին աջակցությամբ ստեղծվելու են պայքարն իրականացնող կառույցներ՝ թրաֆիկինգի դեմ պայքարի ազգային ծրագիրն էլ իրականություն դարձնելու, կանխարգելիչ ձեռնարկներ անելու համար՝ բարձրացնելով իրազեկվածությունը եւ այդ գործում ներգրավելով աշխատանքային շուկայի միավորներին՝ գործատու կազմակերպություններին, արհմիություններին եւ այլն: Եւ որ ավելի կարեւոր է՝ հզորացվելու են թրաֆիկինգի դեմ պայքարելու կոչված պետական կառույցների բացահայտման, պաշտպանության եւ աջակցության մեխանիզմները: Այս ծրագիրը երկամյա ծրագիր է, իրականացվելու է ԵԱՀԿ եւ Միգրացիայի քաղաքականության զարգացման միջազգային կենտրոնի համագործակցությամբ, լրացուցիչ համաֆինանսավորում է տրամադրվելու նաեւ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության եւ այլ գործընկեր կազմակերպությունների կողմից:

Այս ծրագիրը ներկայացնելու համար Երեւան էին ժամանել բարձրաստիճան ներկայացուցիչներ բոլոր շահագրգիռ եւ դոնոր միջազգային կառույցներից:

Ըստ ԵԱՀԿ Երեւանի գրասենյակի ղեկավար **Սերգեյ Կապինոսի**՝ թրաֆիկինգի հարցն օրակարգում էր եւ Մադրիդում վերջերս կայացած նախարարների կոմիտեի նիստում.« Ես համոզված եմ, որ այս նախագիծն իրոք կօժանդակի խնդրի լուծմանը, որը մարտահրավեր է՝ ուղղված համայն մարդկությանը: Սա մի յուրահատուկ բնագավառ է, որտեղ մենք կարող ենք հաջողության հասնել՝ իրոք իրական ռեգիոնալ համագործակցություն սկսելով», համոզմունք է հայտնել Կապինոսը:

Վերջին չորս տարիներին ԵԱՀԿ գրասենյակը Հայաստանում իր օրակարգից չի հանել Հայաստանում մարդկային թրաֆիկինգի հարցերը՝ ընդգրկելով միջազգային էքսպերտների ներկայության ապահովումը, իրազեկության բարձրացումը Հայաստանում, եւ, ըստ Կապինոսի, Հայաստանն ինքն էլ շատ կարեւոր քայլեր է նախաձեռնել եւ իրականացրել օրենսդրության ընդունման ուղղությամբ՝ հատկապես թրաֆիկինգի զոհերի օժանդակման եւ այդ հանցագործ ոլորտին դիմակայող պատժամիջոցներ սահմանելու ուղղությամբ: ԵԱՀԿ գրասենյակը, նաեւ այս ծրագրին օժանդակելով, Հայաստանում կշարունակի երկու հիմնական ուղղությամբ գործունեություն ծավալել. ավելացնել եւ մեծացնել ազգային իրավապահ կազմակերպությունների ուժերը՝ բացահայտելու թրաֆիկինգի դեպքերը, ելնելով զոհերի ներկայացրած փաստարկների հետազոտումից, երկրորդ՝ բարելավել պաշտպանությունը եւ օժանդակությունը՝ այդ թվում ինչպես սեռական, այնպես էլ աշխատանքային թրաֆիկինգի զոհերի սոցիալտնտեսական ինտեգրումը:

Հայաստանում ՄԱԿ-ի մշտական համակարգող **Կոնսուելա Վիդալ Բրյուսի** կարծիքով մեր տարածաշրջանում թրաֆիկինգը սկսել է հատկապես մեծ չափեր ստանալ, դրան նպաստել են տնտեսական դժվարությունները:

Ըստ ծրագրի դոնորի եւ Հայաստանում Եվրոպական հանձնաժողովի պատվիրակության ներկայացուցիչ **Ռաուլ Լյուցենբերգերի**՝ Եվրամիությունն ունի թրաֆիկինգի դեմ պայքարի համակողմանի ռազմավարություն սկսած 1996 թվականից, որի նպատակն է աշխատել Եվրամիության ներսում, գործընկեր եւ տրանզիտ ծառայող երկրների հետ պայքարելով թրաֆիկինգի դեմ: Այս ոլորտում գործող համաձայնագիրն արդեն համալրվել է, երբ որ հոկտեմբերին նախագահ Քոչարյանը այցելեց Բրյուսել, եւ այս ծրագիրն էլ կարելի է դիտարկել Հայաստանի ու Եվրոպայի միջեւ գործընկերության համատեքստում. «Հուսով ենք, որ այս

Շարունակությունը՝ էջ 6

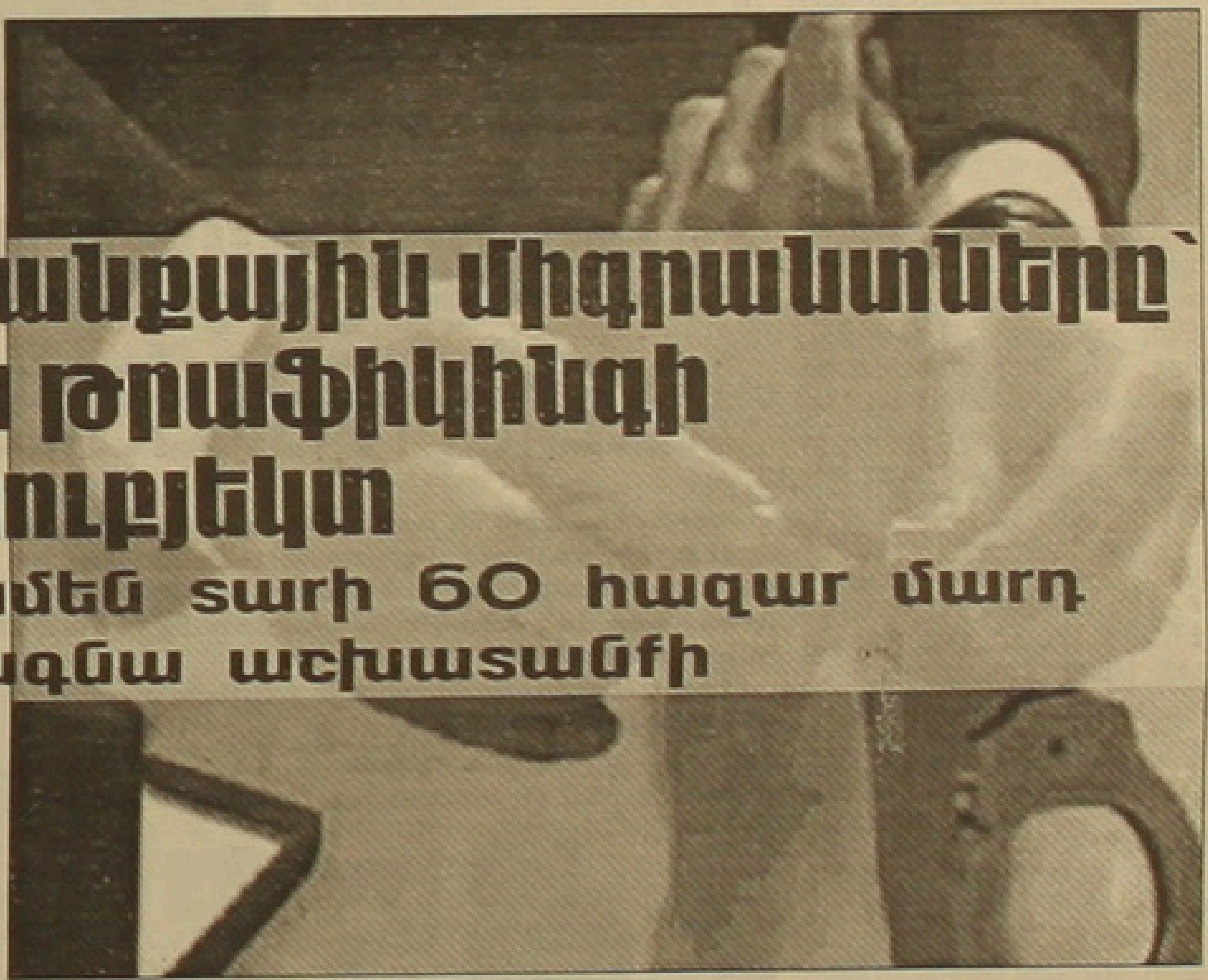

Լոսանջելեսյան հանդիպումներ՝ Նախիջեւանյան թեմայով

«Ազգը» նոյեմբերի 1-ի համարում «Նախիջեւանի հուշարձանների խնդրի արծարծումը Հարվարդի համալսարանում» հրապարակումով ընթերցողներին ներկայացրել էր ՀՀ մշակույթի նախարարության պատմամշակութային արգելոց-թանգարանների եւ պատմական միջավայրի պահպանության ծառայության գիտական գծով փոխտնօրեն, ճանաչված հայագետ-նախիջեւանագետ Արգամ Այվազյանի ամերիկյան գիտական ծրագրերի վերաբերյալ լրատվություն:

Օրերս Ա.Այվազյանը վերադարձել է ԱՄՆ-ից եւ «Ազգը» սիրով իր ընթերցողներին է ներկայացնում նրա հետ տեղի ունեցած հարցազրույցը:

– Տիար Այվազյան, խնդրում եմ հնարավորինս հանգամանալից ներկայացնել ԱՄՆ-ում իրականացված միջոցառումները:

- Նախ թույլ տվեք շնորհակալ լինել «Ազգին»՝ իմ գիտահասարակական գործունեությանը հարկ եղած դեպքերում պատշաճորեն անդրադառնալու, առհասարակ Նախիջեւանյան խնդիրը կարեւորելու եւ ընթերցողներին ներկայացնելու համար: Այս տեսակետից «Ազգը» հայաստանյան մամուլի մյուս օրգաններից շահեկանորեն տարբերվում է:

Արդ, խոսելով ԱՄՆ-ում կատարած իմ գործունեության վերաբերյալ, պետք է նշեմ, որ այն տեւեց գրեթե մեկ ամիս: Առիթից օգտվելով մեկ անգամ եւս պետք է իմ երախտագիտությունն ու շնորհակալությունը հայտնեմ խիստ կարեւոր այս ծրագրի կազմակերպիչ հովանավորներին՝ Երեւանի Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի շրջանավարտ ճարտարապետներ Անահիտ եւ Կարինե Տեր-Ստեփանյաններին, ծրագրի ֆինանսական կողմը ապահովող Վիավի Բելանժեին: Ահա այս երեք անձիք էին, ովքեր հոգացել են ծրագրի թե՛ կազմակերպչական եւ թե՛ նյութական ողջ հոգսերը:

Իմիջիայլոց նկատեմ, որ նախատեսված եւ իրականացված բոլոր միջոցառումները տեղի են ունեցել ոչ թե մեկ, այլ մի քանի վայրում կամ կազմակերպությունում՝ Հարվարդի համալսարանում (Քեմբրիջ), Բելմոնտում, Լոս Անջելեսում: Եվ այս ամենի կազմակերպումն ու իրականացումը Նյու Յորքի մերձակա քաղաքներից մեկում, հավաստեմ, որ մեծ կազմակերպչական ջանքեր են պահանջել: Առանց չափազանցնելու պետք է ընդգծեմ, որ դոկտոր Անահիտ Տեր-Ստեփանյանի կազմակերպչական ձիրքի եւ ձեռնարկած գործի նկատմամբ ունեցած պատասխանատվության բարձր գիտակցմանը ուղղակի կարելի է նախանձել: Ամեն ինչ կազմակերպված էր ամենաբարձր մակարդակով, որի վերաբերյալ բազմիցս ընդգծեցին միջոցառումների մասնակիցները:

Ընթերցողին տեղեկացնեմ նաեւ, որ Անահիտն ու Կարինեն 2006թ. վախճանված ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գեորգի Տեր-Ստեփանյանի դուստրերն են, ովքեր վերջին 15 տարիներին բնակվում են ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում եւ փոքրուց իրենց ծնողներից ստացել են մշակութային ու հայրենասիրական վայել դաստիարակություն: Ես պարզապես ամենանվազագույնն եմ արձանագրում այն բարոյա-քաղաքական ճնշումների, ԱՄՆ-ում Նախիջեւանի վերաբերյալ միջոցառումներ կազմակերպելու հայկական համազգային կառույցների ցուցաբերած զարմանալի անտարբերության, ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում Ադրբեջանի դեսպանատների կողմից Հայաստանի եւ Նախիջեւանի վերաբերյալ միջոցառումներն արգելելու եւ այդ ուղղությամբ գործադրած բազմաթիվ հերյուրանքների եւ ճնշումների ցանկից: Եվ այս դժվարին պայմաններում, պարտքի բարձր պատասխանատվությամբ ու հպարտությամբ Տեր-Ստեփանյան քույրերը գործեցին որպես Հայաստանին ու հայ մշակույթին բարիս անփոխարինելի իմաստով նվիրված անձիք:

- Տիար Այվազյան, պիտի խնդրեմ վերը նշված Ձեր միտքը ավելի ընդարձակեք: Դա շատ կարեւոր եմ համարում: Մանավանդ, որ մենք հաճախ ԱՄՆ-ի հայաշատ քաղաքներից մեկը՝ Լոս Անջելեսը, պարծենկոտությամբ Լոս Արմենիոս ենք անվանում: Միթե՞ դա այդպես է եւ մեր համազգային կառույցները անտարբերություն են դրսեւորել քաղաքական տեսակետից նույնիսկ այսօր խիստ կարեւորվող Նախիջեւանյան խնդրի վերաբերյալ:

- Ցավոք դա իրականություն է, եւ ես մազաչափ անգամ ոչինչ չեմ չափազանցնում: Որպեսզի ընթերցողն ինքը դատի ու համոզվի, ապա ստորեւ պետք է խոսեմ միմիայն փաստերով:

Այսպես, ընդգծենք, որ Նախիջեւանյան խնդիրը այսպիսի բարձր մակարդակով առաջին անգամ է արծարծվում-ներկայացվում ԱՄՆ-ում: Նշեմ, որ Նախիջեւանյան հուշարձանների, Հին Ջուղայի հռչակավոր գերեզմանատան բազմահազար խաչքարերի կործանման եւ զանազան այլ փաստերի առկայության պարագայում այսպիսի աշխատանք մինչեւ այժմ պետք է իրականացվեր ՀՀ արտաքին գործոց, մշակույթի, գիտության եւ կրթության նախարարությունների, ՀՀ ԳԱԱ նախագահության եւ հովանավորությամբ: Հակառակ պարագայում այն պետք է իրականացվեր սփյուռքի, տվյալ դեպքում ԱՄՆ-ի Հայ դատի, Համազգայինի կենտրոնական եւ տեղային կառույցների, Ամերիկայի հայկական համագումարի, Թեքեյան միության, հայկական մշակույթը, ազգային արժեքները հետազոտող եւ ուսումնասիրող կազմակերպությունների, ամերիկյան համալսարանների հայագիտական կենտրոնների կողմից:

Ի ցավ սրտի, այսպիսի աշխատանքներ առ այսօր չիրականացրին ոչ ՀՀ եւ ոչ էլ ԱՄՆ-ի հայկական վերոհիշյալ (ինչպես եւ չնշված) պաշտոնական մարմինները: Փակագծելով նշեմ, որ այդ ուղղությամբ Հայաստանում որոշ հասարակական կազմակերպություններ մի քանի անգամներ գումարել են մշակութականների հավաքներ, ելույթներ են ունեցել, որոշումներ ընդունել եւ նույն հաջողությամբ էլ ամեն ինչ մոռացության տվել: Արտաքին գործոց նախարար Վ. Օսկանյանը մի շարք անգամներ այս հարցը բարձրացրել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի, Եվրոմիության առջեւ, պահանջել հանձնաժողովներ ուղարկել Նախիջեւան: Սակայն այդ ամենը, այլ կերպ ասած, հայրենասիրության ցուցադրականությունից այն կողմ չի անցել, եւ հետեւողական ու գործնական աշխատանքներ չեն տարվել՝ բացակայել է խոսքի ու գործի միասնականությունը: ԱՄՆ-ում անցկացված Նախիջեւանյան միջոցառման կազմակերպման-նախապատրաստման փուլում Անահիտ Տեր-Ստեփանյանը (որպես նախաձեռնող եւ պատասխանատու) նամակներով դիմել է ԱՄՆ-ի մի շարք համալսարաններին, հայկական կազմակերպություններին, որոնք, ինչպես նշեցի, զարմանալի անտարբերություն են ցուցաբերել: Եվ միայն Հարվարդի համալսարանն է, որ կարեւորել է Նախիջեւանյան խնդիրը եւ սիրով իր «Ղեփս» կենտրոնը տրամադրել ցուցահանդեսի համար: Այնուհետեւ ծրագրին միացավ Բելմոնտի հայագիտական հետազոտությունների եւ ուսումնասիրությունների ազգային կենտրոնը:

Հանիրավի դասապարտողի տպավորություն չթողնելու համար, վերոհիշյալ քննադատությունս փաստեմ մի քանի օրինակով: Նախիջեւանյան միջոցառումներին ինչ-ինչ կերպով աջակցելու, այդ գործին թեկուզեւ բարոյական մասնակցություն ցուցաբերելու համար հունվար-մարտ ամիսներին նամակներ են հղվել Հայ դատի ԱՄՆ-ի կենտրոնական գրասենյակի գործադիր տնօրեն Արամ Համբարյանին, Կալիֆորնիայի համալսարանի հայագիտական կենտրոնի երկարամյա վարիչ-պատասխանատու եւ ինձ համար շատ հարգելի գիտնական Ռ. Հովհաննիսյանին եւ այլոց: Եվ ինչ: Ոչ մի արձագանք ու պատասխան: Ոչ «այո», ոչ «ոչ»: Եվ այս վերաբերմունքը յուրաքանչյուրի հետ 2-3 հեռախոսազրույցից հետո անգամ: Հիմա ընթերցողը թող դատի: Միթե՞ սա նորմալ երեւույթ է: Չէ որ 1994թ. սկսած Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ տեղեկատվական ու քաղաքական, գիտական ու մշակութային խնդիրների պատերազմ է: Իսկ պատերազմի այդ դաշտը մեր կողմից (լինի Հայաստանի, թե սփյուռքի պարագաներում) գրեթե լքված է, որի իրավունքը չունի մեզանից յուրաքանչյուրը, ուր էլ որ բնակվի կամ էլ որ երկրի քաղաքացին կամ երկքաղաքացին լինի: Մի խոսքով ամեն մի հայ մարդ՝ առավել եւս հայագետ, մշակութական, ազգային կառույցների, եկեղեցու առաջնորդ, պատասխանատու հայ մարդը երբեք իրավունք չունի անտարբեր լինելու մեր պատմության ու մշակույթի նկատմամբ կատարվող ոտնձգությունների նկատմամբ:

Ես հիշում եմ, որ 1998թ. Հին Ջուղայի գերեզմանատան առաջին ավերման փաստը հաստատող լուսանկարը Պարսկաստանից ստանալով, Հայ դատի Վաշինգտոնի կենտրոնական գրասենյակը առաջիններից մեկն էր, որ ի լուր աշխարհի իր կայքէջում տեղադրեց ու դատապարտեց ադրբեջանական այդ վանդալիզմը: Այսպիսի մտահոգ ու դատապարտող, Հայ դատին հետամուտ դիրքորոշմամբ է մշտապես մեր աչքին ներկայացել ԱՄՆ-ի Հայ դատի կառույցներն ու նրա գործադիր տնօրեն Ա. Համբարյանի ելույթները:

Ձախից՝ Անահիտ Տեր-Ստեփանյան, պրոֆ. Ջեյմս Ռասել, Արգամ Այվազյան, Ստիվեն Սիմ

Սա պահանջատիրական, դասապարտման ելույթների տեսակետից: Իսկ գործնականո՞ւմ... Կախման կետերը կարծում եմ հուշում են իրականությունը:

Մի պատկեր ցուցահանդեսից

Անհասկանալի էր մեր նաեւ եկեղեցու առաջնորդարանների, Կալիֆորնիայի համալսարանի հայագիտական ամբիոնի վերաբերմունքը: Վերջինս կարծում եմ ամենանվազագույնը իր ուսանողների մասնակցությամբ պետք է որ բարոյական աջակցություն ցուցաբերեր: Չէ որ պրն. Ռիչարդ Հովհաննիսյանը վերջին տարիներին կազմակերպում է Արեւմտյան Հայաստանի պատմական գավառներին նվիրված շատ կարեւոր ու գնահատելի գիտաժողովներ: Միթե Նախիջեւանյան հայկական ողջ նյութական ժառանգության ոչնչացումը, որոնց թիվը հասնում է 27000-ի, այնքան աննշան է, որ չի արժանանում ԱՄՆ-ի համալսարանների հայագիտական ամբիոնների ամենանվազագույն ուշադրությանն անգամ: Մի՞թե այսպիսի խնդիրները շրջանցող ուսանող-հայագետները լիիրավ տեղյակ կլինեն հայ ժողովրդի պատմությանը եւ մեր օրերում, մեր աչքերի առաջ տեղի ունեցող պատմական իրադարձություններին, կձեւավորվեն ու կզորեն որպես արժանի հայագետ-մասնագետներ: Չէ որ այս խնդիրներով եւ նրանց լուծումներով պետք է մտահոգվի նախ եւ առաջ երիտասարդ սերունդը: Մեր պատմական հայրենիքի ամեն մի թիզ հողի պատմությունը ու նրա վրա պահպանված ժառանգությունը, անկախ մեր որտեղ ծնված լինելու եւ ապրելու հանգամանքից, պետք է որ մտահոգի բոլորիս, արժանանա համահայկական ու պետական ուշադրության: Մանավանդ այն բանից հետո, երբ Ադրբեջանն ու Թուրքիան օրըստօրե ընդլայնում են Հայաստանի դեմ ծավալած գիտական ու քաղաքական, դիվանագիտական հազար ու մի միջոցներով տարվող հակահայ ու հակահայաստանյան տեղեկատվական պատերազմը, որն իրականացվում է գրեթե բացառապես ադրբեջանցի երիտասարդ մասնագետների ուժերով: Ինչ է Հարվարդի համալսարանն ու նրա, հայագիտական կենտրոնի ազգությամբ ոչ հայ պրոֆեսորը ավելի՞ մտահոգ է Հայաստանի, հայկական մշակույթի ու ժառանգության խնդիրներով, քան ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսը: Հարցեր, որոնց անտեսելը ուղղակի անհնար է: Միով բանիվ չեմ ուզում էլ ավելի ծավալվել այս հարցում:

Կարծում եմ նման անտարբերությունն է, որ հող նախապատրաստեց եւ սանձարձակեց Ադրբեջանին՝ վայրագ ու վանդալ կերպով գետնի երեսից վերացնելու Նախիջեւանյան ողջ ժառանգությունը: Այնպես որ, եթե մենք այսպես շարունակենք, ապա առաջիկա տասնամյակներում գրեթե ամբողջովին կզրկվենք այլ պետությունների տարածքներում կանգուն կամ կիսականգուն վիճակներով մեզ հասած հայկական նյութական ողջ ժառանգությունից: Մեզ սթափվել է պետք: Եվ այն էլ շատ արագ՝ պետականորեն եւ համազգայնորեն: Հայաստանի մշակույթի, գիտության եւ կրթության, արտաքին գործերի նախարարությունները պետք է հզորանան եւ իրենց գործունեությամբ վերածվեն համահայկական ու համազգային նախարարությունների: Այլապես մեր կորուստները անվերականգնելի ու անչափ կլինեն: Իսկ այս կորստի նախանշանները Թուրքիայից բացի սկսում են ծավալվել նաեւ Վրաստանում (հայկական եկեղեցիների մի մասը վրացականացնելով), Ռուսաստանում (գերեզմանատների պղծումներ), Կիպրոսի հանրապետության թուրքական հատվածում:

Մի խոսքով, եւ մտքով եւ ֆիզիկապես կույր պետք է լինել, որպեսզի չնկատել հայկական մշակույթի նկատմամբ օրըստօրե ծավալվող մշակութային եղեռնը:

- Տիար Այվազյան, ես կարծում եմ, որ մեր ընթերցողները բավարարված են Ձեր՝ փաստերով հիմնավորված պատասխանով, իրոք որ մտահոգիչ երեւույթի մասին: Արդ, խնդրում եմ խոսեք ԱՄՆ-ում կայացած՝ Ձեր բանախոսությունների, ցուցահանդեսի, հանդիպումների մասին:

- Նոյեմբերի մեկին Բելմոնտում կայացավ Նախիջեւանի պատմական եւ նյութական ժառանգությանը նվիրված գիտաժողովը: Վերջինս բացեց հետազոտությունների կենտրոնի հրատարակությունների պատասխանատու Մարկ Մամիկոնյանը: Այնուհետեւ գիտաժողովը վարեց եւ հանգամանալից ելույթով հանդես եկավ Հարվարդի համալսարանի պրոֆեսոր Ջեյմս Ռասելը: Այնուհետեւ ելույթ ունեցավ ճարտարապետուհի դոկտոր Անահիտ Տեր-Ստեփանյանը, որից հետո իմ զեկուցումն էր:

Շուրջ մեկ ժամ տեւած զեկուցման ընթացքում ցուցադրեցի Նախիջեւանի նյութական ժառանգության 3-1-ին հազարամյակներից մինչեւ XIX դ. ավելի քան 150 հուշարձանների պատկերներ: Զեկուցումը Անահիտ Տեր-Ստեփանյանի կողմից թարգմանվում էր անգլերեն: Իմ զեկուցումից հետո հանդես եկավ նաեւ գիտաժողովին մասնակցող շոտլանդացի ճարտարապետ Ստիվեն Սիմը, որին 2005թ. հաջողվել էր 2-3 օրով լինել Նախիջեւանում եւ այցելել մի քանի բնակավայրեր (Աբրակունիս, Շոռոթ, Որդուար, Նախիջեւան): Զեկուցումներից հետո՝ հարց ու պատասխան բաժնի հենց սկզբում, գիտաժողովի աշխատանքներին մասնակցող ադրբեջանցի ուսանողներից մեկը ցանկացավ ելույթի կարգով խոսել: Սակայն ինչպես մասնակիցների, այնպես էլ նիստը նախագահող Ջ.Ռասելի հորդորներով լքեց ամբիոնը: Իմիջիայլոց ադրբեջանցի ուսանողների այսօրինակ քայլը կանխվեց նաեւ Հարվարդի համալսարանի «Ղեփս» կենտրոնում, իսկ Գլենդելի հանրային գրադարանի դահլիճում

Շարունակությունը՝ էջ 6

Գրախօսութիւն

ԳԷՈՐԳ ԵԱԶԸՃԵԱՆ

«Վահրիճ Ճերէճեան. Կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն»

Պէյրութ, 2007, 491 էջ (Ա-4)

2007 թուականի մայիսին Պէյրութի մէջ տեղի ունեցաւ յիշեալ հատորին ներկայացումը գրասէր ընտրանիի մը առջեւ: Խօսք առնողներուն մէջն էին հատորին նախաձեռնողը` Վահրիճ Ճերէճեանի այրին` տիկ. Վերժինը, հատորին խմբագիրները` Պէտօ Սիմոնեանն ու Ժիրայր Դանիէլեանը եւ Լիբանանի թեմի առաջնորդ Գեղամ եպս. Խաչերեանը:

Վահրիճ Ճերէճեանը (15 օգոստոս 1920 - 23 հոկտեմբեր 2002) եղած է ո՛չ միայն լիբանանահայ գաղութի, այլեւ ողջ սփիւռքի հասարակական-քաղաքական կարկառուն դէմքերէն մէկը, բազմաթիւ պաշտօններ զբաղեցուցած յատկապէս Մեծ հայրենադարձութեան Մերձաւոր Արեւելքի կազմակերպիչ մարմիններուն, Հայ մարմնամարզական միութեան (ՀՄՄ) եւ Սոցիալ-դեմոկրատ հնչակեան կուսակցութեան (ՍԴՀԿ) մէջ, որու համաշխարհային գլխաւոր ղեկավար դէմքը եղած է իր եղբօր` Յարութիւն Ճերէճեանի (Կումունի) մահէն ետք մինչեւ 1976ին: Վահրիճը եղած է հայկական կուսակցութիւններու համագործակցութեան ջերմ ջատագովներէն, որ իր արտացոլումը գտած է սոյն հատորին մէջ հրատարակուող նիւթերուն մէջ եւս:

Վահրիճ Ճերէճեանի գրիչին կը պատկանին հատորին ութը մասերէն առաջին վեցը: Բոլորէն առաջ տեղ գտած են նաեւ այլ նիւթեր, ինչպէս` տիկ. Վերժին Ճերէճեանի սրտի խօսքը (էջ 7), խմբագրութեան ստորագրած «Յառաջաբան»ը (էջ 9-11), Վահրիճ Ճերէճեանի համառօտ կենսագրութիւնը (էջ 20-25), եւ այլն:

Գիրքին հիմնական նորոյթը բուն յուշագրութիւնն է, որ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ այս հատորի «Յուշեր եւ էջեր օրագրէն» վերնագրուած Ա. մասին մէջ (էջ 33-199): Բ, Գ եւ Դ մասերը կ'ընդգրկեն Վահրիճ Ճերէճեանի հրատարակուած յօդուածները համապատասխանաբար Լիբանանի, Հայկական դատի եւ ազգային ազատագրական պայքարներու, եւ Հայաստանի

ամենատարբեր, մասնաւորաբար քաղաքական, հասարակական, տնտեսական ու ընկերային կացութեանց վերաբերեալ վերլուծումներով (համապատասխանաբար էջ 201-258, 259-294, 295-326):

Ե եւ Զ մասերը կը ներկայացնեն, համապատասխանաբար, Վահրիճ Ճերէճեան հրապարակախօսին եւ հրապարակագրին (էջ 327-370 եւ 371-448): Այս հրապարակումներն ու ելոյթները կը շօշափեն զանազան նիւթեր` Հնչակեան կուսակցութեան պատմութեան դրուագներ, ազգային, ընկերային, տնտեսական եւ այլ հարցեր:

«Հարցազրոյցներ» վերնագրուած Է. մասին մէջ (էջ 449-480) տեղ գտած են Վահրիճ Ճերէճեանի հինգ հարցազրոյցները, կատարուած Լոս Անճելըսի, Պէյրութի եւ Երեւանի մէջ ու ժամանակին լոյս տեսած «Արարատ» ու «Մասիս» (Լոս Անճելըս) թերթերուն մէջ: Անոնք կը վերաբերին Հնչակեան կուսակցութեան պատմութեանն ու դիրքորոշումներուն եւ ՍԴՀԿ-ի հովանաւորութիւնը վայելող Հայ մարմնամարզական միութեան, մասնաւորաբար անոր Լիբանանի շրջանակի պատմութեան:

Հատորը կ'եզրափակէ «Վկայութիւններ» վերնագրուած Ը մասը (էջ 481-485), ուր տեղ գտած են Վահրիճ Ճերէճեանի` 2001-ին Պէյրութի «Սիփան» հրատարակչութենէն լոյս տեսած «Գնդապահուած սէրը» 248 էջ ծաւալով պատմուածքներու հատորին մասին հինգ գրախօսութիւններէ քաղուած հատուածներ:

«Վահրիճ Ճերէճեան կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն» հատորը, այսպիսով, ի մի կը բերէ Վահրիճ Ճերէճեան քաղաքական գործիչին յուշագրական, հրապարակախօսական եւ հրապարակագրական վաստակը:

Վահրիճ Ճերէճեանի ոճը պատմողական է, հեզասահ, սակայն յաճախ վերամբարձ երանգներ կը ստանայ, երբ խօսքը կը վերաբերի իր անձին կամ իր կուսակցութեան: Անոր դրսեւորումներէն մէկն ալ առաջին դէմքի դերանուան չափազանց շատ գործածումն է, ինչ խմբագիրները պարտաւոր էին նուազագոյնի հասցնել: Հեղինակը տեղ-տեղ կը դիմէ երգիծական հղումներու, որոնք երբեք չեն իջներ գռեհկութեան աստիճանին: Ան երբեմն կը գործածէ յոյակապ պատկերներ` իր փոխանցելիքն աւելի տպաւորիչ դարձնելու համար:

Հատորին մէջ տեղ գտած են բազմաթիւ եւ բազմաբնոյթ սխալներ, որոնք էապէս կը նուազեցնեն հատորին յատկապէս սկզբնաղբիւրային արժէքը, թէեւ տիկ. Վերժին Ճերէճեանը կը յայտնէ, թէ հատորին խմբագիրները «զայն կը նկատեն յոյժ կարեւոր աղբիւր լիբանանահայ ազգային կեանքին եւ գաղութի պատմութեան համար» (էջ 7): Նոյն տեղը տիկ. Ճերէճեանը կարծիք կը յայտնէ, թէ Պէտօ Սիմոնեանն ու Ժիրայր Դանիէլեանը «մեծ նուիրուածութեամբ եւ բծախնդիր աշխատանքով մնայուն գործ մը խմբագրեցին»:

«Մեծ նուիրուածութեան» մասին չենք կրնար հանգամանալի խօսք ըսել, սակայն այն, որ խմբագրական բծախնդիր աշխատանք չէ կատարուած, ակնբախ է ամէն էջի մէջ, յատկապէս առաջին անգամ տպագրուող յուշագրական բաժիններուն մէջ, որոնք հատորի ծաւալին աւելի քան քառասուն տոկոսը կը կազմեն: Ըստ երեւոյթին, «խմբագրել» հասկացութեան հոմանիշ է հասկցուած համակարգիչ մուտքագրման սխալներու յայտնաբերումն ու սրբագրումը:

Այս գրախօսութեան մէջ անդրադառնալու ենք միայն լեզուական եւ գաղափարական սխալներուն:

Հատորին լեզուական թերիներն աղաղակող են, աններելիօրէն շատ: Կան

1. Օտարաբանութիւններ. օրինակ` «անձնագրի վրայ ցրաննել» (էջ 219, արաբաբանութիւն է, ճիշդն է` «կրաննել ըստ անձնագրի»), «արտասահմանեան հիւրեր» (էջ 228, արեւելահայերէնին մէջ համաճարակի վերածուած ռուսաբանութիւն մըն է), եւ այլն:

2. Հայերէն համարժէքներ ունեցող օտար բառերու չափազանց առատութիւն.- Վահրիճ Ճերէճեանը, առեւտրական ըլլալով, կրնար լաւ չտիրապետել հայերէնին, սակայն եթէ կուսակցական ղեկավար պիտի դառնար, ան պարտաւոր էր կատարելապէս տիրապետել մայրենիին: Կը զարմանանք ու կը զայրանանք, որ վաստակաւոր խմբագիրները ինչու եւ ինչպէս թոյլ տուած են այս երեւոյթը, այն ալ Մեծի տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա Կաթողիկոսի եւ ՀՀ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան Լեզուի պետական տեսչութեան` իրարմէ անջատ եւ իրարմէ անտեղեակ հռչակած «Հայոց լեզուի տարուան» ընթացքին: Թէ՞ արդէն բնական պէտք է ընկալենք այն եղերելի իրողութիւնը, թէ կարելի է բան մը հռչակել, բայց անոր ճիշդ հակառակն ընել:

Ահաւասիկ փունջ մը այդ օտար բառերէն. թիմ - խումբ (էջ 50), մեքանիսիէն - մեքենագէտ (էջ 61), Ասիտ Սիւլֆիւրիք, Ասիտ Քլորիտրիք - ծծմբաթթու, քլորաթթու (էջ 72. անհասկնալի է, թէ ինչու ասոնք գլխագրուած են. միւս կողմէ, օտար հնչումով պէտք է ըլլար` «քլորհիտրիք»), բավիյիոն - տաղաւար (էջ 74), պիրա - գարեջուր (էջ 115), թելեֆոնի սանթրալ - հեռաձայնի կայան (էջ 122), միսիոն - առաքելութիւն (էջ 123), թելեֆոնիսթ - հեռաձայնավար (էջ 124), թուրիսթ - զբօսաշրջիկ (էջ 126), սերոմ - շիճուկ (էջ 131), փիրաթի - աւազակութիւն, ծովահէնութիւն (էջ 183)... «Համակարգ» բառի փոխարէն ամենուրեք կը կարդանք «սիսթեմ»: Չորն ասենք եւ զորը խոստովանինք, այնքան շատ են հայերէնի յօշոտումները: Վ. Ճերէճեանն այնքան յառաջ կ'երթայ, որ հայերէն բառերու կողքին, փակագիծերու մէջ, երբեմն կու տայ անոնց օտար հոմանիշները, չես գիտեր որո՛ւ ինչ հասկցնելու համար. այսպէս, ընդամէնը քանի մը օրինակ. «հեռատեսութիւն (TV), ձայնասփիւռ (Radio)» (էջ 25. այս մեղանչումին հեղինակը Վ. Ճերէճեանի համառօտ կենսագրութիւնը գրողն է, զոր, կ'ենթադրենք, ըլլալու է պր. Պ. Սիմոնեանը), «անօրինական (illegale)» (էջ 67), «հակադարձութիւն (reaction)» (էջ 88), «գոյատեւում - սիւրվի» (էջ 309) եւ այլն, եւ այլն... Վահրիճ Ճերէճեանը, իր բազմազբաղ կեանքին մէջ, զբաղեր է նաեւ արեւմտահայերէնի բառապաշարը հարստացնելու յոյժ ... վնասակար գործով: Չէինք գիտեր, թէ մեր լեզուին մէջ կան «անեռնայր» եւ «աներհայր» բառերը (էջ 177)` փոխան «զոքանչ»ի ու «աներ»ի:

3. Հայերէն շարադրանքին մէջ լատինատառ բառեր.- Մեսրոպեան այբուբենն ունի աշխարհի գրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն արտաբերած հնչիւններն արտայայտելու բացառիկ հնարաւորութիւն, ուստի օտար անձնանունները, տեղանունները եւ զանազան յատուկ անունները պէտք է գրուին միայն եւ միայն մեսրոպեան այբուբենի տառերով:

Ահաւասիկ փունջ մը այդ «հայերէն»-էն. Bata, contremaitre (էջ 54), commentateur, Boite Postale (էջ 55), colofanium, փիւս, Librairie Antoine, presse, cylindre (բոլորը` էջ 56), capitaine եւ դեռ` capitaine Alexander (էջ 59), իսկ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ գոլէճը ամենուրեք (օրինակ` էջ 20, 26) դարձեր է Saint-Gregoire College, մէկ տեղ ալ` «Սէն Կրէկուար գոլէճ» (էջ 40)... Հոգւոյդ լոյս իջնէ, Գոլէճի երկարամեայ տնօրէն, Յիսուսեան (եւ ոչ թէ Jesuite, էջ 51) վարդապետ, հայր Սահակ Քէշիշեան: Եւ դեռ` Sacre-Coeur College, Saint-Joseph համալսարան (էջ 52)... Չենք ուզեր շարունակել, ընթերցողը իւրաքանչիւր էջին մէջ միջինը նման մէկ «գոհար» կը գտնէ: Ամօ՛թ: Ի՞նչ է, հայոց լեզուն որբի գլո՞ւխ է, որ ով կ'ուզէ, ինչպէս կ'ուզէ` կը խուզէ ու կը կտրէ նոյնիսկ:

4. Առանձնայատուկ քննադատութեան կարիքն ունի «հայրենիք» բառի փոքրագիր ներկայացումը գրեթէ ամենուրեք, ուր Վահրիճ Ճերէճեան ի մտի ունի «հայոց հայրենիք»ը, այսինքն` «Հայաստան» հասկացութիւնը, որ կը գրուի եւ պէտք է գրուի միայն եւ միայն գլխագիրով: Անոր ճիշդ հակառակ, գրեթէ ամէն տեղ «Սփիւռք» հասկացութիւնը ներկայացուած է գլխագիրով: Մի՞թէ մնայունն ու յաւիտենականը (հայոց հայրենիքը` Հայաստանը) ստորադաս է գնայունին ու ժամանակաւորին` Սփիւռքին...

Բացի վերիշեալներէն, կան աւելորդաբանութիւններ, գլխագիրի եւ փոքրագիրի անտրամաբանական կիրառումներ, անիմաստ նախադասութիւններ, միօրինականացման, տողադարձի, կէտադրական բազմաթիւ թերիներ...

Անհամեմատօրէն շատ են շարադրական եւ քերականական թերիներն ու սխալները, մինչդեռ խմբագիրի մը ամենէն առաջին պարտականութիւնը շարադրանքի յղկումն է, անոր յստակեցումը: Հեղինակ մը կրնայ չունենալ ճիշդ շարադրելու շնորհք (գործարար աշխարհի մարդ Վահրիճ Ճերէճեանի պարագային ասիկա ակնյայտ է), բայց խմբագիրներուն պարտականութիւնը այդ շարադրանքը ներկայանալի դարձնելը պէտք է ըլլար:

«Վահրիճ Ճերէճեան կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն» գիրքին մէջ տեղ գտած են գաղափարական ահռելի սխալներ: Անոնք կ'արտացոլեն մինչեւ այսօր հայ հասարակական ու քաղաքական միտքին մէջ տիրող գաղափարական քաոսը, երբ հասկացութիւնները կը գործածուին պատեհապաշտական մօտեցումով, յաճախ ալ` ըստ քմահաճոյքի: Յստակ գաղափարախօսութիւն ունեցող կուսակցութեան մը գերագոյն ղեկավարին համար ոչ միայն աններելի, այլեւ պախարակելի է գաղափարական խառնաշփոթի առկայութիւնն իր մտածողութեան մէջ: Եւ պատկերացնել, թէ այդ գաղափարները շարքերուն կը փոխանցուին այնպիսի մարդոց միջոցով, որոնք իրենք կարիքն ունին գաղափարական դաստիարակութեան: Բաւականանանք այստեղ ներկայացնելով անընդունելի կամ խորապէս վիճելի քանի մը հասկացութիւններ.

ա. «Հայաստան» եւ «Արցախ» (երբեմն նաեւ` «Լեռնային Ղարաբաղ») հասկացութեանց տարբերակումը (էջ 299, 301, 310, 317-319, 323, 324, 366, 403): Վահրիճ Ճերէճեանի համար նոյնիսկ կան «Հայաստանի եւ Ղարաբաղի ժողովուրդներ», «Արցախի եւ Հայաստանի ժողովուրդներ» (sic!, էջ 370 եւ 398) Այսպիսի «գաղափարները» համաճարակի վերածուած են յատկապէս վերջին երկու տասնամեակներուն, ու կը շարունակեն իրենց յաղթարշաւը` քանդելով ազգային միասնութեան հիմքերը (յատկապէս ՀՀ-ի մէջ այսօր տարածուած – մեր կարծիքով` ոչ առանց թշնամի պետութեանց յատուկ ծառայութեանց անմիջական հրահրման – «հայաստանցի-ղարաբաղցի» տարբերակումը անոր ցայտուն դրսեւորումներէն մէկն է): Նոյնիսկ ստեղծուեր է յատուկ տեսութիւն մը` «Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք» վտանգաւոր վերնագիրով (այս անունով թերթ մըն ալ լոյս տեսաւ Երեւանի մէջ): Այդպիսի տարբերակում դնողները, ի հարկէ, նկատի ունին «Հայաստանի Հանրապետութիւն» եւ «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն» հասկացութիւնները: Հետեւաբար, թող բարի ըլլան այդպէս ալ արտայայտուելու, որովհետեւ Արցախը ինքնին մէկ մասնիկն է «Հայաստան»ին կամ «հայոց հայրենիք»ին, որը կ'ընդգրկէ ոչ միայն ՀՀ-ն ու ԼՂՀ-ը, այլեւ անոնց գումարային տարածքէն մօտ 8 անգամ մեծ տարածք:

Վահրիճ Ճերէճեանը հետեւողական չէ իր այս սխալին մէջ: Վերոյիշեալ սխալ միտքերն արտայայտողը յանկարծ կը յայտարարէ, թէ Արցախը Հայաստանի «թանկագին մասնիկն է» (էջ 346), «Լեռնային Ղարաբաղը Հայաստանի անբաժան մէկ մասն է» (էջ 353): Այս ճիշդ ու վերոյիշեալ, հիմնովին սխալ միտքերը նոյն անձէն լսող ու կարդացող հայը, մանաւանդ նորահաս պատանին ու երիտասարդը ինչպէ՞ս կրնան հաշտեցնել միմեանց հակասող այս գաղափարները:

բ. Նախորդ սխալին մէկ երեսակն ալ «հայոց հայրենիք» հասկացութեան աղաւաղումներն են, որոնք այնքան առատ են ոչ միայն Վահրիճ Ճերէճեանի գործերուն մէջ, այլեւ ... Պէտօ Սիմոնեանի մօտ («Դիմաստուեր Վահրիճ Ճերէճեանի» հրապարակումը): Վերջինս ընդամէնը մէկ էջի մէջ հայոց (գոնէ լիբանանահայոց) կը վերագրէ ... երեք հայրենիք` «Կիլիկեան հայրենիքը», այսօրուան «Հայրենիքը» (շատ հաւանաբար նկատի ունի Հայաստանի Հանրապետութիւնը) եւ «լիբանանեան հայրենիքը» (էջ 28): Չեղա՛ւ, պրն Սիմոնեան: Մարդ քանի՞ մայր կրնայ ունենալ: Հայրենիքն ալ մօր նման է եւ ի զուր չէ ըսուած ու չ'ըսուիր «Մայր հայրենիք»: «Հայրենիք»ը ճամբորդ չէ, որ քեզի հետ տեղափոխուի այնպէս, որ ուր յայտնուիս քեզի հետ, հոն ալ դառնայ հայրենիք:

Գիրքին մէջ յաճախ կը շփոթուին «հայրենիք» ու «պետութիւն» հասկացութիւնները, որոնք էապէս տարբեր գաղափարներ են, թէեւ ընդհանրական շատ գիծեր ունին: Օտար պետութիւն մը, նոյնիսկ պետութիւններ կրնայ (կրնան) տարածուիլ հայոց հայրենիքին մէջ, բայց այդ տարածքը յաւիտենապէս է՛ ու կը մնայ հայոց, եւ միմիայն հայոց հայրենիքը: Նոյնպէս, հայկական պետութիւն մը կրնայ հիմնուիլ հայոց հայրենիքէն դուրս վայրի մը մէջ (օրինակ` Կիլիկիոյ մէջ 11-14-րդ դարերուն), սակայն այդ տարածքը չի՛ կրնար հայոց հայրենիքի վերածուիլ: Կարելի չէ ըստ կամս խաղեր ընել «հայրենիք» հասկացութիւն-սրբութեան հետ: Նոյն տրամաբանութեամբ, սխալ են «հայրենազուրկ», «անհայրենիք», «հայրենիքը կորցուած» հայ, «կորսեալ հայրենիք» եւ նման տարազները, քանզի Հայաստանը` հայոց ՄԻԱԿ հայրենիքը, իսկական հային համար անսկիզբ է ու անվախճան, անկորնչելի, յաւիտենական սրբութիւն, եթէ կ'ուզէք տեսակ մը աստուածութիւն:

Վահրիճ Ճերէճեանը ունի «մի քանի հայրենիքներ» (էջ 39), «հայրենիքներ» (էջ 40), «դարաւոր հայրենիքներ» (էջ 239. նոյն էջին մէջ, ընդամէնը մէկ պարբերութիւն յետոյ ան կը նշէ, թէ հայը «կորսնցուցած է իր դարաւոր հայրենիքը եւ հոս (Լիբանանի մէջ,- Գ. Ե.) իրեն կը շնորհուէր նոր հայրենիք մը» (էջ 239): Այսպիսի օրինակները բազմաթիւ են գիրքին մէջ (օրինակ` էջ 351): Նոյն անձը, յղում կատարելով ատէն իր ղեկավարած կուսակցութեան, կը յայտարարէ, թէ «Խորհրդային Հայաստանն է հայուն միակ հայրենիքը» (էջ 340): Պարզ է, թէ այս գաղափարն ալ թերի է, քանի որ Խորհրդային Հայաստանն ու զայն ժառանգած Հայաստանի Հանրապետութիւնը հայոց միակ հայրենիքի մէկ մասն է միայն: Դէ՛հ, հիմա ընթերցող եղիր ու գլուխ հանէ գաղափարական այս լաբիրինթոսէն...

գ. Ուղղակիօրէն ընդվզեցուցիչ է, որ Մեծ Հայրենադարձութեան կազմակերպման մէջ գործօն դեր կատարած Վահրիճ Ճերէճեանը արդէն 1997-ի աշնան կը յայտարարէ. «Որչափ ալ մեր նորանկախ պետութիւնը սիրենք, չենք կրնար կոչ ընել, որ արտերկրի բոլոր հայերը Հայաստան գան կամ Հայաստանի քաղաքացի դառնան...» (էջ 478): «Օ՜ ժամանակներ, օ՜ բարքեր» պիտի գոչէր հին շրջանի փիլիսոփան: Մեր կարծիքով, այսօր իսկ պէտք է ո՛չ միայն կոչ ընել հայրենադարձութեան, այլեւ աշխատիլ փրկել այն ինչ որ կարելի է դեռ փրկել... Այո՛, հայրենադարձութիւն այսօ՛ր իսկ: Սա՛ պէտք է ըլլայ օրուան նշանախօսքը, եթէ կը հաւատանք յաւիտենականին եւ ոչ թէ կիսախարխուլ հաստատութեանց ինքնապահպանումին` ի վնաս ազգին: Այս առթիւ կը յիշենք նաեւ 2006-ի ամառը Լիբանանի պատերազմի ընթացքին Արամ Ա կաթողիկոսին ընդվզումը, երբ հայրենի պետութեան որոշ պատասխանատուներ կոչ ըրին փախուստ տուող լիբանանահայերուն` ՀՀ հաստատուիլ: Վեհափառը

Շարունակութիւնը` էջ Դ

Բացարձակը

ԱՐՏԱԺԱՄԱՆԱԿ

Խորհելու նյութ. *Աստված, աստղ, աստիճան, աստանդական* բառերը նույն արմատից են

Լինում են պահեր, որ մեզ թվում է, թե մենք տվյալ ժամանակից դուրս ենք եւ կողքից ենք նայում մեզ, մեր շուրջը տեղի ունեցող իրադարձություններին, ու այդպիսի պահերին այն զգացողությունը կա, որ ժամանակն առհասարակ գոյություն չունի, մարդու ընդունած պայմանականություններից մեկն է: Ու թեեւ ըստ ֆիզիկոսների, բիոռիթմերով զբաղվողների եւ այլ մասնագետների ժամանակը պայմանավորված է մեր համակարգության եւ առհասարակ տիեզերակարգի պարբերականություններով, սակայն երբեմն նայենք ու որոնենք բացարձակը, այն կգտնենք ժամանակից դուրս:

Էպիկուրը չէր ընդունում մահվան իրական լինելը. ապագայի մասին հիշողությունը հավերժության բացահայտումն է ներկայի մեջ, ասում էր: Մահվան շեմին մենք դեռ գտնվում ենք ներկայի մեջ, իսկ երբ այն առժամանակ ընդհատվում է, մեզ համար վերանում է ժամանակը: «Մաքուր բանականության համար ժամանակը գոյություն չունի»,- ասում է Շելլինգը: «Ժամանակային հերթագայությունը լոկ իմացության երկրային պայմանն է եւ անանց-արտաժամանակի հետ հանդիպում», սա արդեն երկու տարի արտաժամանակի մեջ գտնվող հայրենի փիլիսոփա Էդմոն Ավետյանն է՝ իր չափման միավորով. չափելի վերջավորի հաղթահարումն ու անչափելի հավերժի հաղթական հռչակումն է կյանքը:

Բացարձակը մարդկության համար անսահման խնդիր է. մեկընդմիշտ բացահայտվելով՝ այն կյանքը կդատապարտեր անշարժ ամենագիտության ձանձրույթին: Սակայն բացարձակը խորամանկում է, նա իմացությունն ուղղում է թիկունք՝ միայն շատ քիչ ընտրյալների համար լուսանցք թողնելով հայտնաբերելու բացարձակը, այն եւս մասնավորաբար, իսկ մեծամասնությունն ապրում է ընդունված պայմանականություններով, ժամանակին գերի:

Դասեք ինձներդ: Գրիգոր Գյուրզադյանի մատնացույցով՝ Ջորդանո Բրունոյին զայրացնում էին Քրիստոսի անձի եւ գործի խեղաթյուրման ամեն տեսակի դրսեւորումները՝ նրան իրական, պատմական դերակատարում էր վերագրում: Քրիստոսի կողմից բուժման հրաշքները Բրունոն մեկնաբանում էր որպես հիվանդի վրա Քրիստոսի անձի հոգեբանական ներգործության հետեւանք՝ առ Աստծո որդին բուժվողի մեծ հավատի եւ վստահության արդյունք: «Ես գտնում եմ, որ գոյություն ունեն անսահման թվով աշխարհներ, դրանք կազմում են անսահման կոմբինացիաներ անսահման տարածության մեջ: Ես գտնում եմ, որ այս աշխարհը եւ այլ աշխարհները ծնվում են անընդհատ եւ ոչնչանում են անընդհատ».- ասում էր Բրունոն:

Բրունոն իր ժամանակից առաջ էր ընկել՝ մերժելով տիեզերքի կառուցվածքի եւ էության արիստոտելյան պատկերացումները եւ այլ աշխարհների գոյության մասին վկայելով.այդ բոլորի համար նա հատուցեց կյանքով՝ նրան չներեցին «այլ աշխարհները» եւ Քրիստոսի՝ որպես իրական, պատմական անձնավորության ըմբռնումը: Մինչդեռ ավելի ուշ ժամանակների գիտական պատմագրությունը, հենվելով առավել ստույգ տվյալների ու փաստերի վրա, ճիշտ նույն ձեւով է վերակազմում Քրիստոսի կերպարը՝ նրան ամեն տեսակի ավելորդություններից մաքրելով՝ որպես իրական անձնավորության եւ նոր կրոնական ուսմունքի հիմնադրի:

Ինչո՞վ պայմանական չէ այստեղ ժամանակը հենց երկրային պատկերացումներով:

Եվ մի՞թե աստվածաշնչյան դրախտի եւ դժոխքի գոյությունը վկայություն չէ այլ աշխարհների մասին աստվածաշնչյան գիտելիքի եւ արտաժամանակի:

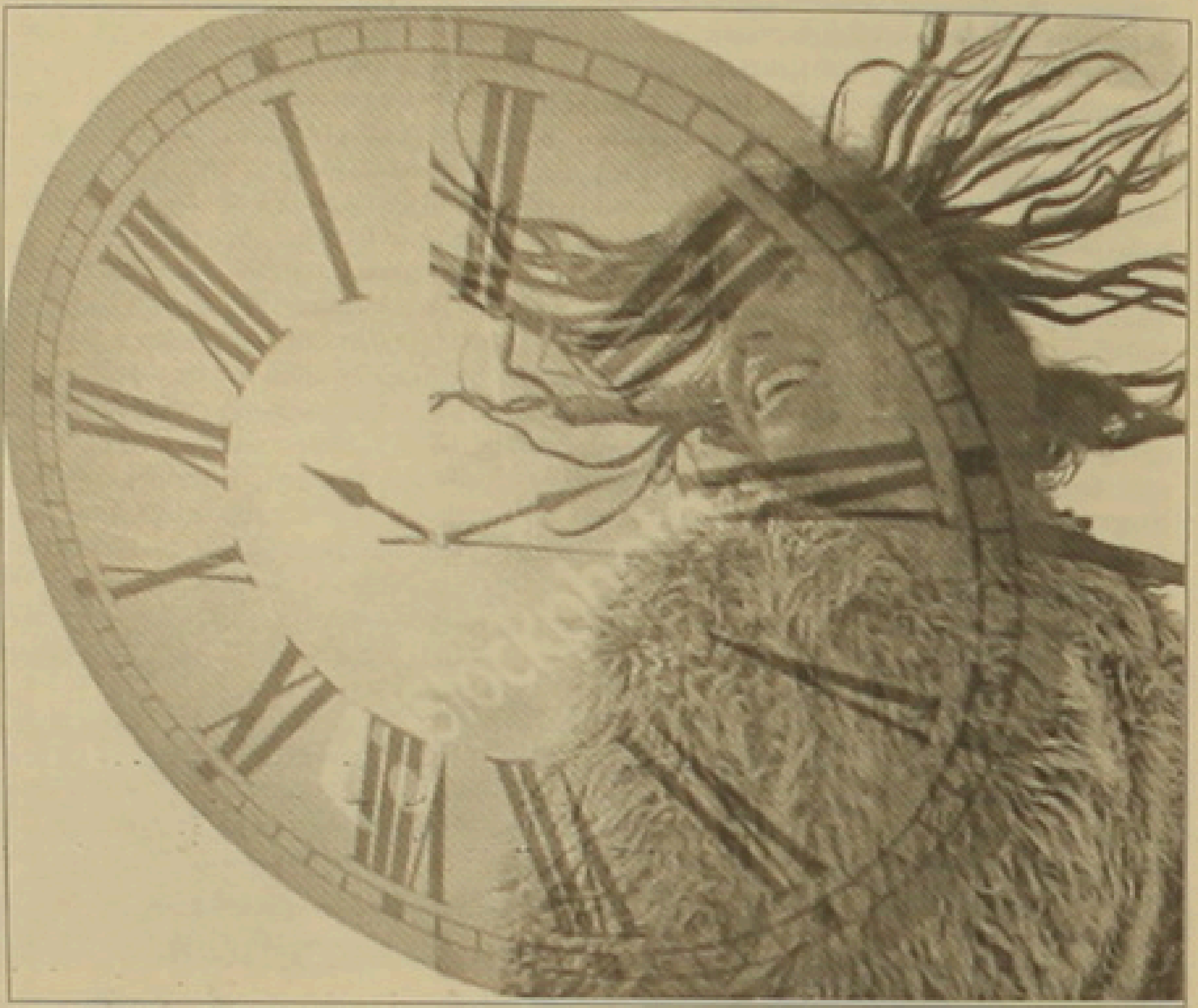

Մտածող մարդու ճանաչողական ջիղը հակված է ավանդական բանավեճի՝ աշխարհի անկատարության, նրա ստեղծման եւ վախճանի, մարդու կատարյա՞լ, թե՞ անկատար էակ լինելու, Աստծո դատաստանի եւ մարդուն տանջող այլ խնդիրների վերաբերյալ: Էմպիրիկ մտածողությունը, անկախ դրա ընձեռածից, հասուն է մարդուն, եւ նա իր ողջ կյանքում ձգտում է սեփական եզրահանգումների: Չնայած շատ փիլիսոփաներ առաջարկում են մարդու կենսաբանական հակումներն օգտագործել հասարակության մեջ առավել հավասարակշռության հասնելու համար, սակայն էմպիրիկ մեծամասնությունը սովորաբար խախտում է սոցիալական հավասարակշռությունը եւ կենսաբանորեն հիմնավորված նախախնամության կատարելությունը՝ ձեռք բերված փորձը ի շահ մարդու եւ ի չարս տիեզերական օրենքների օգտագործելով:

Մենք չգիտենք, թե Արարչագործության ո՞ր ծերպերում է թաքնվում աշխարհի հղացումը, ինչպե՞ս եւ ու՞ր են ձգվում անհատի եւ մարդկության ճակատագրի թելերը: Մենք անվերջ հարցնում ենք՝ ինչպե՞ս եւ ինչո՞ւ ստեղծվեց աշխարհը:

Աստվածաբանության դիրքորոշումը կրոնական է, աշխարհն արարվում է ոչ ըստ կանխամտածված նպատակի, այլ՝ անպայման բնական եւ միաժամանակ՝ նպատակահարմար: Այն, ինչ բնական է, անհրաժեշտաբար ազատ է, իսկ ազատը՝ պատահական լիցքով անգամ, սահմանափակված է նպատակով, դեպի այն ուղղվածությամբ, այդ պատճառով էլ անհրաժեշտ է: Անձը, ինչպես ամեն կենդանի բան, ինչպես ամբողջ բնությունը, պարզվում է անցյալ -երկրորդական է եւ ոչ թե առաջնորդող-առաջնային, թեեւ երեւութապես հակառակն է թվում. վերջնանպատակը միշտ էլ անկանխատեսելի է եւ հրաշալի կերպով նախապատրաստված: Կապակցվածությունը նախասկզբնական նպատակահարմարության հետ անվանում են կյանքի ընթացք կամ ճակատագիր: Բոլոր ճակատագրերի հանգույցը բացարձակի մեջ է:

Իսկ դեպի բացարձակը գնալը տրված է եզակիներին:

Մեծ փիլիսոփաների օգնությամբ դեպի արտաժամանակը գնաց

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ

Գ էջից

«Վահրիճ Ճէրէճեան. Կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն»

«մոռցած էր», թէ իր նախորդներէն երջանկայիշատակ Գարեգին Ա Յովսէփեանցը ոչ միայն ողջունած էր Մեծ հայրենադարձը (շատ լաւ գիտնալով հանդերձ, թէ հայրենադարձներուն ինչ փորձութիւններ կը սպասէին), այլեւ նաեւ բարձրանալով՝ օրհնած հայրենադարձ զանգուածները: Իսկ ընդամէնը վեց տասնամեակ յետոյ, Արամ վեհափառը կրկին ելոյթ կ'ունենայ ընդամէնը քանի մը հարիւր լիբանանահայոց հայրենադարձի խղճուկ փորձին առթիւ: Անգամ մը եւս՝ «Օ՜ ժամանակներ, օ՜ բարքեր»... Առանց Հայրենիք վերադարձի գաղափարի, հայապահպանում կոչուածը պարապ բան է, նոյնիսկ՝ դաւաճանութիւն հայ ազգին դէմ:

դ. Գաղափարական խափանարարութեան հոս կ'ելլէ Արամ Ա-ի օրհնութեան եւ գնահատանքի գիրի այն հատուածէն, ուր խօսք կ'ըլլայ Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան՝ «սփիւռքահայ կեանքի» տարբեր բնագաւառներուն մէջ դերակատարութեան մասին (էջ 16): Խմբագրութիւնն ալ, իր կարգին, աւելի տարողունակ բան՝ «համահայկական դիմագիծ» (այսինքն՝ Սփիւռք + ՀՀ + ԼՂՀ + Ջաւախք) կը վերագրէ նոյն կաթողիկոսութեան (էջ 10): Իսկ ո՞ւր են այս պարագային Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան դիմագիծն ու դերակատարութիւնը համահայկական, այդ թիւին մէջ՝ նաեւ սփիւռքահայ կեանքին մէջ: Այս բոլորը կը ծառայեն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան իրաւահաւասար ու իրաւազօր ներկայացնելու ոմանց՝ դեռեւս անցեալ դարի կէսերէն եկող հիւանդ, ազգաքանդ մտայնութեան: Կայ համահայկական եկեղեցական-հոգեւոր մէկ եւ միակ կեդրոն միայն՝ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածինը: «Ամենայն Հայոց» մակդիրը «համահայկական» կը նշանակէ, եւ ի զուր են ոմանց ջանքերը՝ «Ամենայն Հայոց Մեծի տանն Կիլիկիոյ» շինծու տիտղոսով ստուեր ձգելու Ս. Էջմիածնի Աթոռի համահայկական բնոյթին վրայ՝ զոնէ հայ Արեւելականներու կտրուածով:

ե. - Ըստ Վ. Ճերէճեանի, Հայաստան «հինգ դարեր ի վեր շրջապատուած է», այլոց շարքին, նաեւ Ազրպէյճանով (էջ 305): Ասիկա կ'ապացուցէ հեղինակին տգիտութիւնը պատմութեան հարցերուն մէջ: Արդարեւ, «Ազրպէյճան» անունով պետութիւնը աշխարհի քարտէսին վրայ յայտնուեցաւ միայն 1918 թուականի մայիսի վերջին. մինչ այդ, ո՛չ Ատրպէյճան կար, ո՛չ ալ այսօր իրենք զիրենք ատրպէյճանցի կոչողները կային: Վ. Ճերէճեանի այս կոպիտ սխալը, ի հարկէ՝ ակամայից, ջուր կը լեցնէ ատրպէյճանական պատմաշինարարութեան ջրաղացին, որ օրնիբուն կը բանի՝ բարբաջելով Ատրպէյճանի հազարամեակներու պատմութեան մասին...

զ. Հեղինակը կը գրէ, թէ 1991-ին «Կովկասի մէջ կովկասահայութիւնը ունեցաւ իր ազատ, անկախ հանրապետութիւնը» (էջ 313): Այս մէկ միտքին մէջ կան քանի մը, այն ալ՝ քաղաքական-գաղափարախօսական տեսակէտէ շատ վտանգաւոր սխալներ: Չխորանանք այն նրբութեան մէջ, թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը որքանո՞վ ազատ է ու անկախ (ասիկա առանձին նիւթ մըն է): Նախ, Հայաստանն ընդհանրապէս, ու անոր անքաժան մասնիկ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որպէս աշխարհագրական տարածք, երբէք չեն մտած ու չեն մտներ «Կովկաս» պատմա-աշխարհագրական հասկացութեան մէջ: Հայաստանը Կովկաս չէ, ո՛չ իսկ Հարաւային Կովկաս, քաղաքական կոպիտ սխալ մը, զոր այսօր թութակի պէս կը կրկնեն հայկական միջավայրին մէջ, նոյնիսկ ՀՀ-ի հանրապետութեան նախագահի մակարդակով: Հայաստանը կը գտնուի ... Հայաստանի մէջ եւ՝ վե՛րջ: Միւս կողմէ, զայրացուցիչ է ազգային միասնականութեան մունետիկ Վահրիճ Ճերէճեանի մօտ յայտնաբերել, թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը «կովկասահայութեան». («Կովկասահայ» կրնան կոչուիլ բուն Վրաստանի եւ Ռուսաստանի հարաւային շրջաններուն՝ Սեւ եւ Կասպից ծովերու միջեւ ինկած տարածքին մէջ ապրող հայերը միայն, թէեւ հաւանական, որ Վ. Ճերէճեանը այստեղ եւս կոպիտ սխալ թոյլ կու տայ, «կովկասահայ» ըսելով հասկնալով ՀՀ-ի տարածքին մէջ ապրող հայութիւնը) պետութիւնն է: Նոյն տրամաբանութեամբ, ԼՂՀ-ն արցախահայութեան պետութիւնն է, վաղը կրնան հայկական այլ պետութիւններ ալ յայտնուիլ, զորս ոմանք ոչ թէ հանուր հայութեան, այլ՝ տուեալ տարածքին մէջ ապրող կամ ապրելիք հայութեան պետութիւնը կրնան համարել: Ո՞ւր մնաց համահայկական տեսլականը: Մեր համեստ համոզումով, հայկական որեւէ պետութիւն բոլոր հայոց պետութիւնն է (կամ գոնէ պէտք է այդպիսին ըլլայ)՝ հայ անհատի քաղաքացիութենէն, կենսավայրէն եւ տարբերակիչ այլ յատկանիշերէն անկախ:

է. Վերջին 16 տարիներու Հայաստանի Հանրապետութիւնը նկատի ունենալով, Վահրիճ Ճերէճեան զայն կ'որակէ «Երկրորդ հանրապետութիւն» (էջ 323): Պիտի ուզէինք հաւատալ, թէ մեր տեսածը համակարգիչ մուտքագրման սխալ է («Երրորդ» բառին մէջ գիր մը՝ «կ», սխալմամբ աւելցուած է) եւ ոչ թէ ուրիշ բան: Այլապէս, ստիպուած պիտի ըլլանք հաւատալ, թէ հեղինակը չ'ընդունիր կամ 1918-1920ի Հայաստանի Հանրապետութեան, կամ ալ Հայկական ԽՍՀի՝ հայկական հանրապետութիւն ըլլալու պատմական տարական ճշմարտութիւնը: Խորհրդային Հայաստանի գոյութեան տարիներուն անոր գովքը ամէն կերպ հիւսած ու անոր բարիքներէն առատօրէն օգտուած Վահրիճ Ճերէճեանը (թէեւ ան, ընթերցողը լիովին գոհ համարելով, ամփոփողաբար կը յայտարարէ, թէ «ՍԴՀ կուսակցութիւնը, իր 109 տարուան պատմութեան ընթացքին ո՛չ մէկ ատեն, ո՛չ մէկ պետութենէ կամ հաստատութենէ չէ ստացած ո՛չ մէկ գումար եւ ո՛չ մէկ հատուցում», էջ 408-409) հազիւ թէ ուրանար այդ պետութեան գոյութիւնը որպէս հայկական Երկրորդ հանրապետութեան (թէեւ, անկեղծօրէն, այդ պետութեան վերացումէն ետք Ճերէճեանի գրածներն ու խօսածները, որոնցմէ բազմաթիւ նմոյշներ տեղ գտած են այս հատորին մէջ, զայն եղծանողութեան մէջ կասկածելու բաւական հիմքեր կու տան մեզի):

Հատորին մէջ կը վխտան տեղեկութիւններու, ժամանակագրական, յատուկ անուններու եւ այլ սխալներն ու թերիները (ասոնք այնքան առատ են, որ անոնցմով կարելի է ... գրքոյկ մը պատրաստել): Հատորը չունի նաեւ յատուկ անուններու ցանկեր, ինչը մեծապէս կը դժուարացնէ անկէ՝ իբր սկզբնաղբիւր օգտուիլ ցանկացող ուսումնասիրողներուն աշխատանքը:

Եզրակացութիւն.- Այս գիրքին մասին, անոր շնորհանդէսէն քիչ ետք, լիբանանահայ մամուլին մէջ երեւցան երկու արձագանգներ: «Ազդակ»-ի 12 յունիս 2007-ի թիւին մէջ Շահանդուխտը ներկայացուցած է գիրքը, իսկ «Արարատ»-ի 23-25 յունիս 2007-ի թիւին մէջ Զարմինէ Կանաչեան-Ասմինեան, տուրք տալով այսօր այնքան տարածուած երեւոյթին, գովասանքը կը հիւսէ այս հատորին, գրելով նաեւ, թէ զայն «իւրաքանչիւր հայ կ'ընթերցէ մեծ հաճոյքով եւ կ'օգտուի անկէ»: Թող ինծի ներուի անհամեստութիւնը, թէ ես զիս հայ կը համարեմ, բայց այս գիրքէն առաւելապէս զարմանքի ու զայրոյթի զգացումներ ունեցայ, բայց եւ օգտուեցայ անկէ՝ հասկնալով, թէ ինչպիսի գիրքեր պէտք չէ լոյս տեսնեն այն տեսքով, ինչ տեսքով լոյս տեսած է սիկ. Զարմինէի գովերգած գիրքը: Զարմանալի է նաեւ Շահանդուխտի պահուածքը: Մենք զինք կը ճանչնանք իբրեւ հայոց լեզուի իրաւունքներու կատաղի պաշտպան, սակայն, այս գիրքի պարագային, ան չտեսնելու տուած է հայոց լեզուի խայտառակ աղաւաղումը անոր մէջ: Ըստ երեւոյթին, օրդ. Շահանդուխտը Պղատոնը աւելի կը սիրէ քան ճշմարտութիւնը...

«Վահրիճ Ճերէճեան կեանքին եւ մտածողութեան ընդմէջէն» ժողովածուն, իր բազմաթիւ թերութեանց պատճառով, պատիւ չի բերեր ո՛չ միայն Վահրիճ Ճերէճեանին՝ յետմահու, այլեւ՝ զոյգ խմբագիրներուն վաստակին: Կ'առաջարկենք գիրքն անյապաղ հանել շրջանառութենէն, եւ տպագրել նորը՝ ուղղելով անթիւ-անհամար թերիներն ու սխալները, որոնց ցուցումները սիրայօժար կերպով պատրաստ ենք տրամադրելու յարգարժան խմբագիրներուն:

(հապաւումներով)

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2008Թ. ՀՈՒՆՎԱՐԻ 15-ԻՆ, 30-ԻՆ, ԺԱՄԸ 11:00 -ԻՆ, «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարության 2005թ. նոյեմբերի 24-ի N2040-Ա որոշմամբ լուծարվող «Սելեկցիոն նվաճումների փորձարկման, պահպանության եւ սերմերի որակի ստուգման կենտրոն» ՊՓԲԸ-ի (Ք.Երեւան, Երեւանյան 16) հաշվեկշռում գտնվող գույքը՝

N	Գույքի անվանումը	Թողարկման տարեթիվը	Քանակը	Գնահատված արժեքը /դրամ/	Մեկնարկ. գինը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ	Գնահատման համար վճարը /դրամ/
	Վարդենիսի փորձատեղամասի վարչական շենքի գույք					
1	Վարչական շենք եւ գոմ (Ս/Գ սեփ. վկայական 2296895	1965	1	660792	660792	70000
2	Կոմբայն «Կամպո-500»	1981	1	250000	250000	10000
3	Շարքացան «ՍՆ-16»	1987	1	5000	5000	-
4	Տրակտոր «Տ-70Վ»	1989	1	8000	8000	-
	Ախուրյանի սերմլաբորատորիայի(գրասենյակի) տրանսպորտային միջոցներ					
5	Ավտոմեքենա ՎԱԶ-21213 «Նիվա» պհ՝ 172SU-61	1998	1	250000	250000	10000
6	Ավտոմեքենա «Երազ-762 Վ» պհ՝ ԱՂՈՒ 91-31	1990	1	20000	20000	-
7	Ախուրյանի սերմլաբորատորիայի (գրասենյակի) անշարժ գույքը եւ մնացած շարժական գույքը որպես մեկ ամբողջական միավոր, այդ թվում՝				1224600	70000
	գրասենյակի շենք (Ս/Գ սեփ. վկայական 2164444)	1971	1	674095		
	հողամասի արժեքը (առանց կադաստրային արժեքի)	-	-	355905		
	լաբորատ. կահույք	1998	1	5000		
	լաբորատ. սեղան	-	1	4000		
	սեղան	1998	1	2500		
	պահարան	1998	1	3500		
	թերմոստատ սառնարան	1998	1	20000		
	թերմոստատ ինկուբատոր	2000	1	15000		
	մանրադիտակ	1998	1	20000		
	էլ. կշեռք	1998	1	25000		
	մեխանիկական կշեռք	1998	1	7000		
	չորացնող պահարան	1998	1	30000		
	էլ. աղաց	1998	1	10000		
	խոնավաչափ	1998	1	8000		
	թերմոստատ	1993	1	10000		
	թերմոստատ	1998	1	10000		
	մենզուր. հավաքածու	1998	1	1500		
	մաղերի հավաքածու	-	1	2500		
	գործիքների հավաքածու կաշվե պայուսակով	2000	1	1500		
	ցիլինդր.Մենզուրկաների հավաքածու	2000	1	3000		
	մետաղյա շչուպ	2000	1	1000		
	կշեռք	-	1	5000		
	մոլախոտերի հավաքածու	-	1	500		
	ջերմաչափ	1998	2	400		
	խոնավացույց	-	2	200		
	սեղան	-	1	1000		
	էլ. հաշվիչ	-	1	8000		

* Համաձայն «Սելեկցիոն նվաճումների փորձարկման, պահպանության եւ սերմերի որակի ստուգման կենտրոն» ՊՓԲԸ լուծարման հանձնաժողովի 21.11.07թ. որոշման.

- գնորդը պարտավոր է աճուրդի արձանագրությունը ստանալուց հետո օրենսդրությամբ սահմանված կարգով համապատասխան հաշվին վճարել անշարժ գույքի զբաղեցրած հողամասի կադաստրային արժեքները համապատասխանաբար Ախուրյանի սերմլաբորատորիայի (գրասենյակի) համար՝ 456720 դրամ (սերմլաբորատորիայի (գրասենյակի) անշարժ գույքի զբաղեցրած հողատարածքը 865 ք/մ, հողատարածքի 1ք/մ կադաստրային արժեքը 528 դրամ), իսկ Վարդենիսի փորձատեղամասի (վարչական շենքի) համար 463314 դրամ (փորձատեղամասի անշարժ գույքի զբաղեցրած հողատարածքը 2087ք/մ, հողատարածքի 1ք/մ հողամասի կադաստրային արժեքը 222 դրամ), որից հետո կնքել առուվաճառի պայմանագիրը,
- գնորդը պարտավոր է վճարել «Արդշինինվեստբանկ» Արաբկիրի մասնաճյուղ, Հ/Հ 247120013070/0999 հաշվին գնահատման համապատասխան վճար:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ յուրաքանչյուր աճուրդին նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է 5000 դրամ, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը: Նախավճարը կարող է վճարվել նաեւ կանխիկ «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Վերը նշված փաստաթղթերի առկայության դեպքում աճուրդային հանձնաժողովը մասնակցին տրամադրում է մասնակցի վկայական:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Աճուրդի մասնակցի վկայականները (դիտորդի տոմսերը) վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները վաճառվող լոտ(եր)ին (գույքին) կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածը՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00): Գույքի պահպանումը իրականացվում է ընկերության տնօրենի կողմից: Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, ներկայացված մասնակցի վկայականի համարին համապատասխան, տրամադրում է հերթ: Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը (լոտերի վաճառքը իրականացվում է վերը նշված հերթականությամբ): Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով: Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից: Եթե մի քանի մասնակից միաժամանակ գնային հայտ են ներկայացրել հավասար չափով, որից հետո ավելի բարձր գնային հայտ չի ներկայացվել, ապա աճուրդի հաղթած մասնակից է համարվում վիճակահանության արդյունքներով ընտրված մասնակիցը: Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ (մեկից ավելի լոտ ձեռք բերելու դեպքում նախավճարը հաշվարկվում է ամենաբարձր վաճառքի գին ունեցող լոտի վճարման ենթակա գումարի մեջ), իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից, իսկ լոտի աճուրդը վերսկսվում է մեկնարկային գնից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը: Աճուրդում չհաղթած մասնակիցներին, գրավոր դիմումի առկայության դեպքում, մուծված նախավճարը վերադարձվում է աճուրդի ավարտից մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում: Գույքը գտնվում է Շիրակի մարզ, գ.Ախուրյան եւ Գեղարքունիքի մարզ, ք.Վարդենիս, Վ.Սարգսյան փ.3 հասցեում: Վաճառվող լոտերին (գույքին) ծանոթանալու համար դիմել Գ.Հարությունյանին 091-508322 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

«Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն

←

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (5 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 5 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը:

Աճուրդում չհաղթած մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Գույքը գտնվում է ք.Երեւան, Նալբանդյան 104 հասցեում: Վաճառվող լոտերին ծանոթանալու համար զանգահարել՝ (091) 30-17-89 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ,
ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007թ. նոյեմբերի 15-ի թիվ 1355-Ն որոշման, ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգության ծառայության օտարման ենթակա գույքը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման տարեթիվը	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարները (ներառյալ ԱԱՀ) /դրամ/	Գնահատված արժեքը 04.09.07թ. դրությամբ /դրամ/	09.01.08թ. աճուրդի		24.01.08թ. աճուրդի		08.02.08թ. աճուրդի		25.02.08թ. աճուրդի	
					մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-2410» (տեխանձնագիրը՝ 320 SS 02 , շարժիչը՝ 154690)	1989թ.	18000	262500	262500	13125	210000	10500	168000	8400	134400	6720
2	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (տեխանձնագիրը՝ 144 SS 02, շարժիչը՝ 060159)	1996թ.	18000	1115640	1115640	55782	892512	44626	714010	35701	571208	28561
3	Ավտոմեքենա «ՌԱՖ-2203» (տեխանձնագիրը՝ 511 SS 01, շարժիչը՝ Ա/Հ)	1989թ.	18000	438550	438550	21928	350840	17542	280672	14034	224538	11227
4	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-3303» (տեխանձնագիրը՝ 419 SS 02 , շարժիչը՝ 11001076)	1991թ.	18000	633230	633230	31662	506584	25330	405268	20264	324215	16211
5	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 230 SS 02 , շարժիչը՝ 1003444)	1997թ.	18000	700670	700670	35034	560536	28027	448429	22422	358744	17938
6	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31514» (տեխանձնագիրը՝ 356 SS 02 , շարժիչը՝ 0402442)	1997թ.	18000	665660	665660	33283	532528	26627	426023	21302	340819	17041
7	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 389 SS 02 , շարժիչը՝ 0102804)	1998թ.	18000	647210	647210	32361	517768	25889	414215	20711	331372	16569
8	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 388 SS 02 , շարժիչը՝ 0507174)	1998թ.	18000	647210	647210	32361	517768	25889	414215	20711	331372	16569
9	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-3303» (տեխանձնագիրը՝ 139 SS 02 , շարժիչը՝ 0200270)	1998թ.	18000	602440	602440	30122	481952	24098	385562	19279	308450	15423
10	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 440 SS 02, շարժիչը՝ 2833579)	1993թ.	18000	853600	853600	42680	682880	34144	546304	27316	437044	21853
11	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 233 SS 02, շարժիչը՝ 4135121)	1996թ.	18000	1079680	1079680	53984	863744	43188	690996	34550	552797	27640
12	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 121 SS 02, շարժիչը՝ 4135044)	1996թ.	18000	1007280	1007280	50364	805824	40292	644660	32233	515728	25787
13	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 020 SS 02, շարժիչը՝ 4138690)	1996թ.	18000	1079680	1079680	53984	863744	43188	690996	34550	552797	27640
14	Ավտոմեքենա «ՆԻՍՍԱՆ-ՄԱՔՍԻՄԱ» (տեխանձնագիրը՝ 132 SS 02, շարժիչը՝ 99821)	1995թ.	18000	907740	907740	45387	726192	36310	580954	29048	464764	23239
15	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 202 SS 02, շարժիչը՝ 4596476)	1997թ.	18000	854680	854680	42734	683744	34188	546996	27350	437597	21880
16	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 110 SS 02, շարժիչը՝ 4382560)	1997թ.	18000	782780	782780	39139	626224	31312	500980	25049	400784	20040
17	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 019 SS 02, շարժիչը՝ 4595247)	1997թ.	18000	854680	854680	42734	683744	34188	546996	27350	437597	21880
18	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 478 SS 02, շարժիչը՝ 5612705)	1999թ.	18000	465680	465680	23284	372544	18628	298036	14902	238429	11922
19	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 454 SS 02, շարժիչը՝ 5611838)	1999թ.	18000	465680	465680	23284	372544	18628	298036	14902	238429	11922
20	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 481 SS 02, շարժիչը՝ 5612713)	1999թ.	18000	465680	465680	23284	372544	18628	298036	14902	238429	11922
21	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 182 LO 64, շարժիչը՝ 5612917)	1999թ.	18000	465680	465680	23284	372544	18628	298036	14902	238429	11922
22	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 257 SS 02, շարժիչը՝ 4036636)	1996թ.	18000	1046830	1046830	52342	837464	41874	669972	33499	535978	26799
23	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 283 SS 02, շարժիչը՝ 4383398)	1997թ.	18000	1104490	1104490	55225	883592	44180	706874	35344	565500	28275
24	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 022 SS 02, շարժիչը՝ 6433511)	2001թ.	18000	902320	902320	45116	721856	36093	577485	28875	461988	23100
25	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 168 SS 02, շարժիչը՝ 6439925)	2001թ.	18000	932960	932960	46648	746368	37319	597095	29855	477676	23884
26	Ավտոմեքենա «ԼԱԶ-420210» (տեխանձնագիրը՝ 247 SS 02, շարժիչը՝ 735915)	1991թ.	18000	646500	646500	32325	517200	25860	413760	20688	331008	16551
27	Ավտոմեքենա «ԼԱԶ-420210» (տեխանձնագիրը՝ 246 SS 02, շարժիչը՝ 780805)	1991թ.	18000	843500	843500	42175	674800	33740	539840	26992	431872	21594
28	Ավտոմեքենա «ԿԱՄԱԶ-5511» (տեխանձնագիրը՝ 266 SS 02 , շարժիչը՝ 893718)	1986թ.	18000	1124850	1124850	56243	899880	44994	719904	35996	575924	28797
29	Ավտոմեքենա «ԿՐԱԶ-250» (տեխանձնագիրը՝ 173 SS 02, շարժիչը՝ 8840934)	1988թ.	18000	554350	554350	27718	443480	22174	354784	17740	283828	14192

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման տարեթիվը	11.03.08թ. աճուրդի		26.03.08թ. աճուրդի		10.04.08թ. աճուրդի		26.04.08թ. աճուրդի		12.05.08թ. աճուրդի		27.05.08թ. աճուրդի	
			մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին/դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	Նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-2410» (տեխանձնագիրը՝ 320 SS 02 , շարժիչը՝ 154690)	1989թ.	107520	5376	86016	4301	68813	3441	55051	2753	44041	2203	35233	1762
2	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (տեխանձնագիրը՝ 144 SS 02, շարժիչը՝ 060159)	1996թ.	456967	22849	365574	18279	292460	14623	233968	11699	187175	9359	149740	7487
3	Ավտոմեքենա «ՌԱՖ-2203» (տեխանձնագիրը՝ 511 SS 01, շարժիչը՝ Ա/Հ)	1989թ.	179631	8982	143705	7186	114964	5749	91972	4599	73578	3679	58863	2944
4	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-3303» (տեխանձնագիրը՝ 419 SS 02 , շարժիչը՝ 11001076)	1991թ.	259372	12969	207498	10375	165999	8300	132800	6640	106240	5312	84992	4250
5	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 230 SS 02 , շարժիչը՝ 1003444)	1997թ.	286996	14350	229597	11480	183678	9184	146943	7348	117555	5878	94044	4703
6	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31514» (տեխանձնագիրը՝ 356 SS 02 , շարժիչը՝ 0402442)	1997թ.	272656	13633	218125	10907	174500	8725	139600	6980	111680	5584	89344	4468
7	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 389 SS 02 , շարժիչը՝ 0102804)	1998թ.	265098	13255	212079	10604	169664	8484	135732	6787	108586	5430	86869	4344
8	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-31512» (տեխանձնագիրը՝ 388 SS 02 , շարժիչը՝ 0507174)	1998թ.	265098	13255	212079	10604	169664	8484	135732	6787	108586	5430	86869	4344
9	Ավտոմեքենա «ՈՒԱԶ-3303» (տեխանձնագիրը՝ 139 SS 02 , շարժիչը՝ 0200270)	1998թ.	246760	12338	197408	9871	157927	7897	126342	6318	101074	5054	80860	4043
10	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 440 SS 02, շարժիչը՝ 2833579)	1993թ.	349636	17482	279709	13986	223768	11189	179015	8951	143212	7161	114570	5729
11	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 233 SS 02, շարժիչը՝ 4135121)	1996թ.	442238	22112	353791	17690	283033	14152	226427	11322	181142	9058	144914	7246
12	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 121 SS 02, շարժիչը՝ 4135044)	1996թ.	412583	20630	330067	16504	264054	13203	211244	10563	168996	8450	135197	6760
13	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տեխանձնագիրը՝ 020 SS 02, շարժիչը՝ 4138690)	1996թ.	442238	22112	353791	17690	283033	14152	226427	11322	181142	9058	144914	7246
14	Ավտոմեքենա «ՆԻՍՍԱՆ-ՄԱՔՍԻՄԱ» (տեխանձնագիրը՝ 132 SS 02, շարժիչը՝ 99821)	1995թ.	371812	18591	297450	14873	237960	11898	190368	9519	152295	7615	121836	6092
15	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 202 SS 02, շարժիչը՝ 4596476)	1997թ.	350078	17504	280063	14004	224051	11203	179241	8963	143393	7170	114715	5736
16	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 110 SS 02, շարժիչը՝ 4382560)	1997թ.	320628	16032	256503	12826	205203	10261	164163	8209	131331	6567	105065	5254
17	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 019 SS 02, շարժիչը՝ 4595247)	1997թ.	350078	17504	280063	14004	224051	11203	179241	8963	143393	7170	114715	5736
18	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 478 SS 02, շարժիչը՝ 5612705)	1999թ.	190744	9538	152596	7630	122077	6104	97662	4884	78130	3907	62504	3126
19	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 454 SS 02, շարժիչը՝ 5611838)	1999թ.	190744	9538	152596	7630	122077	6104	97662	4884	78130	3907	62504	3126
20	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 481 SS 02, շարժիչը՝ 5612713)	1999թ.	190744	9538	152596	7630	122077	6104	97662	4884	78130	3907	62504	3126
21	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 182 LO 64, շարժիչը՝ 5612917)	1999թ.	190744	9538	152596	7630	122077	6104	97662	4884	78130	3907	62504	3126
22	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 257 SS 02, շարժիչը՝ 4036636)	1996թ.	428783	21440	343027	17152	274422	13722	219538	10977	175631	8782	140505	7026
23	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 283 SS 02, շարժիչը՝ 4383398)	1997թ.	452400	22620	361920	18096	289536	14477	231629	11582	185304	9266	148244	7413
24	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 022 SS 02, շարժիչը՝ 6433511)	2001թ.	369591	18480	295673	14784	236539	11827	189232	9462	151386	7570	121109	6056
25	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-2106» (տեխանձնագիրը՝ 168 SS 02, շարժիչը՝ 6439925)	2001թ.	382141	19108	305713	15286	244571	12229	195657	9783	156526	7827	125221	6262
26	Ավտոմեքենա «ԼԱԶ-420210» (տեխանձնագիրը՝ 247 SS 02, շարժիչը՝ 735915)	1991թ.	264807	13241	211846	10593	169477	8474	135582	6780	108466	5424	86773	4339
27	Ավտոմեքենա «ԼԱԶ-420210» (տեխանձնագիրը՝ 246 SS 02, շարժիչը՝ 780805)	1991թ.	345498	17275	276399	13820	221120	11056	176896	8845	141517	7076	113214	5661
28	Ավտոմեքենա «ԿԱՄԱԶ-5511» (տեխանձնագիրը՝ 266 SS 02 , շարժիչը՝ 893718)	1986թ.	460740	23037	368592	18430	294874	14744	235900	11795	188720	9436	150976	7549
29	Ավտոմեքենա «ԿՐԱԶ-250» (տեխանձնագիրը՝ 173 SS 02, շարժիչը՝ 8840934)	1988թ.	227063	11354	181651	9083	145321	7267	116257	5813	93006	4651	74405	3721

*Բոլոր մեքենաները գտնվում են տեխնիկապես ոչ բարվոք վիճակում:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007թ. նոյեմբերի 15-ի թիվ 1355-Ն որոշման՝

-ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության պետը աճուրդի անցկացման օրվանից երկամսյա ժամկետում աճուրդի հաղթողի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր.

-աճուրդի հաղթողը պարտավոր է՝

-աճուրդի արձանագրությունն ստորագրման օրվանից 5 օրվա ընթացքում «Պետական սեփականություն հանդիսացող հիմնական միջոցների (ֆոնդերի) օտարումից մուտքեր» գանձապետական հաշվին վճարել գույքի վաճառքի գումարը.

-իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը, ինչպես նաև գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված վճարները ու տուրքը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 11:00-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երևան, Դ. Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է Հայխնայբանկի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը:

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում և անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները և լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչև աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչև 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչև 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին և յուրաքանչյուր մասնակցին տրամադրում է համար:

→

Բ էջից

Նոյեմբերի 11-ին կայացած միջոցառման ժամանակ 7-10 անձով մասնակցող ադրբեջանական խումբը աչքի էր ընկնում իր «ակտիվությամբ»: Այնպես որ, ինչպես վերեւում ընդգծեցի, Կանադայում եւ ԱՄՆ-ում Ադրբեջանի դեսպանատները մինչեւ միջոցառումների սկսելը մի շարք դիվանագիտական աշխատանքներ էին կատարել Նախիջեւանյան ծրագրերը խափանելու, կազմակերպիչ-հովանավորների վրա բարոյական ճնշումներ գործադրելու ուղղությամբ: Այսպես՝ Կանադայում Ադրբեջանի դեսպանատունը մի նամակ էր ուղարկել կանադաբնակ հովանավորին: Այսպիսով ադրբեջանական դեսպանատունը ջանացել էր ճնշում գործադրել հովանավորի վրա, որպեսզի վերջինս հրաժարվի հովանավորությունից եւ իր նեղրած գումարները ետ վերցնի: ԱՄՆ-ում Ադրբեջանի դեսպանատունը գործում էր այլ տակտիկայով՝ Հայաստանի ու Նախիջեւանի վերաբերյալ ադրբեջանական կայքէջերում տեղադրած կեղծ տեղեկություններով եւ փաստերով ջանացել էր, որպեսզի Նախիջեւանի տարածքում բացառեին հայկական հուշարձանների առկայությունը: Իսկ զեկուցման ընթացքում ներկայացվող հայկական վանքերն ու եկեղեցիները վերագրել էին աղվանական մշակույթին: Քաղաքականություն էր տարվում, որ իբր հայերն առհասարակ եւ մասնավորապես ես Նախիջեւանի ոչ քրիստոնեական հուշարձանները (իմա պարսկա-սելջուկյան դամբարաններ) եւ XIX-XX դդ. մզկիթները եւս համարում եմ հայկական: Դրանով իսկ ուզում էին ցույց տալ մեր ձեռնարկների հակագիտական լինելը: Մի բան, որին երբեք չհասան: Քարոզչական այս ճնշումներից բացի՝ Ադրբեջանի դեսպանատունը Հարվարդի համալսարանի ադրբեջանցի ուսանողների միջոցով ծրագրել էր նաեւ թե՛ գիտաժողովի եւ թե՛ ցուցահանդեսի բացման ժամանակ, Գլենդելում կայացած միջոցառման ընթացքում ձայնի իրավունքով մասնակցեն հարց ու պատասխանին, մեկ անգամ եւս խոսեն այն մասին, որ Հայաստանը ագրեսոր պետություն է, բռնագրավել է ադրբեջանական տարածքի 20 տոկոսը, հրաժարվել է խոսելու եւ արծարծեն միջոցառումների ծրագրերին չառնչվող այլ խնդիրներ: Իսկ մինչ գիտաժողովը՝ հեռախոսազանգեր ու բարոյական ճնշումներ պարունակող 6-7 էջանոց նամակ էր հղվել նաեւ հայագիտական ուսումնասիրությունների ու հետազոտություննե-

Լոսանջելեսյան հանդիպումներ՝ Նախիջեւանյան թեմայով

Ա. Այվազյանը կազմակերպիչների՝ Կարինե եւ Անահիտ Տեր-Ստեփանյանների հետ

րի Բելմոնտի ազգային կենտրոնին: Մի խոսքով, մի քանի ճակատներով ջանում էին ամեն ինչը խափանել: Ադրբեջանը, ըստ ադրբեջանական «AND» կայքէջում նոյեմբերի 2-ին հրապարակված «Армяне принялись доказывать американцам, что Нахчыван - это армянская земля» հոդվածում ուղղակիորեն հրապարակել էր. «Пресс-секретарь МИД Азербайджана Хазар Ибрагим заявил, что посольство нашей страны в США, используя все дипломатические методы, не допустит проведения данного мероприятия»:

Ահա այսպիսի բարոյահոգեբանական, քաղաքական ճնշումների առկայության պայմաններում էին գործում ողջ ծանրությունն ու պատասխանատվությունը իրենց ուսերին վերցրած Անահիտ եւ Կարինե Տեր-Ստեփանյանները: Եվ այս ամենը՝ ամերիկյան ամենաբարձր չափանիշներով, հայկական անաղարտ ու իսկական հայրենասիրությամբ: Այստեղ պետք է ավելացնեմ նաեւ Հարվարդի համալսարանի պրոֆեսոր, «Մաշտոց» հայագիտական կենտրոնի վարիչ Ջեյմս Ռասսելին, հայագիտական ուսումնասիրությունների ու հետազոտությունների Բելմոնտի ազգային, Հարվարդի համալսարանի Ռուսաստանի եւ Եվրասիայի ուսումնասիրությունների «Դեւիս» կենտրոնների, Լոս Անջելեսի «Մաշտոց» քոլեջի (տնօրեն՝ Կարպիս Տեր-Եղիայան) պատասխանատուների կատարած անշահախնդիր ու ճշմարտությանը հետամուտ պահվածքի ու ելույթների մասին: Հատկապես ընդգծելի են պրոֆեսոր Ջ. Ռասելի՝ գիտական բարձր մակարդակով եւ պատմական փաստերով հագեցած ելույթները թե՛ գիտաժողովի, եւ թե՛ ցուցահանդեսի բացման արարողության ժամանակ:

Նկատի ունենալով ադրբեջանական կողմի հակահայ քաղաքականությունը, դիվանագիտական ճնշումները, հավասարիմ մնալով աշխարհի եւ ԱՄՆ-ի ամենահայտնի համալսարաններից մեկը համարվող Հարվարդի համալսարանի գիտական ավանդույթներին, Ջ. Ռասելը հայագետին վայել իր ելույթներով ջախջախիչ հարված հասցրեց քողարկված, ուսանողության միջոցով ծրագրերը խանգարել փորձող ադրբեջանական դեսպանատան ձեռնարկած քայլերին: Իր ելույթում նա բաց տեքստով հայտարարեց, որ Ադրբեջանը վերջին տարիներին հայտնի է որպես մշակույթի հուշարձաններ ավերող պետություն: Իսկ ցուցահանդեսի բացման ժամանակ, եզրափակելով իր ելույթը, Ռասելը հայտարարեց, որ Ադրբեջանի նավթային «լեդիները» ու «թագաժառանգները» անգամ իրենց նման քողարկված ու անլուրջ քաղաքականությամբ չեն կարող խաթարել Հարվարդի համալսարանի նման բուհի գիտական ու շիտակ մթնոլորտը:

- Մեկ հարց եւս: Ինչ դիրքորոշում ունեին մասնավորապես ամերիկահայ մամուլը, հեռուստակայանները: Արդյոք այս՝ իրոք որ շատ տարողունակ միջոցառումների վերաբերյալ լուսաբանումներ եղան, թե՞ ոչ:

- Այս հարցը եւ տեղին եք տալիս, եւ ես չեմ կարող շրջանցել: Ընդհանրացված կարգով եթե նշեմ, ապա պետք է ընգծեմ, որ մամուլը եւ իր տեղում չէր: Լոս Անջելեսի հայկական թերթերը իմ ԱՄՆ-ում գտնվելու ժամանակ Բելմոնտի գիտաժողովին եւ Հարվարդի համալսարանի ցուցահանդեսին գրեթե չեն անդրադարձել (եթե հետո անդրադարձել են, ապա դեռեւ տեղյակ չեմ): Հայկական թերթերի ոչ մի թղթակից ինձ չի մոտեցել, ոչ մի հարց չի տվել ու պատասխան չի ստացել: Նույնիսկ Գլենդելում կայանալիք ձեռնարկի վերաբերյալ մամուլի որոշ օրգաններ, ինչպես օրինակ «Ասպարէզը», հրաժարվել են տպագրել անգամ գլենդելյան միջոցառման հայտագիրը:

Հարվարդի համալսարանի գիտաժողովի, ցուցահանդեսի, Գլենդելի բանախոսության վերաբերյալ մի շարք հոդվածներ հրապարակվեցին անգլերեն հրատարակվող հայկական «The California Courier» «Community», «The Armenian Reporter» եւ այլ թերթերում:

Ի տարբերություն թերթերի, բավականին ակտիվ էին Լոս Անջելեսի հեռուստակայանները: Գլենդելյան միջոցառման եւ առհասարակ ԱՄՆ-ում Նախիջեւանյան խնդիրների արծարծման վերաբերյալ ծավալուն հարցազրույցներ եմ տվել 26-րդ հեռուստաընկերությանը, որոնցից առաջինը տեւել է 30, իսկ երկրորդը՝ 60 րոպե: Ընդ որում այդ հարցազրույցները 2-3 օրերի ընթացքում հեռարձակվում էին մի քանի անգամ: Բացի այդ՝ 26-րդ հեռուստակայանը նկարահանեց գլենդելյան ողջ միջոցառումը եւ ապա 120 րոպե տեւողությամբ պատրաստված հաղորդումը հեռարձակեց մի քանի անգամ եւս:

Ղաշնակցության «Հորիզոն» հեռուստաընկերությունը նոյեմբերի 8-ին հեռարձակեց ընդարձակ լրատվություն եւ ապա նոյեմբերի 16-ին՝ ուղիղ եթերով, ինձ հետ ունեցավ 15 րոպեանոց հարցազրույց:

Մեկ այլ հեռուստակայան՝ 283-ը, իր «Բարեւ» հաղորդաշարի 60 րոպեանոց մեկ հաղորդում-հարցազրույցը եւս հեռարձակեց մի քանի անգամ: Այս հարցազրույցների, ինչպես եւ գիտաժողովի ու ցուցահանդեսի, բանախոսությունների ընթացքում պատասխանել եմ բազմաթիվ ու բազմազան հարցերի: Ադրբեջանցիների ոչ մի հարց ու հարցադրում անպատասխան չի մնացել: Պատասխանել եմ սպառիչ եւ առանց որեւէ խնդիր շրջանցելու:

Հեռուստազրույցներում Նախիջեւանյան խնդրի եւ հուշարձանների ավերումների նկատմամբ Հայաստանի եւ սփյուռքի պասիվ դիրքորոշումների վերաբերյալ իմ քննադատական մոտեցումները բավականին լուրջ քննարկումների տեղիք էին տվել: Զանազան բնագավառի մարդկանց, մտավորականների, ինչպես եւ ազգային մառմինների պատասխանատուների հետ ունեցած իմ մի շարք հանդիպումները հաստատում էին, որ այս խնդիրը առավել մտահոգող է դարձել հատկապես Լոս Անջելեսի համայնքի շրջանում: Ասելիքս հավաստի դարձնելու համար ուղղակի մեջբերեմ նոյեմբերի 16-ին 26-րդ հեռուստակայանի մեկնաբաններից Ջորջ Աբեյանի խոսքերը, ով ինձ հետ վարում էր մեկժամյա ուղիղ եթերի հարցազրույցը:

Պարոն Աբեյանը, ով ազգային, կուսակցական, լրագրողական գործունեության մեծ փորձ ունի, այս առիթով հայտարարեց, որ «այս մեկ շաբաթվա ընթացքում մեր համայնքի ամեն հայրենակցի խոսակցության նյութը այս է ...Դուք եկաք եւ Ձեր ելույթներով մեր համայնքը էլեկտրականության վերածեցիք»:

Նկատի ունենալով այսպիսի կարծիքները, կարծում եմ, որ ԱՄՆ իմ այցելությունը իզուր չի անցել: Կարեւորն այն է, որ բոլորս սթափ մտածենք եւ ամեն ինչ գործադրենք հանուն Հայաստանի եւ հայկականությունը հայրենիքի հանդեպ զգանք որպես քաղաքական պարտականությունների կատարման անհրաժեշտություն:

- Շնորհակալություն բովանդակալից եւ փաստերով հագեցած հարցազրույցի համար: Ցանկանանք, որ Ձեր ելույթներից սթափված ամերիկահայ համայնքի պատասխանատուները իրենց գործունեության ծրագրերում, գուցեեւ շահեկան եզրակացություններով, ներառեն Նախիջեւանյան խնդիրները:

Հարցազրույցը վարեց
ՍԵՐԳԵՅ ԳԱԼՈՅԱՆ

Ա էջից

երկխոսության միջոցով ավելի մեծ փոխըմբռնում ձեռք կբերվի հարավային Կովկասում բոլոր երկրների հասարակությունների միջեւ», հույս է հայտնում դոնոր կազմակերպության ներկայացուցիչը:

Միգրացիայի քաղաքականության զարգացման միջազգային կենտրոնի տնօրեն **Գոտֆրիդ Զույերը** նշում է արդեն ձեռքբերված դրական արդյունքը.«Մենք ստեղծել ենք տեղեկատվության փոխանակման եւ օգտագործման շատ օգտակար մի հարթություն, եւ միայն միասին կարող ենք հասնել արդյունքների:

Ավելի քան 15 տարի է Հայաստանը կանոնավոր մասնակցում է մեր կազմակերպության գործունեությանը տարբեր բնագավառներում, եւ մեր կազմակերպությունը պատրաստ է օժանդակել ձեր երկրին այս կազմակերպության մեջ»:

Այս ծրագրում նոր շեշտադրումներ կան՝ պայքարի գործին միացել են Հայաստանի գործարարների եւ արդյունաբերողների գործատուների միությունը, որի ղեկավար **Գագիկ Մակարյանի** խոսքով՝ միությունը որպես սոցիալական գործընկեր բավականին փորձառություն ունի վեր-

Հայ աշխատանքային միգրանտները՝ միջազգային թրաֆիքինգի ...

ջին երկու- երեք տարիների ընթացքում աշխատանքի պաշտպանության, կրթության եւ աշխատանքի շուկաների խնդիրներում, եւ հիմա միանում է թրաֆիքինգի դեմ պայքարում կառավարության եւ արհմիությունների համատեղ ջանքերին:

Ըստ ծրագրի համակարգող, Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունը ներկայացնող **Նվեր Սարգսյանի**՝ ծրագրի տարածաշրջանային բյուջեն 1մլն 875 հազար եւրո է: Նա առավել հստակ գծեց ծրագրի 4 նպատակները. զարգացնել թրաֆիքինգի դեմ պայքարի ազգային գործողությունների ծրագիրը՝ հարակից մեխանիզմներով հանդերձ, աշխատաշուկայի ուսումնասիրություն եւ պաշտպանություն, իրավապահ մարմինների քայլերի որոշակիացում եւ ուսուցում, թրաֆիքինգի ճանաչման եւ կանխման գործընթաց: Արդյունքում՝ պետք է ունենանք ավելի լավ գործողությունների ծրագիր, տվյալների բազա: Այժմ փորձարկվում է ոլորտի վիճա-

կագրության հավաքագրման մի համակարգ, որը պետք է ներդրվի Հայաստանում: Այս տարին ստեղծվել է աշխատանքային խումբ, որը զբաղվում է ազգային ուղղորդման աշխատանքների մշակմամբ: Ծրագիրը կփորձի համագործակցել երեք երկրների իրավապահ մարմինների, ինչպես նաեւ ծրագրում ընդգրկված միջազգային կազմակերպությունների հետ:«Հայաստանում, Ադրբեջանում եւ Վրաստանում թրաֆիքինգի դեմ պայքարի համապարփակ ծրագիրը», փաստորեն, գործում է հուլիսից, բավական նախապատրաստական աշխատանք է արվել, իսկ ամենամոտակա քայլն այն է, որ պետք է ուսումնասիրվեն ոչ պետական աշխատանքի տեղավորման կազմակերպությունները: Սա դժվար գործ է, քանի որ նրանց մի մասը գործում է չգրանցված, համարյա անլեգալ: Վերջերս «Գինդը», այնտեղ արտերկրում աշխատանքի տեղավորման վերաբերյալ շատ կասկածելի հայտարարություններ կան, որոնց տերերը (կամ աշխատանքի գործակալները) մեծ մասամբ ստվերային գործունեություն են ծավալում եւ գունավոր խոստումներով իրենց ցանցը գցում մարդկանց, մինչդեռ խոստումների 1 տոկոսն անգամ իրական չէ, բացի այդ էլ՝ որպես միջնորդավճար պահեստի գումարներ են շորթվում, իսկ երաշխիքներ, որ մարդն աշխատանքային շահագործման չի ենթարկվի, չկան:

Մի խոսքով՝ այս ծրագիրը թեեւ ուշացած, բայց խիստ անհրաժեշտ է՝ հատկապես աշխատանքային միգրացիայի ոլորտում առկա պրոբլեմները թեթեւացնելու առումով: Մնում է հուսալ, որ Հայաստանի մասով հատկացվող գումարները չեն փոշիանա եւ կծառայեն իրենց նպատակին: ■

Իզմիրի աղէտը

Այս հրատարակումը անցիտ պատմական վաւերագիր է եւ

Հ. Տէրենցի տիկինը բռնագաղթվելուց հետո

1922 սեպտեմբերին Իզմիրի մէջ թուրք խուժանի ու իշխանութեանց կողմէ կատարուած խժդժութիւններու եւ մեծ հրդեհի մանրամասնութեանց մասին 26 էջնոց տեղեկագիր մը գրեց մորենական մեծ հայրս՝ Յակոբ Տէրենցը (1871-1947), Առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկոպոս Դուրեանի կողմէ աղէտէն յետոյ Աթէնքի մէջ կազմուած անդրանիկ Ազգային վարչութեան յանձնարարութեամբ:

Այդ օրերը տեղեկագիրէն օրինակներ ներկայացուեցան յոյն կառավարութեան, Պօղոս Նուպարի Ազգային պատուիրակութեան, Ալեքսանդր Խատիսեանին եւ ազգային այլ հաստատութեանց: Տէրենցն այս առթիւ պատուոյ գիր ստացաւ Յունաստանի կառավարութենէն:

Ղեւոնդ եպիսկոպոս Դուրեանը 20 նոյեմբեր 1924 թուակիր նամակով կը գրէ Տէրենցին. «Ձեր պատրաստած տեղեկագիրը ուրախ եմ, որ ոչ միայն ազգային շրջանակի մէջ գնահատուեցաւ, այլ եւ օտար շրջանակներու մէջ հետաքրքրութիւն շարժեց: Յանուն ճշմարտութեան եւ արդարութեան Ձեր ընելիք խօսքերը կը մաղթեմ որ իրենց բարի արդիւնքն ունենային»:

Յակոբ Տէրենցը 1924 նոյեմբերին ուրիշ վկաներու հետ իր այս տեղեկագրով ներկայացաւ Լոնդոնի մէջ կայացած դատավարութեան: Դատը բացեր էր Զմիւռնիայի մէջ մասնաճիւղ ունեցող Ամերիկեան ծխախոտի ընկերութիւնը ընդդէմ Գարդիըն ապահովագրական ընկերութեան: Տէրենցը վկայելու էր հրաւիրուած Գարդիըն ապահովագրական ընկերութեան կողմէ:

Յակոբ Տէրենցը միւս վկաներու հետ լոնդոնեան դատարանին առաջ հաստատեց, թէ Իզմիրն այրողները թուրքերն էին եւ ոչ թէ հայերը, ինչպէս կը պնդէր թուրք կառավարութիւնը:

Հայկական ողբերգութեան եզրափակիչ հրադարձութեան՝ Իզմիրի աղէտի 85-ամեակի այս օրերուն լոյս ընծայուող այս տեղեկագիրը, կուռ ու փաստացի, անկասկած շահեկան է՛ւ մեր նորագոյն անցեալի դէպքերը ուսումնասիրող պատմաբանին, է՛ւ շարքային ընթերցողին համար:

ՍԵԴԱ ԲՈՒԹՅԱՆԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՏԵՐԵՆՑ
(ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ)

Յոյն բանակին կազմալուծումը

1922 սեպտեմբերին սկիզբի օրերը դիտուեցաւ, որ Փոքր Ասիան գրաւող յոյն բանակին զինուորները եւ սպաները Իզմիր կը հասնէին երկրին ներսէն անկարգ կերպով ու կը շտապէին նաւ նստիլ ու փախչիլ: Միաժամանակ Աֆիոնի, Ուշագի, Սալիհլիի, Գասապայի, Մաղնիսայի եւ այլ վայրերու քրիստոնեայ բնակիչները լեղապատառ կը հասնէին Իզմիր եւ կը լեցուէին եկեղեցիներու մէջ: Վերջինները կը գուժէին, թէ Մուստաֆա Քեմալի բանակն արդէն իսկ յոյն ճակատը ճեղքած ըլլալով հետզհետէ կը յառաջանայ:

Վտանգին լրջութիւնն այլեւս ակներեւ էր: Մեր միակ յոյսը եղող բանակը կազմալուծուած էր: Կը հաւատայինք, թէ լաւ կազմակերպուած զօրաբաժին մը բաւական պիտի ըլլար օրերով զբաղեցնելու թշնամին եւ փրկելու հազարաւոր քրիստոնեաներու կեանքը, սակայն ցաւալի էր, որ ոչ իսկ ջոկատ մը կամ գունդ մը զինուոր կարելի կ'ըլլար տեսնել կարգապահ, զինուած եւ կազմակերպուած վիճակի մէջ:

Արդար ըլլալու համար պէտք է հոս յիշել Թէոտոկիս զօրավարը, որ իր զօրաբաժինով եւ անոր ամբողջ կազմով, կանոնաւոր բանակով, Քէօփրիւլիւ կողմերէն կ'իջնէ Քրգաղաճ, ուր արդէն նորահաս չէթէներ երկու-երեք հայեր սպաննած էին, իբր սկիզբ ընդհանրական ջարդի մը: Քաջարի զօրավարը Քրգաղաճի, Սօմայի, Գնըգի եւ իր ճամբուն վրայ գտնուող ուրիշ վայրերու բոլոր քրիստոնեայ բնակիչները բանակին առջեւը ձգած կը տանի Տիքիլի, հոգալով անոնց ճամբու կարիքը եւ իր բանակէն առաջ զանոնք կը տեղաւորէ փրկարար նաւերու մէջ:

Պատի՛ւ այդ քաջամարտիկ զօրավարին:

Ազգապետներու դիմումները

Վտանգին լրջութեան առջեւ քրիստոնեայ եկեղեցիներու պետեր՝ հայ եւ յոյն առաջնորդներ եւ հայ ու յոյն բողոքական քարոզիչներ, միանալով դիմում կ'ընեն Իզմիրի կուսակալ Պ. Սթերիատիսին, որ չ'ընդունիր զիրենք, առարկելով թէ նախապէս ժամադրութիւն չէին առած: Օր մը վերջ մասնաւոր արտօնութեամբ վերոյիշեալ ազգապետները կը ներկայանան Պ. Սթերիատիսին, որ կացութեան ծանրութիւնը կը յայտնէ ու ազատ կը թողու զիրենք դիմում կատարել օտար հիւպատոսներուն:

Ազգապետները կը ներկայանան հիւպատոսներուն եւ անոնց պաշտպանութիւնը կը խնդրեն տեղւոյն քրիստոնեաներուն համար, որոնք ջարդի վտանգի առջեւ կը գտնուէին եւ կը ստանան հետեւեալ պատասխանները.

Ամերիկացի հիւպատոսը կը հաղորդէ, թէ ինք իր դեսպանին հեռագրած է կացութիւնը եւ սակայն պատասխան չէ ստացած:

Ֆրանսացի հիւպատոսը կը յանձնարարէ չվախնալ, ջարդի հաւանականութիւնը մտքէ չանցընել, քանի որ Քեմալ ամէն ժամանակէ աւելի հիմա էր, որ պիտի ջանար իր բանակը քաղաքակիրթ ու կարգապահ ցոյց տալ Եւրոպայի առջեւ:

Իտալացի հիւպատոսը կը յանձնարարէ հանդարտ նստիլ եւ չմտահոգուիլ, աւելցնելով թէ ինք Իզմիրի մէջ գտնուած 15000 իտալացի հպատակները պաշտպանելով արդէն իսկ պաշտպանած կ'ըլլայ նաեւ բոլոր քրիստոնեաները:

Անգլիացի հիւպատոսին արտայայտութիւնը շատ յատկանշական էր: Նորին Վսեմութիւնը չափազանց յուզուած խօսքը կ'ուղղէ յոյն Մետրոպոլիթին եւ բարձրաձայն կ'ըսէ, թէ ինչո՞ւ, ինչո՞ւ եկած էին պաշտպանութիւն խնդրել քաղաքի մը համար, ուր արդէն յունական բանակ կար, ինչո՞ւ չէին դիմեր Համանեստիին: Ինք յանձն կ'առնէր անգլիական ուժ բերելով քաղաքը պաշտպանել առնուազն տասն օրէն, ուստի Համանեստի պէտք էր գոնէ տասը օր զբաղեցնէր թուրքերը եւ ուշացնէր անոնց քաղաք մուտքը:

Ազգապետները կը ներկայանան յոյն բանակի ընդհանուր հրամանատար Համանեստիին եւ անոր կը յայտնեն անգլիացի հիւպատոսին խօսքերը: Զօրավարը խրոխտաբար կ'ըսէ, թէ թուրք բանակը չի կրնար Իզմիրի մօտենալ, եւ թէ Քեմալի մէկ զինուորն իսկ Իզմիրի մէջ տեսնել անկարելի պիտի ըլլայ:

Ըլլայ հիւպատոսներուն, ըլլայ Համանեստիի քաջալերիչ խօսքերը պատճառ եղան, որ Իզմիրի հայ եւ յոյն ազգաբնակչութիւնը չաճապարէ քաղաքէն փախչիլ:

Գիշեր մը առանց կառավարութեան

Սեպտեմբեր 6-ի ուրբաթ գիշերը Իզմիր քաղաքը մնաց առանց կառավարութեան, բոլոր պահականոցները պարպուեցան, կառավարական կազմը, վարիչներէն մինչեւ քաղաքապահ զինուորները նաւ փոխադրուեցան: Կուսակալ Սթերիատիս եւ Համանեստի փախուստի ճամբան բռնեցին, իսկ բոլոր յունական նաւերը Իզմիրի ծոցէն դուրս ելան: Ամբողջ գիշերուան տեւողութիւնը երկրին ներսէն յունական զինուորներ հասան Իզմիր եւ ուղեւորուեցան դէպի Չէշմէ ծովեզերքը:

Այդ գիշեր իսլամները իրենց թաղին վրայ քրիստոնեաներու կողմէ յարձակումի մը վախն ունէին: Անտեղի էր այդ վախը, քանի որ յոյն զինուորը որեւէ կերպով ցոյց չէր տար, իսկ տեղացի քրիստոնեաներ բոլորովին անատակ էին այդօրինակ արարքներու:

Սեպտեմբեր 9-ի առաւօտը

Իբր 7-8 օրերէ ի վեր թուրքերուն մէջ փսփսուքներ, գաղտնի ժողովներ տեղի կ'ունենային եւ դաւադրութիւններ կը կազմակերպուէին: Յոյն կառավարութիւնը, որ արդէն թուրքերուն հանդէպ միշտ ներող եւ թոյլ ընթացք մը ունեցած էր, աւելի եւս տկարութեան նշաններ ցոյց կուտար եւ որեւէ միջոց չէր գործադրեր՝ այդ օրերուն արգելք հանդիսանալու թուրքերուն, որոնք կը զինուէին ամէն տեսակ մահասփիւռ զէնքերով ու ռումբերով:

Սեպտեմբեր 9-ի շաբաթ առաւօտեան իզմիրցի թուրքերը, լսած ըլլալով թուրք բանակին Իզմիրի շատ մօտերը գտնուիլը, բոլորն ալ ոտքէն գլուխ զինուած իջան իրենց խանութները: Շուկայէն անցնող կարգ մը քրիստոնեաներ նոյն առտու զանակոծուեցան եւ վիրաւորուեցան թուրքերէ:

Նոյն օր ժամը 10-30-էն սկսեալ, Իզմիրի այլեւայլ կողմերէն Միլլի փոքր խումբերու ներս խուժելը աւելի խրախուսեց ու ոգեւորեց թուրք խուժանը, որ, խումբերու վերածուած, թրքական դրօշակներով սկսաւ պտտիլ եւ անոնցմով զարդարել յոյներէ լքուած պահականոցները:

Ժամը 11-ին Պասմահանէ կայարանին մօտ բուլվարին վրայ հաւաքուած թուրքեր սկսան հրացան պարպել հայ թաղին վրայ: Նոյն օրը կէսօրին մօտ, երբ դեռ Իզմիրի փողոցներէն բոլորովին չէին անհետացած յոյն զինուորները, երբ դեռ Թորգոմի կամաւորական խումբը քարափին վրայ կը գտնուէր, լուր առնուեցաւ, թէ Մելլի բանակին յառաջապահներն արդէն իսկ քաղաք մտած եւ դէպի քարափ յառաջանալու վրայ էին: Այդ լուրին վրայ յոյն բանակին յետսպահ մասը եւս սկսաւ շտապել դէպի Չէշմէ: Ուշագրաւ էր, թէ դէպի Չէշմէ շտապողներուն մէջ Թորգոմի զինուորներն էին միայն, որ զէնք կը կրէին: Անոնք կը նահանջէին իրենց պետին առաջնորդութեամբ կատարեալ կարգապահութիւնով:

Պէտք է նշել, որ ճգնաժամային այդ օրերուն Թորգոմի կողմէ Ազգային առաջնորդարանի վրայ եղած անհարկի եւ ամօթալի յարձակումին ի պատիժ, յոյն կառավարութիւնը զինաթափ ըրած էր Թորգոմի զինուորները: Վերջին վայրկեանին, սակայն, Թորգոմ զինած էր իր զինուորները փողոցէն հաւաքուած զէնքերով, որոնք լքուած էին յոյն զինուորներուն կողմէ:

Քեմալականներու Իզմիր մուտքը

Յոյն բանակն իր անակնկալ կազմալուծումով եւ զինուորներն իրենց մոլեգին փախուստով իրենց հայրենիքին շատ սուղ նստող պարտութիւն մը պատրաստեցին եւ թշնամի բանակին շնորհեցին բոլորովին ձրի յաղթանակ մը: Եւ այսպէս, Աֆիոնի ճակատի խորտակումէն տասներկու օր վերջ քեմալական բանակը կատարելապէս զբօսապտոյտի մը ձեւին տակ, հասաւ Իզմիրի դարպասները եւ սեպտեմբեր 9, շաբաթ, ճիշտ կէսօրին կատարեց յաղթական մուտքը, որ ողջունուեցաւ քարափի վրայ խռնուած քրիստոնեաներուն ծափերով եւ ծովածոցի նաւերուն սուլումներով:

Սուսերամերկ ձիաւորներ երկշարք կը յառաջանային, ամբողջ քարափի երկայնքին, Բունթայէն դէպի զօրանոց: Երկշարք ձիաւորներուն միջեւ կը գտնուէին յետսպահ յոյն զինուորներ ու սպաներ, որոնք գերի էին վերցուեր: Անոնց վրայ հետզհետէ կուգային աւելնալ հեռացող բանակին դժբախտ մնացորդները, որոնք իրենց ընկերներուն հետ փախչելու առիթ գտած չըլլալով, շուարած մնացած էին քարափին վրայ, թշնամիին յեղակարծ երեւումին առջեւ:

Թալան, ջարդ եւ առեւանգում

Քեմալի բանակին Իզմիր մտնելէն- սեպտեմբեր 9, շաբաթ կէսօր- ժամ մը վերջ հնչեց ահազանգը. հայոց թաղը պաշարուած էր: Թուրք խուժանը բաժնուած 5-6 հոգի հոգինոց բազմաթիւ խմբակներու, զինուած պատերազմական զէնքերով, փողոցները կը շրջէր: Հայեր իրենց տուները քաշուած ու դուռներնին փակած էին: Խուժանը բռնութեամբ կը բանար կարգ մը տուներ, տնեցիները կը խոշտանգէր եւ կը ստիպէր հանել եւ իրեն յանձնել պահուած դրամներ ու զարդեղէններ:

Հայոց թաղին բոլոր անկիւնները հետզհետէ գրաւուեցան նախկին ոստիկաններէ եւ Քեմալի զինուորներէ կազմուած հրոսակախումբերով: Փողոց ելնող կամ տուն դարձող թաղեցիներուն ազգութիւնը ստուգելէ յետոյ անոնք իրենց ազատ կ'արձակէին, իսկ քրիստոնեաները, մանաւանդ հայերը, կը կողոպտէին եւ չարաչար կը ծեծէին:

Այդ գիշեր ծայրամասերու յոյն թաղերը Աբանօ մահալլա, այա Կուլա, Այիոս Քոսթանթինոս եւ մանաւանդ հայաբնակ թաղերը՝ Հայնոց Քարաթաշ, Քորտելիօ, նշաւակ եղան թրքական վայրագութեանց եւ այդ թաղերուն մէջ սկսաւ շարքը քեմալական անլուր եւ աննախընթաց խժդժութիւններուն: Տուները կը թալանուէին ու գոյքերը կը տարուէին թուրքերու տուները, թուրք կիներ եւ տղաքներ մեծ դեր կը կատարէին աւարը կրելու գործին մէջ, իսկ թուրք այր մարդիկ զբաղած էին հայեր երեւան հանելու եւ զանոնք տեղնուտեղը սպաննելու եւ կամ տուներէն հեռացնելով անհետացնելու գործերով: Վերոյիշեալ թաղերու մէջ բնակող շատ մը գեղեցիկ տիկիններ եւ օրիորդներ կ'առեւանգուէին եւ առարկայ կ'ըլլային թուրք խուժանին եւ Քեմալի կիսավայրենի զինուորին խենէշ տռփանքին: Տիկիններէն եւ օրիորդներէն ոմանք քշուեցան հարեմները, ուրիշներ փողոց ձգուեցան, քալելու անկարող վիճակի մէջ:

Սեպտեմբեր 10, կիրակի առտու, հրեայ մունետիկներ եկան Հայոց թաղը եւ հոն բնակող իրենց ազգակիցներուն ազդարարեցին, թէ Հայոց թաղը պաշարուած է, եւ թելադրեցին թողուլ իրենց տուները եւ երթալ Հրէից թաղը: Կիրակի մինչեւ կէսօր Հայնոցի բոլոր հրեաները գացին հեռաւոր թաղեր: Նոյն օրը կէսօրէն յետոյ մեծ թափով յառաջ տարուեցան ջարդը, թալանը եւ առեւանգումները. կէսօրէն վերջ ժամը 3-ին հրդեհ ծագեցաւ Հայնոցի ծայրը գտնուող տան մը. հրշէջ խումբը, որուն կ'ընկերանային անգլիացի նաւազներ, եկաւ մարեց հրդեհը:

Կիրակի մինչեւ առտու տեւող խժդժութիւններն ու վայրագութիւնները անարգել շարունակուեցան սեպտեմբեր 11, երկուշաբթի օր եւս: Հայոց գոյքերն օր ցերեկով սայլերով ու բեռնակիրներով տեղափոխուեցան:

Երկուշաբթի կէս գիշերէն յետոյ ժամը 2-ին առջի օրուան հրդեհը կրկնուեցաւ: Հրշէջ խումբը փութաց ու մարեց կրակը:

Սեպտեմբեր 12, երեքշաբթի Հայոց թաղի բոլոր տուները թալանուած ու դատարկուած էին- այդ տուներէն մեծ մասին իւրաքանչիւրին մէջ 1-4 դիակներ կը մնային: Դժոխային այդ վիճակին ենթարկուած էին նաեւ Քարաթաշի եւ Քորտելիոյի հայ տուները, ինչպէս նաեւ ծայրամասերու յոյն տուները: Ջարդարարները յաճախ զարկած էին բոլոր տնեցիները անխտիր՝ այր ու կին, ծեր, պառաւ ու մանուկ:

Սպաննուածներուն մէջ էին Նազարէթ Ներսէսեան, կինը եւ զաւակը, Այնելիքեան ծերունին եւ պառաւ կինը, Մուրատ Ճելեպեան եւ կինը, Ստեփան Ասլանեան, Պրնովայէն Մասնեան ընտանիքը ամբողջութեամբ, Քարաթաշէն ատամնաբոյժ Սողոմոնը եւ իր կինը, Քորտելիոյէն Յարութիւն Հալաճեան, Տոքթ. Փաշապէզեան, Յակոբ Պալեան եւ այլ բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր:

Խուժանն ու զինուորը իրենց ապերասան ընթացքին մէջ չէին զանազաներ օտարականները: Շատ մը օտարներ մոլեգնօրէն խոշտանգուեցան ու կողոպտուեցան, թուրքեր՝ Ամերիկեան Ինթըրնեշընըլ Քոլէճի տնօրէն միսթր Մաքլաչլընը կողոպտելէ ու անխնայ ծեծելէ վերջ կը պատրաստուէին հրացանի բռնել զինք: Ծանօթ սպայ մը վրայ կը հասնի եւ ստոյգ մահէ կ'ազատէ զայն:

Աղէտի առաջին օրերը իրենց տուներէն հեռացուած մեծ թիւով քրիստոնեաներէն ոմանք փողոցներուն մէջ սպաննուեցան, ուրիշներ պահականոցներու մէջ հաւաքուելէ յետոյ խումբ-խումբ յանձնուեցան թուրք խուժանին, գոհացում տալու համար անոր արիւնախանձ կիրքերուն, ոմանք առաջնորդուեցան զօրանոց, ուր անոնց վրայ կատարուած են ոճրագործութիւններ: Այսպէս՝ զինուորականներու աչքին առջեւ, թուրքեր քրիստոնեաները նստեցուցած են կարգով շարուած աթոռներու վրայ եւ մէկ հարուածով գլուխները մարմիններէն

Շարունակութիւնը՝ էջ է

Փաստաթուղթ

Հակոբ Տէրենց

Զ էջից

...եւ Մեծ հրդեհին մանրամասնութիւնները

հերթական պատասխան ցեղասպանությունը ժխտողներին

զատել փորձած են: Ուրիշ քրիստոնեաներ ծոծրակէն կամ կոկորդէն դաշունահարելով գալարումները դիտած են դիւային հաճոյքով: Բազմաթիւ քահանաներու մորուքները բռնկեցուցած են բենզինով:

Զօրանոցի ծովեզերեայ պատուհաններէն մին լեցուած էր դիակներով: Իրարու վրայ կուտակուած գարշահոտ այդ մարմինները դիակիր սայլերու մէջ զետեղուեցան սեպտեմբեր 22-ին միայն, նոր ձերբակալուած քրիստոնեաներու ձեռքով:

Շուկայի կողոպուտը

Քեմալականներու Իզմիր մտած օրէն, շուկայի վաճառատուները եւս կը թալանուէին թուրք խուժանին եւ քեմալական զինուորներուն կողմէ: Թալանը նախ սկսած էր հայերու վաճառատուներէն, որոնց կարգին 100-150.000 անգլիական ոսկիի արժէքով կերպասեղէն պարունակող Սիվրիսարեան, Պաքրճեան, Իճլիքճեան, Օհանեան, Ազնաւուրեան, Գոճամանեան եւ ուրիշ վաճառատուներ, եւ հետզհետէ ծաւալեցաւ յոյն վաճառատուներուն վրայ եւս: Ասոնց մէջ շատ էին հսկայ դրամագլուխով հաստատութիւններ: Վաճառատուներու ապրանքները սայլերու մէջ դրուած՝ օր ցերեկով կրուեցան թուրքերու եւ հրեաներու թաղերը:

Սեպտեմբեր 12, երեքշաբթի գրեթէ ամբողջ շուկայի քրիստոնեաներու պատկանող մեծ ու պզտիկ խանութները եւ մթերանոցները դատարկուած էին:

Հայ Եկեղեցիէն եղած ինքնապաշտպանութիւնը

Իզմիրի Ս. Ստեփանոս հսկայ տաճարը իր հոյակապ կառուցուածքով, մարմարէ միակտուր սիւներով ու գեղակերտ գմբէթով, իբր ճարտարապետական կոթող, ըլլայ համայն Թուրքիոյ ամենաազգի եկեղեցիներուն, ըլլայ Իզմիրի բոլոր շէնքերուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէր: Տաճարին ընդարձակ պարտէզը շրջապատուած էր ամրաշէն պարիսպներով ու ամրափակ դարպասներով:

Այս եկեղեցիին մէջ հաւաքուած էին գաւառի ներսերէն Իզմիր փախած հայ ընտանիքներ, տարիէ մը ի վեր Իզմիր գտնուող կիլիկեցի գաղթականներ եւ Իզմիրի ծայրամասերը բնակող հայութիւնը:

Ասոնց վրայ աւելցան Հայոց թաղին մէջ գործուած խժդժութիւններէն սարսափահար փախած հայ եւ յոյն ընտանիքներ, եւ ահա եկեղեցւոյ պարտէզը խռնուող երկսեռ բազմութեան թիւը հասաւ 7-8000ի:

Բացի օտար դրօշի եւ նաւազներու հսկողութեան տակ գտնուող հաստատութիւններէ, բոլոր յոյն վարժարաններու եւ եկեղեցիներու դռները խորտակուեցան Քեմալի զինուորներէն եւ ոճրամոլ խուժանէն, որոնք հոն ապաստանած ամբողջ ժողովուրդը կողոպտեցին, այրերը ձերբակալեցին ու անհետացուցին, իսկ երիտասարդուհիները եւ պատանիները առեւանգեցին եւ կամ տեղւոյն վրայ լլկեցին:

Հայոց Ս. Ստեփանոս եկեղեցին եւս, Քեմալի բանակին քաղաք մտած ժամէն սկսեալ, ենթարկուեցաւ թուրքերու յարձակումին: Նոյն յարձակումները կիրակի օր եւս կրկնուեցան ամէն անգամ աւելի խիստ եւ աւելի զօրաւոր հրաձգութիւնով, նոյն օրը դուրսէն եկեղեցւոյ պարտէզը նետուեցան ռումբեր, որոնցմէ քահանայ մը, աղջիկ մը եւ մանչ մը վիրաւորուեցան: Թուրքեր որեւէ կերպով չկրցան մուտք գործել եկեղեցին ոչ թէ անոր համար, որ եկեղեցին անառիկ էր, այլ որովհետեւ եկեղեցի ապաստանեալներուն մէջ կային զինեալ իբր յիսուն երիտասարդներ, որոնց օդ արձակած փամփուշտները կը չափաւորէին թշնամիին յանդգնութիւնը: Այսուհանդերձ եկեղեցւոյ մէջ գտնուող անզէն ժողովուրդին, մանաւանդ կիներուն եւ մանուկներուն սարսափը մեղմել կարելի չէր: անոնք յաճախ լացուկոծ կը բարձրացնէին եւ եկեղեցւոյ զանգակը կը հնչեցնէին ընդհատ-ընդհատ: Նոյն օրը եկեղեցւոյ մէջ գտնուող երեք քահանաներ եւ քանի մը աշխարհականներ յանուն ժողովուրդին երկու նամակ կը պատրաստեն ուղղուած ամերիկացի ու ֆրանսացի հիւպատոսներուն, խնդրելով անոնց միջամտութիւնը եւ խոստանալով եկեղեցին բանալ, պայմանաւ, որ ժողովուրդին անվնաս դուրս ելլելն ապահովուէր: Ապաստանեալներէն տիկին մը եւ օրիորդ մը, երկուքն ալ լեզուագէտ՝ հիւանդապահուհի ձեւանալով դուրս կ'ելլեն եկեղեցիէն եւ նամակներ կը հասցնեն պատկան պաշտօնատուները:

Երկուշաբթի առաւօտ Առաջնորդարանի պատուհանէն դիտուեցաւ որ եկեղեցւոյ դիմացի՝ Շահին խանի մէջ բանակած էին իբր 400 զինուորներ, որոնք քանդիչ գործիքներով պիտի յարձակէին եկեղեցիին վրայ:

Հայ որբանոցի տեսուչ Պ. Թաղէոսեան Առաջնորդարանի պատուհանէն թուրքերու գաւառը մեղմացնող քանի մը խօսք ուղղելով հոն սպասեց, տեսնելու համար որեւէ օտար դէմք մը: Բարեբախտաբար չուշացաւ անկէ անցնիլ ինքնաշարժ մը, որուն մէջ կը գտնուէր Տոն Աքալեարինի, Քաթետրալի քահանայապետական դասին պատկանող աշխոյժ կղեր մը, որ շարունակ կը շրջէր Հայոց թաղին մէջ եւ շատ ընտանիքներ կ'առաջնորդէր օտար հաստատութիւններ:

Առաջնորդարանի պատուհանէն տրուած նշանի մը վրայ Տոն Աքալեարինի կը կեցնէ ինքնաշարժը եւ կը լսէ Պ. Թաղէոսեանը, որ կը պարզէր եկեղեցւոյ մէջ գտնուող ժողովուրդին սարսափը, թշուառութիւնը ու անօթութիւնը, եւ, յանուն քրիստոնէութեան ու մարդկութեան, կը խնդրէր միջոցներ գործադրել անվնաս դուրս հանելու եւ ապահով վայր մը փոխադրելու ժողովուրդը, որուն մէջ շուրջ 2000 մանուկներ կային:

Ազնուասիրտ կղերը խօսք կուտայ անմիջապէս հրամանատարին երթալ եւ գթութիւնը հայցել նպաստաւոր կարգադրութեան մը համար:

Նոյն օրը յետ միջօրէի ժամը 5-ին կը վերադառնայ Տոն Աքալեարինի եւ կ'աւետէ, թէ հրամանատարը ընդունած էր առաջարկը եւ անմիջապէս հրամայած յարձակումները դադրեցնել, եւ թէ յաջորդ օրը խառն յանձնախումբ մը պիտի գար՝ եկեղեցիին մէջ գտնուողները անվնաս դուրս հանելու պաշտօնով: Եւ, իրօք, այդ օր ցերեկը դադրած էին յարձակումները, գիշերը եւս յարձակում չգործուեցաւ եկեղեցիին վրայ, եւ ապաստանեալները, որոնք օրերով անօթի էին մնացեր, կրցան ըստ կարի խաղաղ գիշեր մը անցընել:

Սեպտեմբեր 12 երեքշաբթի առտու ժամը 9-ին եկեղեցի հասաւ խառն մասնախումբը եւ Առաջնորդարանի դարպասէն ներս ընդունուեցաւ: Մասնախումբը կազմուած էր երկու լատին կղերականներէ, երկու իտալացի նաւազէ եւ մէկ թուրք սպայէ:

Հայոց պայմանները հետեւեալներն էին.

1- Այր ու կին խառն դուրս պիտի գային եկեղեցիէն:

2- Զէնքերը եկեղեցւոյ մէջ պիտի թողուին:

3- Ինքնապաշտպանութիւնը յանցանք պիտի չնկատուէր:

4- Արքակայրերը անձեռնմխելի պիտի մնային:

Այս պայմանները ընդունելի նկատուելով, սկսաւ պարպումը, որ տեւեց մինչեւ իրիկուն, քանզի լատին կղերականները ամէն անգամ իբր 800-1000 հոգի իրենց հսկողութեան տակ օտար թաղեր փոխադրելէ եւ տեղաւորելէ վերջ միայն կը վերադառնային նորեր տանելու: Եկեղեցիէն ելլող ամէն հայ կողոպտուեցաւ դուրսը խռնուած զինուորներուն կողմէ, շատերու զգեստները եւ կօշիկները հանուելու ատեն: Կողոպուտը կը շարունակուէր ճամբու ընթացքին եւս, յաճախ բռնութեամբ ու ծեծով, լատին կղերականներու առջեւ: Կողոպտիչները որեւէ միջամտութիւն ընդունելու ատակ ու սովոր չէին: Ճամբու ընթացքին շատ այրեր ձերբակալուեցան: Եկեղեցին արդէն դատարկուած էր բոլորովին երեկոյեան ժամը 6-ին: Թուրքերու տիրապետութեան անցան հոյակապ տաճարը եւ մէջի ոսկի սկիհներն ու խաչերը, արծաթ բազմաթիւ ջահերն ու աշտանակները, ոսկեթել զգեստեղէնները եւ մետաքսէ գորգերը: Առաջնորդարանը իր ճոխ կահաւորումով, ընթերցարանը 10.000-ի չափ գիրքերով, որոնց մէջ հնութիւնները կարեւոր թիւ մը կը կազմէին: Մեսրոպեան վարժարանը՝ իր դասատու յիշատակներով ու թանգարանով:

Մեծ հրդեհը

Սեպտեմբեր 13, չորեքշաբթի կէսօրէն առաջ Հայոց թաղին մէջ երեւցող թուրք մունետիկներ բարձրաձայն կ'ազդարարէին հայոց տուներուն վերջին մնացորդները կողոպտելով զբաղած երկսեռ թուրքերուն՝ որքան կարելի է փութով ելնեն տուներէն եւ հեռանան Հայոց թաղէն:

Այս ազդարարութեան նշանակութիւնը պարզուեցաւ թուրք խուժանի՝ թաղէն բոլորովին հեռանալէն քիչ յետոյ, երբ ժամը 2-ին, հրդեհի մը սկզբնաւորութիւնը նշմարուեցաւ հայ տունէ մը: Այս անգամ ալ հրշէջ խումբը հասաւ, առանց սակայն անգլիացի նաւազներու ընկերակցութեան, տրուած ըլլալով, որ անգլիացի ծովակալն իր բոլոր նաւազները քաշած էր ցամաքէն: Հրդեհն այս անգամ կը յամառէր, հետզհետէ կը ծաւալէր եւ մեծ համեմատութիւններ կ'առնէր: Հրդեհի սկզբնաւորութենէն հազիւ երկու ժամ անցած, հրոյ ճարակ եղած էր 30-40 տուն, 10 խանութ, 1 փուռ, 1 պանդոկ ու 1 ոգելից ըմպելիներու գործարան պարունակող քառակուսի տարածութիւն մը մը:

Մեծ հրդեհին առաջին զոհ այս քառակուսիին մէկ անկիւնը կը գտնուի դիմացը Պասմահանէ կայարանին այն դրան, ուրկէ ներս կ'ընդունուէին ապրանքները: Երկրորդ անկիւնը կը գտնուի «Փրենթան» սրճարանին դիմացը, ուր կար Ունճեան եղբարց ալիւրավաճառատունը: Թաղին ներսը երկարող անկիւններէն մին կը գտնուէր Զուլու Ֆոտունին դիմացը, ուր կար օսլայող Լեւոնին խանութը, միւսը կը կազմէր կօշկակար Բարունակեանին տունը: Այս մանրամասնութիւնները կը ստիպուինք տալ անոր համար, որ Իզմիրը հուրի ու սուրի մատնող թուրք կառավարութիւնը իբր հրձիգ կ'ամբաստանէ հայերը՝ պնդելով, թէ հրդեհը ծագում առած է Հայ ակումբէն, ուր, իբր թէ, խմբուած հայ չէթէներ կրակի են տուած իրենց ռումբերու կոյտը:

Թուրքերու կողմէ հրդեհուած վերոյիշեալ քառակուսին կը գտնուէր Հայոց թաղին հարաւ-արեւելեան անկիւնը: Գիշերը հազիւ վրայ հասած՝ թաղին հիւսիս-արեւմտեան անկիւնէն նոր հրդեհ մը ծայր տուած է: Հոն կ'այրէր Մամուրեան տպարանը: Յետոյ, նոր հրդեհ մըն ալ՝ օր. Մարի Սիմոնեանին տունէն, որ կը կազմէր թաղին հիւսիս-արեւելեան անկիւնը:

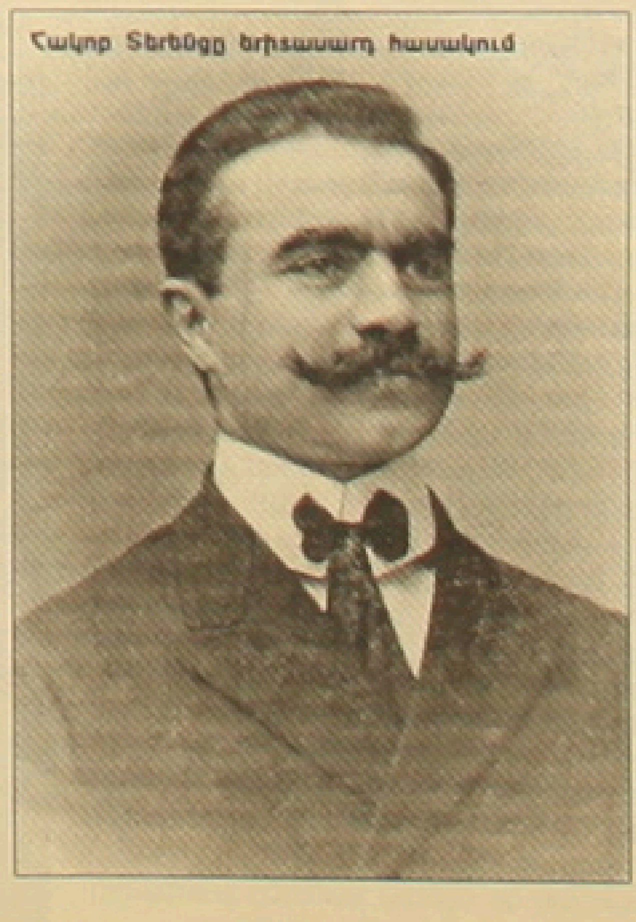

Հակոբ Տէրենցը երիտասարդ հասակում

Վերջապէս, նոր հրդեհ մըն ալ՝ թաղին հարաւ-արեւմտեան անկիւնէն, ուր կ'այրէր օր. Թագուհի Խանճեանին տունը:

Ինչպէս կը տեսնուի, չորեքշաբթի գիշեր Հայոց թաղը իր չորս անկիւններէն բռնկած կ'այրէր: Կրակը մարելու համար հրշէջ խումբին ջանքերը որոշապէս կը չէզոքացուէին թուրքերու կողմէ, ջրուղիներու խանգարումով, գործիքներուն անհետացումով եւ այլ միջոցներով եւ, նոյնիսկ, ջրհանկիրներուն վրայ բացուած հրազէններով: Թուրք կառավարութիւնը ճգնած է հայոց վերագրել այս հրացանաձգութիւնը եւս, որ իբր թէ տեղի ունեցած է հայոց եկեղեցիէն, երբ կ'այրէր Մամուրեան տպարանը: Սոյն կատարեալ խեղաթիւրում ըլլալը կը հաստատուի այն փաստով, որ, օր մը առաջ, խառն մասնախումբին կողմէ եկեղեցին հայերէ բոլորովին պարպուած եւ գրաւուած էր թուրքերու կողմէ:

Գիշերը Հայոց թաղին բոլոր մուտքերուն առջեւ չուաններ լարուած էին, գետնէն 20-30 սանթիմ բարձրութեամբ: Թաղը պաշարուած էր զինուորներով: Իրենց թաղերէն փախչող հայ եւ յոյն թաղեցիներ, չուաններուն զարնուելով գետին կ'իյնային, կը ձերբակալուէին ու կը կողոպտուէին եւ ապա կ'անհետացուէին կամ կը բանտարկուէին:

Նոյն գիշեր հրդեհ մըն ալ ծայր տուաւ շուկայէն. թուրքերն էին բռնկեցուցեր յունաց Այիօս Եորիոս եկեղեցիին շուրջը գտնուող հսկայ վաճառատուները, որոնք օր առաջ բոլորովին կողոպտուած էին, եւ որոնց մեծ մասը կերպասեղէնի վաճառատուներ էին:

Այս երկու հսկայ հրդեհներուն երրորդ մըն ալ աւելցնելու կարիքն զգացին թուրքերը եւ հրդեհեցին Թապահանէ թաղին մուտքին վրայ գտնուող շէնքերը: Հրդեհուած այս հատուածին դէմ առ դէմ կը գտնուէին երկու մեծ վարժարաններ՝ մին Հռիփսիմեան հայ աղջկանց վարժարանը, միւսը Աղջկանց ամերիկեան գիշերօթիկ հայ սքուլը:

Այս երկու վարժարաններուն մէջ ապաստանած էին հազարաւոր քրիստոնեաներ: Թուրքերու նպատակն էր այրել երկուքն ալ, անոնց մէջ եղող բազմութեամբ միասին: Թուրք զինուորականներ նախ մտան Տէքմէճեան լուսանկարչատունը եւ կրակի տուին, յետոյ՝ Մասանեանին տունը: Ուրիշ զինուորականներ ձեռքերնին ջահեր՝ առանց վարանումի կը մտնէին պատուելի Թաշճեանին տունը եւ մօտի Դանիէլեան խանը եւ կը բռնկեցնէին զանոնք: Թուրք զինուորականներ, շարունակելով իրենց գործը, կրակի տուին նաեւ Յովհաննէս Խուրշավաթճեանին տունը: Եւ այսպէս յիշեալ երկու վարժարանները երեք կողմերէն մնացին կրակի մէջ:

Սկսած էր այրիլ նաեւ Աւետարանական եկեղեցին, որ Ամերիկեան վարժարանին անկիւնը կը կազմէր: Միեւնոյն ատեն թուրքեր զբաղած էին հրդեհելու Հռիփսիմեան վարժարանին կից տախտակէ հիւղակները, կառուցուած կիլիկեցի գաղթականներուն համար:

Ամերիկեան վարժարանին վարժուհիները եւ հոն գտնուող ամերիկացի նաւազներ, որոնք որոշակի կը տեսնէին այս բոլոր արարքները, կը փութան հրամանատար սպային մօտ եւ կը ծանուցանեն վտանգին ահաւորութիւնը: Հրամանատար սպան անմիջապէս կը հրամայէ դուռը բանալ եւ, իր թեւը տնօրէնուհիի միս Միլսին տուած, դուրս կ'առաջնորդէ բազմութիւնը: Ամերիկեան վարժարանի օրինակին կը հետեւին Հռիփսիմեանի ապաստանեալները:

Նկատելի պարագայ մըն է, որ Ամերիկեան վարժարանին մէջ ամերիկացի նաւազներէն զատ կային տասը թուրք զինուորներ, որոնք հաստատութիւնը պաշտպանելու պաշտօն ունէին: Երբ ժողովուրդը վարժարանէն դուրս խուժել կը սկսի, յիշեալ զինուորները կը կրակեն ժողովուրդին վրայ «կեավուրներ, ինչո՞ւ կը փախչիք» պոռալով:

Թուրք հրձիգները չէին բաւականանար Հայոց թաղէն, Թապահանէէն եւ շուկայէն սարսափ առաջացնող կրակներով, այլ ամէն միջոց ի գործ կը դնէին հրդեհը սաստկացնելու եւ հասցնելու համար այն հեռաւոր թաղերը, որտեղ օտար հաստատութեանց մէջ ապաստանած մեծ թիւով յոյներ եւ հայեր: Կրակը սաստկացնելու եւ բազմացնելու վիճակի

Շարունակությունը՝ էջ Ը

Փաստաթուղթ

► Է էջից

վերածելու համար թուրքերը հրդեհեցին հարիւրաւոր տուներ եւ բենզինով թրջեցին հազարաւոր շէնքեր: Այսպէս մինչեւ առտու մոխրակոյտի վերածուած էին 30 հազարի չափ շէնքեր, ընդ որում 21 եկեղեցի, 32 վարժարան, 5 հիւպատոսարան, 7 ակումբ, 5 դրամատուն, 5 հիւանդանոց եւ այլ կարեւոր հաստատութիւններ: Հիւանդանոցներու եւ բնակարաններու մէջ գտնուող հիւանդներէն հարիւրաւոր անկարներ այրեցան:

Թուրք կառավարութիւնը մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տուաւ կարգ մը շէնքերու հանդէպ եւ յաջողեցաւ փրկել հրդեհէն, նախապէս ռումբերով կործանելով շրջակայ շէնքերը: **Այսպէս կանգուն մնացին Յոյն Ազգ. Նորակառոյց դրամատունը, Քրետի Լիոնէ դրամատունը, Կիֆրէի գրասենեակները, իտալական հոյակապ վարժարանը եւ այլն:**

Զարհուրանքի Գիշերը

Ահաւոր հրդեհին համայնակուլ արշաւանքին դէմ-յանդիման մարդիկ կը փախչէին իրենց տուներէն, ինչպէս նաեւ օտար հաստատութիւններէն, որտեղ ապաստաներ էին քանի մը օր է ի վեր: Ամբողջ ժողովուրդն առանց բացառութեան կը դիմէր քարափ: Քարափն այդ գիշեր կը ներկայացնէր դժոխային պատկեր մը: Շփոթած ու սահմռկած մարդիկ չէին գիտեր ուր երթալ: Ծովի վտանգէն ու կրակի պատուհասէն զատ, կը տիրէր ահաւոր սարսափը սուինաւոր քեմալականներուն, որոնք իրենց շղթայումներով ժողովուրդը բաժնած էին շատ մը մասերու, որպէսզի որեւէ քրիստոնեայ չկարենար խուսափիլ կեղեքուելէ, խոշտանգուելէ, բռնաբարուելէ:

Աչքերնին դուրս ինկած ծերեր ու հեւաբեկ կիներ իրենց սարսափահար մանուկներուն կեանքէն զատ ուրիշ բանի վրայ խորհելու միտք չունէին բնաւ: Թանկագին իրեղէններու մեծ ու փոքր ծրարներ, պայուսակներ եւ այլեւայլ առարկաներ իրենց տէրերէն կը լքուէին իբրեւ տաղտկալի բեռներ: Շատեր կաթուածահար կ'ըլլային: Քիչ չէր նաեւ թիւն այն ծնողներուն, որոնք նախ իրենց զաւակները, ապա ինքզինքնին ծովի ալիքներուն յանձնեցին:

Շնական ժպիտով հեծեալ զինուորներ մերթ ընդ մերթ արագ ձիավարութիւնով կը յարձակէին ժողովուրդին վրայ եւ մէկ մասը ծով կը թափէին: Յաճախակի սոսկալի հրաձգութիւնները ժողովուրդը լեղապատառ կ'ընէին ու խուճապի կը մատնէին:

Իրենց զաւակները կորսնցուցած մայրերուն լացուկոծը, անքուն եւ անսուաղ մանուկներուն ճիչերը, հոգին աւանդելու մօտ եղողներու հոնդիւնները, խեղդուելու վրայ եղողներու վերջին հառաչներն ու սարսափահար ժողովուրդի գոռում-գոչիւնը սրտակեղեք երգ մըն էր, որ կ'արձագանգէր քարափին մէկ ծայրէն միւսը:

Դժոխային այս արհաւիրքին առջեւ եւրոպացիներուն անտարբերութիւնը եւ թուրքերուն անգթութիւնն իրար կը գերազանցէին:

Յուսահատութիւնը կ'ստիպէր երիտասարդներէն եւ երիտասարդուհիներէն շատերը մէկդի նետել իրենց զգեստները եւ նետուիլ ծով: Լաւ լողացողները կը հասնէին մարտանաւերուն եւ կը կառչէին սանդուղքներուն: Աւա՜ղ, սակայն, հակառակ պաղատագին խնդրանքներուն, կը մերժուէին նաւին վրայ ընդունուիլ: Գտնուեցան ծովային սպաներ, որոնք կրունկներով կոխոտեցին սանդուղքներուն կառչած մատները եւ ստիպեցին իրենց գթութեան ապաւինողները հեռանալ նաւերէն: Ուրիշ ծովային սպաներ առանց վարանումի կտրեցին իրենց նաւը ցամաքին կապող ճոպանը եւ ծովամոյն ըրին անկէ կախուած շատ մը այրեր ու կիներ, որոնք յուսահատ՝ այդ միջոցին դիմած էին մարտանաւին մօտենալու համար: Այդ գիշեր օտար նաւազներ մեծ դժուարութիւնով նաւ փոխադրեցին իրենց հպատակները, որոնց հետ կրցան ազատիլ կարգ մը յոյներ ու հայեր, արտակարգ տառապանքով:

Լուսանալու մօտ կրակին անմիջական սպառնալիքին տակ գտնուող ժողովուրդին պաղատանքները ստիպեցին մարտանաւերը նաւակներ ղրկել ու փրկել ոմանց:

Ձերբակալութիւններ

Սեպտեմբեր 14, հինգշաբթի առտու Իզմիրի ծովածոցը կը պարզէր նաւաբեկութեան մը յաջորդող սրտաճմլիկ պատկերը: Կիներու, այրերու եւ մանուկներու ուռած դիակներ կը տատանէին ալիքներու վրայ:

Անդեկ ու անթիւ շատ մը նաւակներ կը նշմարուէին ծովին երեսը, մարտանաւերու եւ փոխադրանաւերու շուրջ: Շատ մը քրիստոնեաներ նախապատիւ համարած էին իրենց կեանքը վստահիլ այդ նաւակներուն, քան սպասել քարափին վրայ, շրջապատուած Քեմալի դաժան զինուորներէն:

Քարափին ամբողջ երկայնքին բոլոր շէնքերն ալ այրելու վրայ էին:

Գիշերուան անլուր տառապանքէն ուժասպառ ու ջլատուած ժողովուրդը ստիպուած էր փռուիլ քարափին եզերքը, որ հրդեհէն զերծ մնացեր էր: Այդ մարդոց դէմքին կը կարդացուէր իրենց տառապանքը: Անոնք գիշատիչ գազանի մը ճանկն ինկող զոհերու երեւոյթն ունէին:

Ընտանեկան ալբոմից

Կարգը եկած էր ձերբակալութիւններուն, որոնք գերեվարութեան պիտի յանգէին:

Քեմալի բարբարոս զինուորները դաժան դէմքերով ու դժոխային ժպիտներով կը մխրճուէին սարսափահար ժողովուրդին մէջ ու կը ձերբակալէին այրերը:

Ձերբակալուած այրեր մինչեւ զօրանոց, թէ՛ ճամբան, թէ՛ այլեւայլ զինուորական կայաններու մէջ կ'ենթարկուէին մանրակրկիտ խուզարկութեան ու կողոպուտի:

Ձերբակալուած հայեր ճամբան նշաւակ կ'ըլլային թուրք խուժանին վայրագութեան, յարձակումներուն ու հարուածներուն: Շատեր ճամբան սպաննուեցան:

Զօրանոցի կեանքը

Հրդեհէն առաջ, քանի մը օր, ձերբակալուելով զօրանոց տարուող քրիստոնեաները, գրեթէ ամբողջութեամբ սպաննուած էին. շատերու մարմինները հրդեհէն վերջն ալ օրերով կը մնային զօրանոցի ծովեզրին վրայ կուտակուած:

Հրդեհէն յետոյ ձերբակալուածները կը տարուէին զօրանոցին մէջ. երբ թիւը հասնէր հազարներու, կը վերածուէին կարաւաններու եւ կը ղրկուէին երկրին ներսը՝ իբր պատերազմական գերի:

Զօրանոցին մէջ համախմբուած քրիստոնեաները կը գիշերէին անասուններու յատուկ բացօթեայ ընդարձակ բակի մը մէջ, նոյն տեղը կը մնային ցերեկը կիզիչ արեւին տակ:

Հոն զինուորներ շարունակ, գիշեր-ցերեկ կը կողոպտէին քրիստոնեաները, անոնց վրայէն առնելով ինչ որ մնացած էր: Ամենափոքր ընդդիմութիւն մը ցոյց տուողը կ'ենթարկուէր չարաչար ծեծի: Սպաներ մերթ ընդ մերթ կը յայտարարէին քրիստոնեաներուն, թէ ոչ ոք իրաւունք ունէր զիրենք կողոպտելու, այդ տեսակ պարագայի մը կրնային լուր տալ իրենց: Իսկ կէս գիշերին կողոպտուող մը լուր տալու միջոց չունէր բնաւ, եթէ ոչ պոռալ, որպէսզի սպաները լսէին եւ օգնութեան հասնէին: Եւ, իրօք, սպաները կը լսէին, կու գային, ոչ թէ սակայն կողոպտուողը պաշտպանելու, այլ լաւ մը ծեծելու, քանի որ խանգարեր էր գիշերուան լռութիւնը:

Զօրանոց տարուած այրերուն մէջ կային տասներկու տարեկան պատանիներէ սկսեալ մինչեւ 80 տարեկան ծերունիներ:

Հոն տարուած էին նաեւ կիներ ու աղջիկներ: Վերջինները հոն զրկուեցան իրենց կուսութենէն: Վայրագ զինուորներ, ամէն գիշեր, ազատ համարձակ կը մտնէին կանանց բաժինները եւ յագուրդ կուտային իրենց կիրքերուն:

Գերեվարութիւն

Երկրին ներսը ղրկուած գերիները զօրանոցէն կը հանուէին 2-5000 հոգինոց կարաւաններով: Այդ կարաւանները բաղկացնող քրիստոնեաներն, առանց համրուելու եւ անուննին արձանագրուելու, կը յանձնուէին զինուորներու, որոնք կը տանէին զանոնք իրենց ձիերուն արագութեամբ, ծեծելով, կողոպտելով եւ ամէն տեսակ վայրագ վարմունքով:

Գերիները, զօրանոցին դարպասէն սկսեալ մինչեւ քաղաքին ծայրերը, կ'ենթարկուէին փողոցներու մէջ խռնուած թուրք խուժանին յարձակումներուն եւ հարուածներուն: Որեւէ թուրք լայն իրաւունք ունէր ընել ինչ որ ուզէր որեւէ քրիստոնեայի հանդէպ, նոյն իսկ կարաւանէն դուրս քաշելով սպաննելու իրաւունքը:

Հրեաներ եւս կը մասնակցէին այս չարագործութեանց:

Սեպտեմբեր 16-ին առաջին անգամ դէպի Փունար Բաշի ճամբայ հանուած 4-5000 հոգինոց կարաւանը, երբ Ալաման Բազար ըսուած շուկայէն կ'անցնէր, ձիաւոր հարիւրապետին քիթը կոտրեցաւ քրիստոնեաներուն վրայ իջեցուած հարուածներէն: Ճերմակ մօրուքով հրեայ մը, 55-60 տարեկան, իր հաստ գաւազանը տուաւ հարիւրապետին, որ անով ծեծէ գերիները: Կէս ժամէն այդ գաւազանն ալ կտոր-կտոր եղաւ:

Զօրանոցէն հազիւ էր դուրս ելած կարաւանը, խուժանը դուրս քաշեց Կարկոս Եոլմէզեան անուն մաղնիսացի հայը եւ սպաննեց:

Քեմէրի կամուրջին առջեւ թուրք մը իր հակառակորդ մէկ յոյնը քաշեց կարաւանէն եւ գանգը պայթեցուց մուրճի հարուածով:

Շըքլար գիւղէն երկու թուրքեր դուրս քաշեցին քոթլուճացի յոյն մը, նստեցնելով, դանակի ուժգին հարուածներով շերտ-շերտ կտրեցին գլուխը:

Շըքլար գիւղին առջեւ կրետացի ձիաւոր թուրք մը մօտեցաւ կարաւանին եւ առեւանգեց Ստեփան Քէօլէեան անուն 16 տարեկան պատանին: Հայրը՝ մաղնիսացի Յարութիւն Քէօլէեան, ծանօթ վաճառական ու նախկին պարսկական հիւպատոս, փորձեց վազել սիրասուն որդին ազատելու, սակայն հրացանի հարուածներ ստիպեցին ետ դառնալ:

Նոյն կարաւանին մաս կազմող չորս յոյն քահանաներէն մէկը միայն կրցաւ հասնիլ Փունար Բաշի. միւսները խուժանին վայրագութեան զոհ գացին:

Վազելէ ուժասպառ գերիներ պուտ մը ջուր կ'աղերսէին շրթները թրջելու համար: Իրենցմէ դրամ կ'ուզուէր ումպ մը ջուրի փոխարէն:

Այս տողերը գրողը քիչ մը ջուրի համար ստիպուեցաւ վճարել 7 ոսկի:

Տերենցը կնոջը հետ

Ճամբու ընթացքին անգամ մը միայն դադար տրուեցաւ, այդ ալ ոչ թէ գերիները հանգչեցնելու, այլ անգամ մը եւս խուզարկելու համար:

Անլուր չարչարանքներով Փունար Բաշի տարուող գերիներէն առաջին գիշերը զատուեցան 30-40 հոգի եւ յանձնուեցան գիւղացի թուրքերուն ձեռքը, զոհացում տալու համար անոնց վայրագութեան ու արիւնի ծարաւին:

Փունար Բաշի բացօթեայ հողամասի մը վրայ երեք օր վար դրուեցան գերիները: Այդ երեք օրը հաց չէր տրուեր անոնց:

Իզմիրէն եկած հրամանի մը վրայ գերիներուն մէջ գտնուող պատանիներն ու ծերերը առանձնացուելով Իզմիր վերադարձուեցան: Երիտասարդները ղրկուեցան դէպի Մաղնիսա, դէպի Ուշաք: Մինչ այդ, գերիներուն մէջ գտնուող պատանիներ, գիշերները բռնութեամբ կ'ենթարկուէին զինուորներուն շնական հաճոյքին:

Հրդեհին յաջորդող առաջին օրերը, այն ընտանիքները, որոնց տունը-տեղը հրդեհին եւ այր մարդիկը Քեմալի զինուորներուն զոհ էին դարձեր, գերեվարուեցան քաղաքին ծայրամասերը՝ Մերսինլի, Քոքարեալը, Պալչովա եւ այլուր: Այդ վայրերը տարուող անպաշտպան կիներ ենթարկուեցան ամէն տեսակ խժդժութիւններու: Հոն բոլոր աղջիկները զրկուեցան իրենց կուսութենէն: Զինուորներ անյագօրէն կորզած են այդ խեղճերուն վրայ գտնուած յետին լուման, ոսկեպատ ակռաներ քակելու համար դանակի ծայրեր գործածուած են, հանելն անկարելի մատանիներու համար մատեր կտրուած են:

Սեպտեմբեր 16-ի օրէնքը

Թուրք կառավարութիւնը սեպտեմբեր 16-ին հրատարակեց հետեւեալ օրէնքը.

1. Հելլենահպատակ կամ ոչ, 18-45 տարեկան յոյներ պիտի ձերբակալուին ու պատերազմական գերի նկատուին: Այս օրէնքը կը վերաբերի եւ հայերուն, քանի որ յոյն զինուորին հետ կռուեցան թուրքին դէմ, իսկ հրեաներէն միայն հելլենահպատակները ենթակայ են այդ օրէնքին:

2. Միւս բոլոր յոյներն ու հայերը ազատ պիտի ըլլան արտասահման մեկնելու մինչեւ սեպտեմբերի 30: Այս պայմանաժամէն յետոյ Իզմիր մնացող քրիստոնեաները երկրին ներսը պիտի ղրկուին:

Այս օրէնքին առաջին մասին համաձայն Փունար Բաշի քշուած առաջին կարաւանէն ծերեր եւ պատանիներ զատուելով՝ Իզմիրի զօրանոցը վերադարձուեցան: Օրէնքին յայտարարուելէն յետոյ ձերբակալուածներուն մէջէն ծերերու եւ պատանիներու ընտրութիւնը կը կատարուէր զօրանոցին մէջ: Այսպէս, սեպտեմբեր 22-ին առաջին անգամ, իբր 700 ծեր եւ պատանի ազատ արձակուեցան զօրանոցէն: Ազատ արձակուողներուն ձեռքը որեւէ փաստաթուղթ տրուած չըլլալուն, շարունակ նոր ձերբակալութեանց կ'ենթարկուէին եւ կրկին ու կրկին զօրանոց կը տարուէին:

18-45 տարեկան գերեվարուածներէն եւ որեւէ կերպով արտասահման փախչիլ յաջողածներէն զատ քաղաքին մէջ պիտի մնային ծերեր, պատանիներ, կիներ եւ մանուկներ, որոնք բազմիցս կեղեքումի եւ խժդժութիւններու ենթարկուած՝ մուրացկաններու վիճակ ու կերպարանք առած էին: Այս թշուառ ու չքաւոր ժողովուրդն էր, որ պիտի օգտուէր վերոգրեալ օրէնքին վերջին տրամադրութենէն, թողնելով հայրենի երկիրը եւ գաղթելով օտար հողեր, հետը տանելով իր անբաժան ընկեր թշուառութիւնը միայն:

Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցին դերը

Ոչ մէկ քրիստոնեայ ցանկութիւն ցոյց կու տար մնալու Իզմիր: Բոլորն ալ կը նախընտրէին անօթի մեռնիլ օտարութեան մէջ, քան մնալ Քեմալի բարբարոս կառավարութեան տիրապետութեան տակ:

Սակայն մարդիկ ոչ մէկ կարելիութիւն ունէին նաւով արտասահման տեղափոխուելու:

Այդ մեծ գործն ստանձնեց Ամերիկեան Նպաստամատոյցը (Near East Relief) եւ հիանալի կերպով գլուխ հանեց աշխոյժ պաշտօնեաներուն ձեռքով:

Սեպտեմբեր 22-30, ութ օրէն, օրական երկու-երեք, ապա տասը-տասներկու շոգենաւերով հարիւր հազարէն աւելի թշուառներ փոխադրուեցան Յունաստանի հիւրընկալ կղզիները եւ մայր ցամաքի տարբեր վայրերը:

Գաղթականներէն շատ աննշան թիւով մարդիկ կրցան իրենց հետ Իզմիրէն դուրս հանել փոքր գումարներ: Գրեթէ ամբողջ ժողովուրդն առանց դրամի եւ զգեստի հասած են գաղթավայրերը, տրուած ըլլալով, որ Քեմալի ընչաքաղց զինուորները կրկին ու կրկին խուզարկութեան կ'ենթարկէին ճամբորդները եւ կը կորզէին անոնց վերջին բնիոնն ալ: ■

301-րդ հոդվածի խորքային արմատները

Դրա վերանայումը միանգամայն հակասում է քեմալական ազգայնականության սկզբունքներին

Թուրքական քրեական օրենսգրքի չարաբաստիկ 301-րդ հոդվածը երկրում սահմանափակում է խոսքի ազատությունը: Սակայն հարցի էությունը դրանով չի ավարտվում: Հաճախ մարդասպաններին հնարավորություն է տալիս, թե զոհերը նսեմացնում էին թուրքերի ազգային ինքնությունը: Նսեմացման այս պատճառաբանությունը հավասարապես առաջ էր քաշվել Տրապիզոնի կաթոլիկ քահանա Սանտորոյի, Հրանտ Դինքի, ինչպես նաեւ Մալաթիայում «Զիրվե» հրատարակչության երեք աշխատակիցների սպանության պարագայում:

Քանի որ այս սպանությունների կազմակերպիչները չեն բացահայտվում, այսինքն, բուն հանցագործները չեն պատժվում, ուստի հանցանքը օրինականացվում է, իսկ 301-րդ հոդվածը նպաստում է դրան: Թուրքիայի վերաբերյալ բոլոր զեկույցներում ԵՄ-ը կառավարությունից պահանջում է հոդվածի վերանայում: Պահանջն ընդառաջելու վարչապետ Էրդողանի կառավարության փորձերը երկրում բախվում են ինչպես քեմալական ազգայնականության, այնպես էլ քեմալիզմով առաջնորդվող ժողովրդա-հանրապետական եւ Ազգայնական շարժում կուսակցությունների հակազդեցությանը:

Հոդվածի վերանայմանը հակադրվում է նաեւ թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբը: Այսպիսով, տվյալ հոդվածն առանձնաշնորհյալ ընտրախավի համար դառնում է դեռեւս Քեմալ Աթաթուրքի օրոք ձեռք բերված արտոնությունների պահպանման արդյունավետ միջոց: Ինչո՞ւ: Մինչ հարցին անդրադառնալը, նշենք, որ Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի վերջին ընտրություններում վարչապետ Էրդողանի «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության հաղթանակը, որը նրան մեկ անգամ եւս միանձնյա իշխանության է բերել երկրում, խոցելի է դարձրել առանձնաշնորհյալ ընտրախավին, ինչը որոշակի սահմանափակել է «խորքային պետության» գործունեությունը: Դա ինքնաբերաբար հանգեցրել է քաղաքականությանը միջամտելու բանակի հնարավորությունների սահմանափակմանը:

Սակայն Թուրքիայում բանակը դեռեւս ազդեցիկ քաղաքական ուժ է, որի շնորհիվ երկրում իր ազդեցությունը պահպանում է նաեւ «խորքային պետությանը» վերահսկող առանձնաշնորհյալ ընտրախավը: Այս ամենը բացասաբար է անդրադառնում Էրդողանի կառավարության գործունեության վրա եւ 301-րդ հոդվածը վերացնելու նրա պատրաստակամությունը հանգում է վերանայման պատրաստակամության:

Հոդվածի վերանայումը մի կողմ, նույնիսկ վերացումը չի կարող խոսքի լիարժեք ազատություն ապահովել երկրում, քանի դեռ չի վերանայվել դեռեւս 1982-ին գեներալ Էվրենի վարչախմբի ընդունած սահմանադրությունը, որովհետեւ 301-րդ հոդվածը բխում է սահմանադրության 42-րդ եւ 66-րդ հոդվածներից, որոնք ձեւակերպված են «երկրի ուսումնական հաստատություններում կամ կրթօջախներում որպես մայրենի չի կարելի դասավանդել այլ լեզու, քան թուրքերենը» եւ «թուրքական պետության հետ քաղաքացիությամբ առնչվող յուրաքանչյուր ոք թուրք է»: Վերոհիշյալ հոդվածներն էլ բխում են Քեմալ Աթաթուրքի «Երանի նրան, ով իրեն թուրք է համարում» ասույթից:

Սա նշանակում է, որ 301-րդ հոդվածի վերացման համար անհրաժեշտ է ոչ միայն սահմանադրության 42-րդ եւ 66-րդ հոդվածների վերանայումը, այլեւ դրա զտումը քեմալիզմի դրույթներից: Թեեւ Էրդողանի կառավարությունը ձեռնամուխ է եղել նոր սահմանադրության մշակմանը, իսկ վարչապետի խորհրդականը հրապարակավ նշել է գաղափարախոսությունների անհամատեղելիությունը սահմանադրության հետ, սակայն 301-րդ հոդվածից կառչած քաղաքական ուժերն ու շրջանակները ավելի մեծ համառությամբ հակադրվում են սահմանադրական փոփոխություններին:

Ակնհայտ է, որ սահմանադրության զտումը քեմալիզմի դրույթներից խոցելի կդարձնի քեմալական ազգայնականությունը: Այս պայմաններում «խորքային պետությանը» վերահսկող առանձնաշնորհյալ ընտրախավի հետ ազդեցիկ լծակից կզրկվեն այդ ընտրախավի հրահանգներով առաջնորդվող գլխավոր շտաբը, քաղաքական կուսակցություններն ու հասարակական կազմակերպությունները: Միանգամայն կնվազի քեմալական մտածողության միությունների գործունեության արդյունավետությունը ոչ միայն Թուրքիայում, այլեւ եվրոպական երկրներում եւ ԱՄՆ-ում: Այս ամենը սպառնալիքի տակ կդնի Քեմալ Աթաթուրքի եւ թուրքական զինված ուժերի գործունեության վրա դրված տաբուները: Դրանց վերացման վտանգը արտոնություններից զրկվելու սպառնալիքի առջեւ կկանգնեցնի առանձնաշնորհյալ ընտրախավին: Երկրում կվերանան քաղաքականությանը բանակի միջամտության նախադրյալները, այլեւս անհնար կլինի այդ միջամտության պատճառաբանումը Աթաթուրքի ստեղծած պետական կառուցվածքը ներքին եւ արտաքին թշնամիներից պաշտպանելու առաքելությամբ: Միաժամանակ Թուրքիայում կստեղծվեն հայկական եւ քրդական հարցերի վրա դրված տաբուների վերացման նախապայմանները, իսկ դա ավելորդ կդարձնի 301-րդ հոդվածը:

Այլ կերպ, Թուրքիայում առանձնաշնորհյալ ընտրախավը, որի ներուցքն են կազմում «դյոնմեները», վերահսկում է «խորքային պետությունը», վերջինը՝ զինված ուժերի գլխավոր շտաբին, շտաբը՝ բանակին, իսկ բանակը՝ գործադիր եւ օրենսդիր իշխանությունների միջոցով երկրի քաղաքական կյանքը:

Քանի որ ընտրախավի ձեռք բերած արտոնությունների հիմքում Աթաթուրքի ստեղծած պետական կառուցվածքն է, իսկ դրա պահպանումը ենթադրում է դատաիրավական եւ կրթական համապատասխան համակարգեր, ուստի «խորքային պետությունը» բացի քաղաքականից վերահսկում է նաեւ այս համակարգերը:

Այսպիսով, քեմալական ազգայնականությունն իբրեւ գաղափարախոսություն ընդհանուր է դառնում ինչպես «խորքային պետության», գլխավոր շտաբի ու բանակի, այնպես էլ Սահմանադրական դատարանի, Դատաիրավական գերագույն խորհրդի, Բարձրագույն ուսումնական խորհրդի, այդ թվում նաեւ հասարակական քաղաքական այն կազմակերպությունների համար, որոնք ծառայում են առանձնաշնորհյալ ընտրախավի շահերին: Քեմալական ազգայնականությունը տաբուի է վերածում Աթաթուրքի, իսկ Թուրքիայի ունիտար կառուցվածքի պահպանումը՝ գլխավոր շտաբի գործունեությունը:

Քանի որ Թուրքիայում քրդերը, որպես «անջատողականներ», դիտվում են պետական ունիտար կառուցվածքի սպառնալիք, իսկ նրանց ճնշում է բանակը, ուստի գլխավոր շտաբի գործունեության հետ տաբու է դրվում նաեւ քրդական հարցի վրա: Ինչ վերաբերում է հայկական հարցին, ապա դրա վրա դրված տաբուն էլ պայմանավորվում է Քեմալ Աթաթուրքի մերձակա շրջապատով, որի առանցքը կազմել են հայերի ցեղասպանության անմիջական մասնակցության համար դեռեւս 1919-ին օսմանյան ռազմական ատյանում դատապարտված եւ Մալթա աքսորված մարդասպան ստահակները:

Հարցը, սակայն, Աթաթուրքի շրջապատի բնութագիրը չէ, այլ հայազգի դահիճների էթնիկ պատկանելությունը: Այսինքն, հայկական հարցի վրա դրված տաբուի վերացման դեպքում ոչ միայն ինքնաբերաբար կվերանա Աթաթուրքի գործունեության վրա դրված տաբուն, այլ հասարակական լայն շրջանակների համար պարզ կդառնա, որ ժամանակակից Թուրքիայի հիմնադիրները մեծապես եղել են «դյոնմեներ»: Մինչդեռ առանձնաշնորհյալ ընտրախավը ձեւավորվել է հենց Աթաթուրքի մերձակա շրջապատը կազմող ժամանակակից Թուրքիայի հիմնադիրների հենքի վրա:

Թերեւս այս ամենի առումով պատահական չէ 301-րդ հոդվածի վերանայմանը, երկրում սահմանադրական փոփոխություններին եւ վերոհիշյալ տաբուների վերացմանը առանձնաշնորհյալ ընտրախավի վերահսկողության տակ գտնվող «խորքային պետության»՝ առավել եւս դրան ենթակա քաղաքական, ռազմական եւ դատաիրավական կառույցների ավելի քան բուռն հակազդեցությունը:

ՏԻԳՐԱՆ ՉԱՔՐՅԱՆ

Փարիզյան պայթյունը կապ չունի Սարկոզիի հետ

Ֆրանսիայի ոստիկանությունը որեւէ կապ չի գտել Փարիզի փաստաբանական գրասենյակներից մեկում դեկտեմբերի 6-ին տեղի ունեցած պայթյունի եւ երկրի նախագահ Նիկոլա Սարկոզիի միջեւ: Ծանրոցով ուղարկված ռումբը պայթել էր Սարկոզիի մասնակցությամբ հիմնված Մալեզերբ փողոցում գտնվող «Առնո աստրիե» փաստաբանական գրասենյակի 5-րդ հարկի իրավաբանական ֆիրմայում, մինչդեռ Սարկոզիի նախկին աշխատասենյակը գտնվում էր նույն շենքի 2-րդ հարկում, գրում է «Մոնդ» թերթը:

Ծանրոցում թաքցված ռումբը գործի էր դրվել փաստաբանական գրասենյակում: Պայթյունից զոհվել էր մեկ մարդ, 5 ուրիշներ վիրավորվել էին: Ճշգրտված տեղեկությունների համաձայն, զոհը հոլանդական ֆիրմաներից մեկի քարտուղարուհին է:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԿՀՎ-ն ոչնչացրել է հարցաքննությունների տեսաերիզներ

Դեմոկրատները պահանջում են անկախ քննություն

Կենտրոնական հետախուզական վարչությունը խոստովանել է, որ ենթադրյալ ահաբեկիչների հարցաքննությունները պատկերող առնվազն երկու տեսաերիզ է ոչնչացվել: Ամերիկյան հետախուզական վարչությունում BBC-ի թղթակցին հայտնել են, որ տեսաերիզները ոչնչացվել են դրանցում երեւացող ԿՀՎ գործակալների ինքնությունը թաքցնելու նպատակով:

Բացի դրանից, ԿՀՎ-ում նշել են, որ տեսագրությունները գործակալության համար արժեք չեն ներկայացրել: Սակայն «Նյու Յորք թայմս» թերթի տեղման համաձայն, ոչնչացումն իրականացվել է այն պատճառով, որ տեսաերիզների վրա երեւում են հարցաքննությունների կոշտ մեթոդների դրսեւորումները: Թերթի կարծիքով, ԿՀՎ աշխատակիցները վախեցել են, որ վարչության գործունեությունը կարող է բացասական արձագանք առաջացնել քաղաքացիների շրջանում:

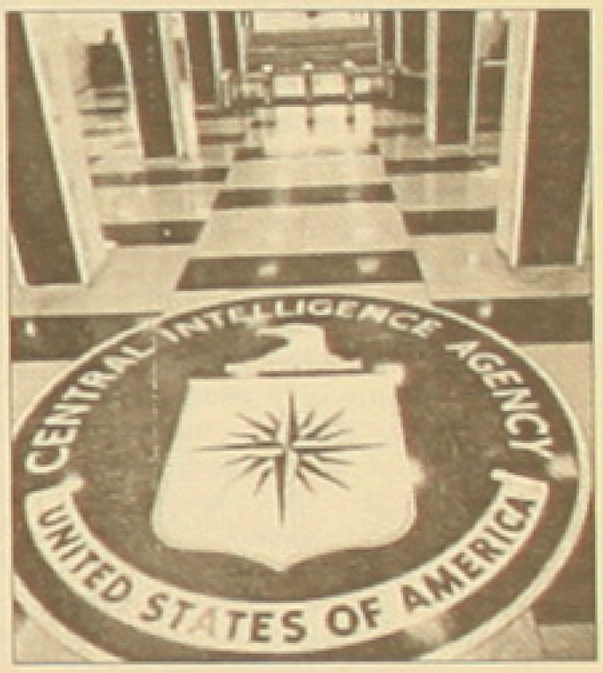

Տեսագրությունները կատարվել էին 2002-ին: «Նյու Յորք թայմսի» տվյալներով, դրանցում արձանագրվել են «Ալ Ղաիդայի» հետ կապերի մեջ կասկածվող անձանց, այդ թվում՝ ահաբեկիչ Աբու Զուբեյդայի հարցաքննությունները: 2005-ին տեսաերիզները ոչնչացվել էին: Ամերիկյան հատուկ ծառայությունները այդ քայլը բացատրում են ԿՀՎ գործակալներին հնարավոր հարձակումներից պաշտպանելու անհրաժեշտությամբ:

Իր աշխատակիցներին ԿՀՎ տնօրեն Մայքլ Հայդենի հղած նամակում ասվում է, որ տեսագրությունները իրականացվել են 2002-ից: Նրա խոսքերով, «եթե դրանք երբեւիցե հրապարակվեն, ապա կարող են ճանաչելի դարձնել ծրագրին մասնակցած մեր գործընկերներին, եւ նրանց ընտանիքներին վտանգ կսպառնա»:

Քաղաքացիական ազատությունների պաշտպանության ամերիկյան միությունը պահանջում է դատական կարգով քննել հարցաքննությունների ժամանակ կիրառված դաժանությունների դեպքերը: Միությունը ԿՀՎ-ին մեղադրում է վավերագրերի միտումնավոր ոչնչացման մեջ: Միության ներկայացուցիչ Ջամիլ Ջաֆերի խոսքերով, տեսաերիզների ոչնչացումը օրենքի նկատմամբ հարգանքի խորը բացակայության վկայություն է: Նրա խոսքերով, ապացույցների միտումնավոր ոչնչացման միջոցով ԿՀՎ որոշ աշխատակիցներ փորձել են փրկվել դատից:

ԿՀՎ-ն պաշտոնապես չի հայտնում տեսագրությունների բովանդակությունը, հաստատելով միայն դրանց ոչնչացման փաստը: Սակայն լրագրողները եւ իրավապաշտպանները կարծում են, որ խոսքը խոշտանգումներով իրականացված հարցաքննությունների մասին է: Միջազգային իրավապաշտպան կազմակերպությունները եւ ամերիկացի որոշ քաղաքագետներ հայտարարում են, որ հարցաքննությունների նմանօրինակ եղանակները անընդունելի են, եւ ԱՄՆ իշխանություններին մեղադրում են խոշտանգումներն արգելող միջազգային պայմանագրերի խախտումների մեջ:

Դեմոկրատական կուսակցության ներկայացուցիչներն արդեն կոչ են արել տեսագրությունների ոչնչացման հանգամանքների կապակցությամբ անցկացնել խորհրդարանական անկախ քննություն:

Լուկաշենկոն՝ Վենեսուելայի ազատարար

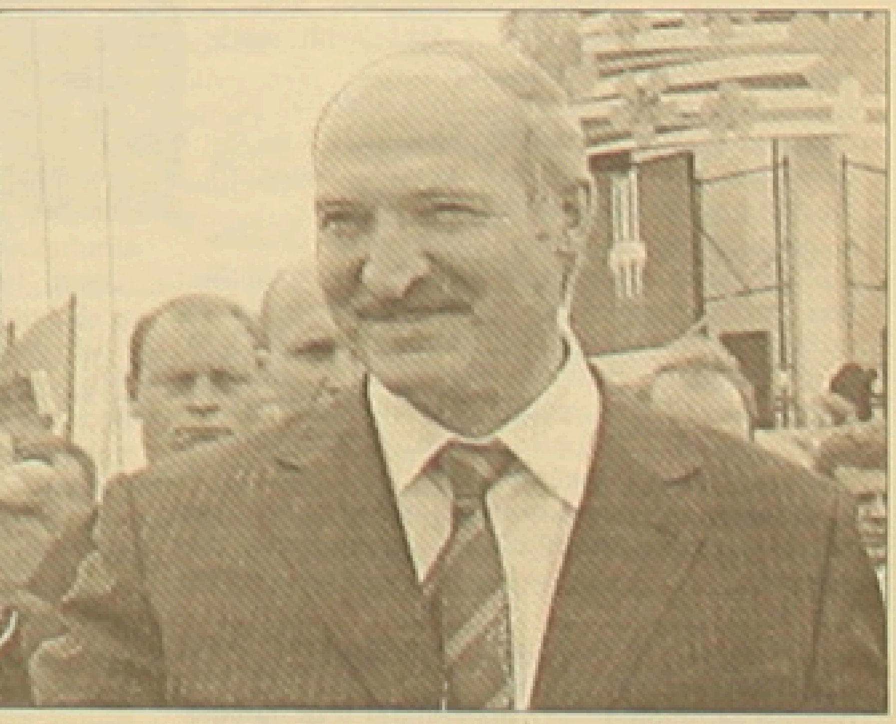

Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն երեկ երկօրյա պաշտոնական այցով ժամանել է Վենեսուելա: Նրան դիմավորել են մեծ պատիվներով, զինվորական նվագախմբի հնչյունների ներքո:

Ինտերֆաքս գործակալության տվյալներով, Բելառուսի ղեկավարն իր այցելության ընթացքում հանդիպում կունենա Վենեսուելայի ղեկավար Ուգո Չավեսի հետ, կմասնակցի մի շարք փաստաթղթերի ստորագրման արարողությանը: Նախատեսված կարեւոր միջոցառումներից մեկը Լուկաշենկոյի պարգեւատրումն է Վենեսուելայի ազատարարի շքանշանով, որը համարվում է այդ երկրի բարձրագույն պարգեւը: Դրանով պարգեւատրվում են «հայրենիքին ակնառու ծառայություններ մատուցած» անձինք:

Վենեսուելայում այդ բարձրագույն ու հեղինակավոր պարգեւի շնորհման իրավունքը պատկանում է միայն երկրի նախագահին: Այդ պարգեւը 1880-ին հիմնել է Վենեսուելայի նախագահ Գուզման Բլանկոն: Ազատարարի շքանշանով անցյալում պարգեւատրվել են միայն Չիլիի նախագահ Միշել Բաչելին եւ Վենեսուելայի 51-րդ նախագահ Ռաֆայել Ռոդրիգեսը:

Ստորագրվելիք պայմանագրերից մեկը վերաբերում է բելառուսական նավթի վաճառքին: Արդեն եկող տարի Բելառուսը կարդյունահանի մոտ 1 մլն տոննա նավթ, որը մտադիր է վենեսուելական ընկերությունների միջոցով իրացնել երրորդ երկրներում:

ԱԶԳ

Մշակույթ

Եղիշէ Չարենցին նուիրուած երեկո Թբիլիսիում

Դեկտեմբերի 4-ին Թբիլիսիի Կովկասյան տան դահլիճում տեղի ունեցավ մեծանուն հայ բանաստեղծ Եղիշե Չարենցի ծննդյան 110 եւ մահվան 70 ամյակներին նվիրված երեկո: Միջոցառումը ամփոփում էր ամիսներ առաջ Վրաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության հայտարարած Չարենցի վերոնշյալ տարեթվերին նվիրված ստեղծագործական մրցույթը, որին մասնակցելու ցանկություն էին հայտնել Վրաստանի տարբեր ազգությունների 30 մտավորականներ, չարենցագետներ եւ բանաստեղծի արվեստի երկրպագուներ:

Երեկոն բացվեց Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի» բանաստեղծության բառերով կոմպոզիտոր Տիգրան Մանսուրյանի գրած խմբերգով: Ողջույնի խոսքով հանդես եկան Կովկասյան տան փոխտնօրեն Միխայիլ Բերուշվիլին, Վրաստանում Հայաստանի դեսպան Հրաչ Սիլվանյանը, Հայ Առաքելական եկեղեցու Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Վազգեն եպիսկոպոս Միրզախանյանը, Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարության կողմից երեկոյին մասնակցելու նպատակով գործուղված Եղիշե Չարենցի տուն թանգարանի տնօրեն Լիլիթ Հակոբյանը եւ ՀՀ վաստակավոր դերասան Ազատ Գասպարյանը:

Դեսպան Սիլվանյանը իր ելույթում նշելով այս տարի ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ աշխարհասփյուռ հայկական համայնքներում Եղիշե Չարենցի ծննդյան 110 եւ մահվան 70 ամյակներին նվիրված միջոցառումների անցկացումը, կարեւորեց Վրաստանում նման միջոցառման անցկացման փաստը, հաշվի առնելով մեծ բանաստեղծի ստեղծագործական եւ հոգեւոր կապերը Վրաստանի, վրաց արվեստագետների եւ մտավորականների հետ:

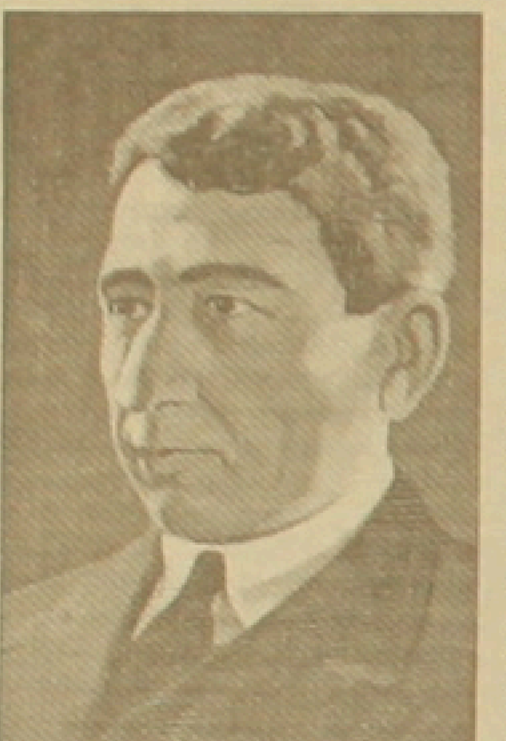

Անդրադառնալով այն փաստին, որ Չարենցը ոչ միայն շարունակել է հին եւ միջնադարյան հայկական գրականության լավագույն ավանդույթները, այլեւ հարստացրել է դրանք իր ժամանակի արեւմտյան եւ արեւելյան գրական նվաճումներով, ՀՀ դեսպանը ընդգծեց, որ այս լույսի ներքո հատկապես ակնհայտ է դառնում, թե ինչու նրա պոեզիան ազգային ինքնության եւ համաշխարհային պատկանելիության եզակի օրինակ է: Ամփոփելով իր խոսքը նա ողջունեց հյուրերին, շնորհակալություն հայտնեց մրցույթի բոլոր մասնակիցներին եւ ժյուրիի հեղինակավոր անդամներին կատարված աշխատանքի համար, որը ուղղված է հայ-վրացական մշակութային կապերի զարգացմանն ու խորացմանը:

Այնուհետեւ Հրաչ Սիլվանյանը դեսպանության եւ առաջնորդարանի կողմից մրցույթի հաղթողներ Արսյուշ Գեւորգյանին (առաջին մրցանակ), Մուրադ Մթվարելիձեին (երկրորդ մրցանակ) եւ Լյուդմիլա Օրագվելիձեին (երրորդ մրցանակ) հանձնեց դիպլոմներ եւ հուշանվերներ: Եղիշե Չարենցի տուն թանգարանի տնօրեն Լիլիթ Հակոբյանը մրցույթի մասնակիցներին հանձնեց ՀՀ մշակույթի նախարարության շնորհակալագրեր եւ թանգարանի հուշանվերներ: Մասնակցության համար դեսպան Հրաչ Սիլվանյանի շնորհակալական նամակներ հանձնվեցին նաեւ մրցույթի մյուս մասնակիցներին:

ՀՀ վաստակավոր դերասան Ազատ Գասպարյանի կատարմամբ հնչեցին Չարենցի բանաստեղծությունները, որոնք մեծ ոգեւորությամբ եւ բուռն ծափահարություններով ընդունեցին ներկաները, իսկ նորաստեղծ երիտասարդական խմբակի կատարմամբ հնչեցին Կոմիտասի, Ս. Ցինցաձեի եւ Վ. Ազարաշվիլու ստեղծագործությունները:

Ժյուրիի անդամներ ակադեմիկոս Մ. Կուրդիանին, Վրաստանի համալսարանի պրոֆեսոր Մարիա Ֆիլինան, բանաստեղծ Ա. Բոստանջյանը եւ գրականագետ Գ. Շահնազարին իրենց ելույթներում շնորհակալություն հայտնեցին դեսպանին եւ սրբազանին Վրաստանում նման աննախադեպ միջոցառում անցկացնելու մտահղացման եւ իրագործման համար:

Միջոցառմանը ներկա էին Վրաստանի ԱԳՆ բարձրաստիճան պաշտոնյաներ, մշակույթի նախարարության ներկայացուցիչներ, խորհրդարանի պատգամավոր Վան Բայբուրդը, վրաց եւ վիրահայ մտավորականների ներկայացուցիչներ:

Թղթակից

ՀԱՅՏՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Լեոնարդոյի նկարներում «Աստծո դեմքը» տեսան հայելու միջոցով

«Սրբազան տեքստերի ու նկարների հայելի» համաշխարհային հիմնադրամը իր կայքէջում հրապարակել է Լեոնարդո դա Վինչիի գեղանկարչության եւ գծանկարչության ուսումնասիրության արդյունքները: Այդ նվիրյալների կարծիքով, նկարիչը հայելիներից օգտվելով, իր աշխատանքներում ծածկագրել է հինգսակարանային Յահվե աստծո պատկերը եւ մյուս սրբազան կերպարները: Որոշ մանրամասնություններ ներկայացնում է Լոնդոնի «Թելեգրաֆ» թերթը:

Հիմնադրամի ներկայացուցիչները պնդում են, որ Լեոնարդոյի կողմից հայելիների օգտագործումը բացատրում է, թե ինչու նրա յուղանկարների ու գծանկարների շատ կերպարներ նայում են դատարկությանը եւ ոչ թե մյուս կերպարներին: Օրինակ, հայտնի էսքիզում փոքրիկ Հովհաննես Մկրտիչը Տիրամոր, Սուրբ Աննայի եւ մանկիկի հետ տեսնում է ոչ թե Հիսուսին, այլ Աստծո դեմքը: Համանման պատկեր հաջողվում է առանձնացնել, եթե հայելի օգտագործենք «Մոնա Լիզայի» նկարի վրա. կնոջ աջ ձեռքի շրջանում հայտնվում է տարօրինակ դեմքի պատկեր: «Խորհրդավոր ընթրիքում» կարելի է նկատել Սուրբ Գրաալի շրջված թասը: «Հովհաննես Մկրտիչ» կտավը, որի վրա սուրբը պատկերված է պատանու կերպարանքով, իրականում քողարկում է մի խորհրդավոր չորքոտանու, մարդու արարման խորհրդանշանը, ինչպես նաեւ դրախտային ծառը:

Հայելային հետազոտությունների կողմնակիցները պնդում են, որ գաղտնի խորհուրդներ թաքցնելու նպատակով, հայելիներ օգտագործել է ոչ միայն Լեոնարդոն, այլեւ Միքելանջելոն, Ռաֆայելը եւ ուրիշ նկարիչներ: Հիմնադրամի աշխատությունն ուղարկված է Վատիկան: Ստացված պատասխանը վկայում է, որ աշխատանքը, անկասկած, արվեստաբանների բանավեճերի առարկա կդառնա: Բայց նոր գաղափարները պետք է արժանանան հեղինակավոր գիտնականների հաստատմանը:

Գ. Ռ.

Ինժեներ Փիրադովի պատկերասրահը

Ալեքսանդր Բոգդանի Փիրադովը ծնվել է 1933-ին, Թիֆլիսում: Սերում է Փիրադովների հայ ազնվական տոհմից: Ինը սերունդ թիֆլիսեցի Փիրադովների գերդաստանը տվել է բազմաթիվ անվանի մարդիկ՝ ինժեներներ, նկարիչներ, երաժիշտներ, բժիշկներ եւ այլն: Ա. Փիրադովը ավարտել է Թբիլիսիի երկաթուղային տրանսպորտի ինստիտուտը: Շինարարական կառուցվածքների բնագավառում ճանաչված գիտնական է, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր: Դասախոսում է Թբիլիսիի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում:

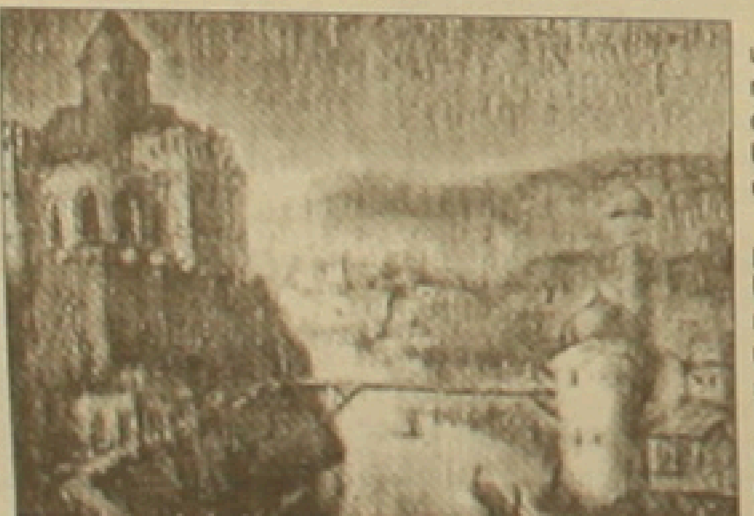

Շուրջ 25 տարիների ընթացքում անվանի գիտնականը փնտրել ու խնամքով հավաքել է մի հսկայական հավաքածու, որը պայմանականորեն կարելի է բաժանել չորս մասի:

Հավաքածուի առաջին մասը արդի վրացական գեղանկարչության եւ գրաֆիկայի հավաքածուն է, որում ընդգրկված են գեղանկարչական արվեստի տարբեր սերունդներ ներկայացնող այնպիսի անվանի արվեստագետներ, ինչպիսիք են Գ. Բուգաձեն, Թ. Էրիսթավին, Թ. Խուցիշվիլին, Թ. Միրզաշվիլին, Զ. Նիժարաձեն, Լ. Շենգելիան, Ն. Չուգուշիան եւ ուրիշներ:

Հավաքածուի երկրորդ մասը մի քանի տասնյակ ճենապակե ափսեներն են, որոնց մեջ իրենց վրձնարվեստն են դրսեւորել վրացի եւ հայ ժամանակակից նկարիչները:

2005-ին Ա. Փիրադովը Երեւանի Ջոտտոյի տուն-թանգարանում «Ափսեի կլոր տարածությունը» խորագրով ներկայացրել էր թիֆլիսեցի 5 գեղանկարիչների 27 աշխատանքներ, որոնք ճենապակե ափսեների վրա յուղաներկով կատարված իրապաշտական եւ վերացական աշխատանքներ էին:

Հավաքածուի երրորդ մասը գեղանկարչության անվանի վարպետների ուրվանկարների, ճեպանկարների, գծանկարների, կոմպոզիցիաների, ինչպես նաեւ ինքնագրերի ալբոմներն են:

Եվ, վերջապես, հավաքածուի չորրորդ մասը 19-20-րդ դարերի Թիֆլիսի հայ նկարիչների, շուրջ 110 գեղանկարչական աշխատանքներն են:

Շուրջ 25 տարիների ընթացքում անվանի գիտնականը փնտրել ու խնամքով հավաքել է «հայկական Թիֆլիսի» երեւելի արվեստագետներ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանի, Գեւորգ Բաշինջաղյանի, Վահրամ Գայֆեճյանի, Եղիշե Թադեւոսյանի, Հմայակ Հակոբյանի, Էդգար Շահինի, Հարություն Շամշինյանի, Գրիգոր Շարբաբչյանի եւ ուրիշների գեղանկարչական ու գրաֆիկական ստեղծագործությունները:

Ա. Փիրադովը իր եզակի հավաքածուները ցուցադրել է Թբիլիսիի տարբեր ցուցասրահներում, Մոսկվայի Մարինա Ցվետաեւայի թանգարանում (2002), Երեւանի Ջոտտոյի (Գեւորգ Գրիգորյանի) տուն-թանգարանում (2005, 2007):

Վերջերս՝ նոյեմբերի 14-20-ը Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի նախաձեռնությամբ կրկին Ջոտտոյի տուն-թանգարանում անցկացվեց Ա. Փիրադովի անձնական հավաքածուի 42 գեղանկարչական նմուշների ցուցադրությունը:

Կովկասի մշակութային կենտրոնը հանդիսացող Թիֆլիսում ապրած ու ստեղծագործած հայ նկարիչների՝ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանի, Գեւորգ Բաշինջաղյանի, Մարալի Բեկ-Մարմաչեւայի, Ալբերտ Դիլբարյանի, Եղիշե Թադեւոսյանի, Ռոբերտ Կոնդախսազովի, Հմայակ Հակոբյանի, Տրդատ Նալբանդյանի, Հարություն Շամշինյանի, Գրիգոր Շարբաբչյանի, Դավիթ Չիսլիեւի, Վասիլի Փիրադովի եւ այլոց որոշ գեղանկարչական աշխատանքներ առաջին անգամ էին ցուցադրվում Երեւանում:

Դրանք հեղինակներ են, ովքեր իրենց գեղանկարչական կրթությունը ստացել են Թիֆլիսի, Ռուսաստանի կամ արտասահմանյան երկրների արվեստի առաջատար դպրոցներում:

Այցելուների ուշադրությունն էին գրավում գեղանկարչության թիֆլիսյան դպրոցի ներկայացուցիչներ Մաղլենա Ամիրխանովայի «Գուրզուֆը», Լեւ Բայախչեւի «Հին Թիֆլիսը», Վլադիմիր Բոյախչյանի «Հին Թիֆլիսը» (կրկնություն չէ-Հ.Մ.), Գեորգի Թեւոսյանի «Պարան» եւ «Ավետում», Էմմա Լալաեւայի «Բակ Սոլոլակում», «Վերադարձում», Հերմինե Խաչոյանի «Հյուրին սպասելիս», Միխայիլ Խունունցի «Ասեղնագործելիս», Շուշանիկ Մկրտչյանի «Բնապատկեր», Ռոբերտ Նալբանդյանի «Արարատ» գեղանկարները:

Արվեստասերների համար հայտնություն էր Երվանդ Քոչարի փոքրածավալ «Կոմպոզիցիան», որը նա կատարել է 1916-ին, Թիֆլիսում ուսանելու ժամանակ: Ժամանակաշրջանի կոլորիտային կնիքն էին կրում Վ. Փիրադովի՝ որդու եւ մոր դիմանկարները, կատարված 1907-ին:

Թիֆլիսահայ գեղանկարչական մտածողության մասին որոշակի ընդհանուր պատկերացում կազմելու տեսանկյունից ուշագրավ են տարբեր սերունդների համաստեղծմամբ, գեղանկարչության ամենատարբեր ոճերով ու տեխնիկաներով կատարված աշխատանքները:

Ա. Փիրադովը, շուրջ 25-ամյա որոնումների արդյունքում, հմտանալով գեղանկարչության ասպարեզում, կարողացել է անհայտությունից փրկել Հմայակ Հակոբյանի «Նատյուրմորտը», Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանի «Բաղնիքում», Վահրամ Գայֆեճյանի «Ամառային այգի», Եղիշե Թադեւոսյանի «Պաղեստինյան էտյուդները»:

Հավաքորդի հպարտությունն է Էդգար Շահինի «Գործազուրկը» օֆորտը, որը Ալեքսանդր Շիրվանզադեն հեղինակից նվեր է ստացել 1910-ին Փարիզում եւ իր հետ բերել Թիֆլիս:

Առավել ամբողջական է ներկայացված Գայանե Խաչատրյանի՝ ժամանակին անիրավի թերագնահատված ստեղծագործությունը:

Նկատի ունենալով Ա. Փիրադովի փորձը, հետաքրքրությունների ընդլայնվող շրջանակը՝ պետք է հուսալ, որ նրա գեղանկարչական հավաքածուն կհամալրվի նաեւ թիֆլիսահայ գեղարվեստում լուրջ դերակատարություն ունեցող այնպիսի նկարիչների գործերով, ինչպիսիք են Վ. Խոջաբեկյանը, Հովնաթանյանները եւ ուրիշներ:

Ալեքսանդր Փիրադովի նպատակն է ոչ այնքան ցուցադրելը, որքան ցույց տալը, որ արվեստում կարեւոր է կտավների միջոցով ժամանակի շունչն արտահայտելը, միջավայրի ոգին պահպանելը, ինչպես նաեւ թույլ չտալ, որ մոռացության մատնվեն անունները, ովքեր իրենց համեստ աշխատանքով ձգտել են տասնամյակների միջից մեզ հասցնել այդ ոգին, այդ շունչը:

Թբիլիսիի արվեստի զարգացման «Արտ-Արու» կենտրոնի տվյալներով, տարբեր ժամանակների ավելի քան 100 հայ նկարիչներ ծնվել են Թիֆլիսում: Հուսով ենք, որ մի գեղեցիկ օր էլ պրոֆ. Փիրադովը կնախաձեռնի թիֆլիսահայ նկարիչների կենսագրական բառարան ստեղծելու շնորհակալ գործը: Հայ կենսագիրների ակումբը սիրով կաջակցի այդ գործի իրականացմանը:

ԺԻՐԱՅՐ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԻՆԱՍՅԱՆ,
Հայ կենսագիրների ակումբի ղեկավար

Ազատություն չորս պատի մեջ

«Տրտու» հասարակական կազմակերպությունը վեց տարի զբաղվում է դատապարտյալների խնդիրներով: Աշխատակիցները փորձում են անչափահասների մեջ սեր առաջացնել դեպի մշակույթը, արվեստն ու արհեստը:

Երեկ «Տրտու» հասարակական կազմակերպությունը ԵԱՀԿ երեւանյան գրասենյակի հովանավորությամբ կազմակերպել էր ցուցահանդես, ուր ներկայացված էին «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկի ազատազրկված անչափահասների քանդակներն ու գեղանկարչական աշխատանքները:

«Սա թվով վեցերորդ ցուցահանդեսն է: Երեխաների հետ անցկացրել ենք համակարգչային դասընթացներ, միջոցառումներ՝ նվիրված ազգային երգ ու պարին, խեցեգործությանն ու նկարչությանը: Սա կարեւոր քայլ է նրանց կյանքում»:

Ցուցահանդեսին ներկայացված էին 26 մասնակցի 100 քանդակ եւ կին բանտարկյալների 40 գեղանկար եւ ձեռագործ աշխատանքներ:

17-ամյա Գեւորգը արդեն 6 ամիս ազատազրկված է: Քանդակագործությամբ զբաղվում է սիրով ու հաճույքով: Սկզբում դժվարանում էր, հետո հասկացավ ու ըմբռնեց փայտի լեզուն: «Աբովյանի» ՔԿՀ-ում է մնալու մինչեւ փետրվարի վերջը: Այդ ամիսների ընթացքում շատ բան է հասկացել, մտածել արարքների մասին ու դարձել ուրիշ մարդ:

«Այսպիսի աջակցությունը կարեւոր է հանցագործների համար: Իրենց մեջ գտնում են դրական կողմեր, ձեռք բերում բարոյական հատկանիշներ, որ օգնում են հետագայում գոյատեւելու համար», ասում է ՀՀ արդարադատության նախարար Գեւորգ Դանիելյանը:

ՆԱՍՏԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Փյունիկի» եռյակը լավագույնն է Հայաստանում

Թեժ մրցակցություն լավագույն ֆուտբոլիստի կոչման համար

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք, 2007-ի Հայաստանի լավագույն ֆուտբոլիստ է ճանաչվել «Փյունիկի» եւ ՀՀ ազգային հավաքականի կիսապաշտպան Լեւոն Փաչաջյանը, որին «Հարսնաքար» ռեստորանային համալիրում տեղի ունեցած մրցանակաբաշխության ժամանակ հանձնվեց դրամական մրցանակը:

Այսօր ավելի հանգամանորեն կանդրադառնանք ՀՖՖ մամուլի ծառայության անցկացրած հարցման արդյունքներին: Հարցմանը մասնակցել են բարձրագույն խմբի 8 թիմերի գլխավոր մարզիչներն ու մարզչական շտաբներն ու ակումբի նախագահները, որոնք իրավունք չունեին հարցաթերթիկում նշել իրենց թիմի ֆուտբոլիստներին: Իրենց ձայնն են տվել նաեւ զանգվածային լրատվամիջոցների 23 ներկայացուցիչներ, բարձրագույն խմբի հանդիպումները սպասարկած 7 տեսուչներ ու 14 մրցավարներ: Հարցման արդյունքներն ամփոփվել են 5-3-1 սկզբունքով: Հարցման յուրաքանչյուր մասնակից հարցաթերթիկում նշել է իր կարծիքով երեք լավագույններին:

Նախորդ տարիների համեմատ լավագույն ֆուտբոլիստի կոչման համար պայքարն այս անգամ աչքի ընկավ աննախադեպ թեժ մրցակցությամբ: Բավական է նշել, որ լավագույն եռյակում տեղ զբաղեցրած ֆուտբոլիստների միջեւ միավորների տարբերությունը կազմել է ընդամենը մեկ միավոր: Սա պայմանավորված է այն բանով, որ ընթացիկ մրցաշրջանում չկար մեկը, որն իր խաղային ունակություններով, դրսեւորած վարպետությամբ ու տեխնիկական պատրաստությամբ մյուսներից առանձնանար: Լավագույնի կոչման համար պայքար մղած ֆուտբոլիստների քանակն էլ սահմանափակ էր: 68 հարցաթերթիկներում նշվել է ընդամենը 14 ֆուտբոլիստի ազգանուն (անցյալ տարի նրանց թիվը 17 էր): Եթե անցած տարվա լավագույն ֆուտբոլիստ Արմեն Շահգելդյանը վաստակել էր 191 միավոր եւ 30-ով առաջ անցել Ռոբերտ Արզումանյանից, ապա Լեւոն Փաչաջյանի օգտին գրանցվել է 137 միավոր: Նրա ազգանունը նշվել է 68 հարցաթերթիկներից 41-ում (18 առաջին տեղ, 12՝ երկրորդ, 11՝ երրորդ): Փաչաջյանն ընդամենը մեկ միավորով առաջ անցավ իր թիմակից, ազգային հավաքականի պաշտպան Ռոբերտ Արզումանյանից: Նրա ազգանունը նշվել է 40 հարցաթերթիկում (16+16+8): «Փյունիկի» եւ ազգային հավաքականի ավագ Սարգիս Հովսեփյանը 135 միավորով եզրափակել է լավագույն ֆուտբոլիստների եռյակը: Նրա ազգանունը նշվել է 37 հարցաթերթիկում (20+9+8):

Լավագույն եռյակը բավական գերազանցում է իրեն հետապնդողներից: 4-րդ տեղում գտնվող Արարատ Առաքելյանը («Բանանց») վաստակել է 65 միավոր (5+10+10): Նրա թիմակից Սամվել Մելքոնյանը 48 միավորով (2+11+5) 5-րդ տեղն է զբաղեցնում: Հիշեցնենք, որ Սամվելն անցած տարի 108 միավորով եզրափակել էր լավագույն եռյակը: Հաջորդ տեղերում են արարատցի, բրազիլացի լեգեոնական Մարկոսը՝ 35 միավոր, «Փյունիկում» եւ «Բանանցում» հանդես եկած Գեւորգ Ղազարյանը՝ 29, փյունիկցի Հենրիխ Մխիթարյանը՝ 7, «Միկայի» բրազիլացի կիսապաշտպան Ալեքս Հենրիկե դա Սիլվան՝ 6, նրա խաղընկեր, դարպասապահ Ֆելիքս Հակոբյանը՝ 5, արարատցի Արթուր Ոսկանյանը՝ 4, «Գանձասարի» հարձակվող Արթուր Քոչարյանը՝ 3: Մեկական միավոր են վաստակել փյունիկցի Ալեքսանդր Թադեւոսյանը եւ «Բանանցի» հարձակվող Արսեն Բալաբեկյանը:

Հայաստանի լավագույն ֆուտբոլիստները

1992	Սարգիս Հովսեփյան	ՀՄԸՄ
1993	Արմեն Շահգելդյան	«Արարատ»
1994	Արսեն Ավետիսյան	ՀՄԸՄ
1995	Սարգիս Հովսեփյան	«Փյունիկ»
1996	Արթուր Պետրոսյան	«Շիրակ»
1997	Հարություն Վարդանյան	«Շիրակ»
1998	Արթուր Ոսկանյան	«Ցեմենտ»
1999	Հարություն Աբրահամյան	«Արարատ»
2000	Արթուր Պետրոսյան	«Շիրակ»
2001	Վարդան Մինասյան	«Փյունիկ»
2002	Արման Քարամյան	«Փյունիկ»
2003	Արա Հակոբյան	«Բանանց»
2004	Էդգար Մանուչարյան	«Փյունիկ»
2005	Արամ Հակոբյան	«Բանանց»
2006	Արմեն Շահգելդյան	«Միկա»
2007	Լեւոն Փաչաջյան	«Փյունիկ»

«Միլանը» մարտականորեն է տրամադրված

Չեմպիոնների ներկայիս գավաթակիր իտալական «Միլանը» լուրջ մտադրություններով է մեկնել Ճապոնիա, որտեղ մեկնարկում է ֆուտբոլի աշխարհի ակումբային առաջնությունը: Այս մրցաշարը, ինչպես հայտնի է, փոխարինել է մինչ այդ անցկացվող Միջմայրցամաքային գավաթի խաղարկությանը: Պատվավոր մրցանակը Տոկիոյում վիճարկում էին Եվրոպայի եւ Հարավային Ամերիկայի ուժեղագույն երկու ակումբները:

Ընթացիկ մրցաշրջանում «Միլանի» սեփականատեր Սիլվիո Բեռլուսկոնին թիմի առջեւ խնդիր է դրել միջազգային ասպարեզում հնարավորինս շատ մրցանակներ նվաճել: Դրանցից մեկը ֆուտբոլային նոր մրցաշրջանի շեմին «Միլանն» արդեն նվաճել է՝ դառնալով Եվրոպայի Սուպերգավաթակիր: Եվ ահա խնդիր է դրվել հաջողության հասնել նաեւ աշխարհի ակումբային առաջնությունում: Դա է պատճառը, որ թեեւ «Միլանը» պայքարի մեջ է ներգրավվելու միայն կիսաեզրափակիչից, դեկտեմբերի 13-ին, սակայն մեկ շաբաթ առաջ է ուղեւորվել Ճապոնիա: Թիմի բժիշկների խորհրդով է դա արվել, որպեսզի ֆուտբոլիստների կլիմայափոխությունը նորմալ անցնի: Դա էր պատճառը, որ «Միլանը» չեմպիոնների լիգայի խմբային մրցաշարի ավարտական տուրի հանդիպումը «Սելթիկի» հետ ժամկետից շուտ անցկացրեց, իսկ Իտալիայի «A» սերիայի երկու հանդիպումները հետաձգվեցին:

Աշխարհի ակումբային առաջնության նման լուրջ նախապատրաստությունը պայմանավորված է նաեւ այն բանով, որ Ճապոնիայում հաղթելու դեպքում «Միլանը» կդառնա միջազգային ռեկորդակիր միջազգային պաշտոնական մրցաշարերում շահած մրցանակների քանակով: Իսկ միջազգային ասպարեզում տոնած յուրաքանչյուր հաղթանակ աշխարհի տարբեր շուկաներում մեծացնում է հետաքրքրությունն ակումբի խորհրդանիշով ապրանքների նկատմամբ: Ուստի պատահական չէ, որ Ճապոնիա մեկնած պատվիրակության կազմում են նաեւ մարկետինգի մասնագետներ: Այնպես որ ոչ միայն գումար վաստակելու (Ճապոնիայում հաղթելու դեպքում ակումբը 3,5 մլն եվրո կստանա), այլեւ ակումբի իմիջը բարձր պահելու նպատակ է հետապնդում աշխարհի ակումբային առաջնությանը մասնակցելը: Պատահական չէ, որ գլխավոր մրցանակին արժանանալու դեպքում ֆուտբոլիստներին 50 հազարական եվրո պարգեւավճար է խոստացված:

Ինչպես նշեցինք, «Միլանը» պայքարի մեջ է ներգրավվելու կիսաեզրափակիչ փուլից: Հաշվի առնելով մասնակիցների կազմը, մասնագետները կանխագուշակում են, որ դեկտեմբերի 16-ին եզրափակիչ խաղում պատվավոր մրցանակի համար խաղադաշտ դուրս կգան իտալական «Միլանն» ու արգենտինական «Բոկա խունիորսը»: Իտալացի ֆուտբոլիստները լավ են հիշում, որ մրցակիցն իրենց զրկել էր պատվավոր մրցանակից, ուստի ձգտելու են անպայման ռեւանշի հասնել:

Դրոգբան ու Չեխն արժանացան մրցանակների

2007-ի մրցաշրջանը մոտենում է ավարտին եւ տարբեր լրատվամիջոցներ ու կազմակերպություններ անցկացրած հարցումների միջոցով որոշում են լավագույններին: Մարզական մամուլի միջազգային ընկերակցության անցկացրած հարցման արդյունքներով, որին մասնակցել են 150 երկրների 9100 լրագրողներ, Լոնդոնի «Չելսիի» ֆուտբոլիստներ Պետեր Չեխն ու Դիդյե Դրոգբան ճանաչվել են համապատասխանաբար 2007-ի լավագույն դարպասապահ ու հարձակվող:

Մարզական մամուլի միջազգային ընկերակցության նախագահ Ջանի Մեռլոն նշել է, որ այդ մրցանակներն արժեքավոր են, քանի որ դափնեկիրներին որոշում են ամբողջ աշխարհի պրոֆեսիոնալ լրագրողները, որոնք շուրջ տարին գրում են ֆուտբոլի մասին: Իրենց հերթին դափնեկիրներն էլ նշել են, որ նման մրցանակի արժանանալը մեծ պատիվ է իրենց համար, քանի որ ժյուրիի կազմում են ամենախիստ քննադատները՝ լրագրողները:

ՇԱԽՄԱՏ

Շիրովն առաջինը մտավ կիսաեզրափակիչ

Շախմատի աշխարհի գավաթի խաղարկությունում ընթանում է քառորդ եզրափակիչ փուլը: Դմիտրի Յակովենկոն, որ նախորդ փուլում պայքարից դուրս էր մղել Լեւոն Արոնյանին, առաջին պարտիայում սեւերով զիջեց Ալեքսեյ Շիրովին: Հաղթանակ տարավ նաեւ Մագնուս Կառլսենը, որը սպիտակներով պարտության մատնեց Իվան Չեպարինովին: Կարյակին-Ալեքսեեւ, Պոնոմարյով-Կամսկի մրցավեճում գրանցվեց ոչ-ոքի:

Դմիտրի Յակովենկոյին չհաջողվեց ռեւանշի հասնել երկրորդ պարտիայում: Սեւերով խաղացող Ալեքսեյ Շիրովը կրկին հասավ առավելության՝ պարտիան շահելով 32-րդ քայլին: Այսպիսով, հաղթելով 2-0 հաշվով, Շիրովն առաջինը մտավ կիսաեզրափակիչ: Ալեքսեեւ-Կարյակին պարտիան կրկին խաղաղ ելք ունեցավ եւ մրցավեճի ելքը պետք է վճռվի լրացուցիչ մրցախաղում:

Պայքարը կշարունակի նաեւ Գատա Կամսկին, որը 2-րդ պարտիայում սպիտակներով հաղթեց Ռուսլան Պոնոմարյովին: Նա մրցախաղը շահեց 1,5-0,5 հաշվով:

«Սպարտակը» կշարունակի պայքարը

Ռուսաստանի թիմերից Մոսկվայի «Սպարտակին» հաջողվեց մտնել ՈւԵՖԱ-ի գավաթի 1/16 եզրափակիչ՝ սեփական հարկի տակ 1-0 հաշվով հաղթելով «Ցյուրիխին»: «Սպարտակը» 7 միավորով գլխավորեց «E» խմբի աղյուսակը: Նույն խմբում «Բայերը» 1-0 հաշվով հաղթեց «Սպարտային» եւ եա կշարունակի պայքարը: Զիջած պարտության, «Ցյուրիխը» եւս մտավ հաջորդ փուլ:

«G» խմբից ուղեգիր նվաճեց «Թոթենհեմը»՝ ոչ-ոքի (1-1) խաղալով «Անդերլեխտի» հետ: «Բորդոն» էլ հաղթելով «Հելսինգբորգին» (2-1), «H» խմբում վաստակեց 9 միավոր եւ ուղեգիր նվաճեց: «Հելսինգբորգը» 7 միավորով տեղափոխվեց 2-րդ հորիզոնական: Վերջինս դեռեւս նախորդ տուրում էր ապահովել մասնակցությունը հաջորդ փուլին: Մյուս խաղերի արդյունքներն են. «Ցրվենա Զվեզդա»-«Բոլտոն»՝ 0-1, «Արիս»-«Բրագա»՝ 1-1, «Օլբորգ»-«Խետաֆե»՝ 1-2, «Առատիա»-«Պանիոնիոս»՝ 0-1:

Բլոխինը հրաժարվեց, Կլեմենտեն պաշտոնանկ արվեց

Ուկրաինայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Օլեգ Բլոխինը հրաժարական է տվել: Նրա հետ մեկտեղ պարտականությունների հետագա կատարումից հրաժարվել է նաեւ մարզչական ողջ շտաբը: Բլոխինի հրաժարականն ընդունել է Ուկրաինայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան, իսկ նախկին մարզիչը հայտարարել է, որ որոշումը վերջնական է եւ վերանայման ենթակա չէ:

Իսկ ահա Սերբիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Խավիեր Կլեմենտեն պաշտոնանկ է արվել ֆեդերացիայի կողմից, քանի որ նրան չհաջողվեց Եվրո-2008-ի եզրափակիչ փուլի ուղեգիր նվաճել:

«Սեւիլիան» կրկին լավագույնն է

Ֆուտբոլի պատմության եւ վիճակագրության միջազգային ֆեդերացիան հրապարակել է աշխարհի 350 ուժեղագույն ակումբների դասակարգման հերթական ցուցակը, որն ընդգրկում է թիմերի ցուցանիշները 2006-ի դեկտեմբերի 1-ից 2007-ի նոյեմբերի 30-ն ընկած ժամանակահատվածում: Ինչպես եւ նախորդ ամիսներին, լավագույն ակումբների ցուցակը գլխավորում է իսպանական «Սեւիլիան»: Լավագույն տասնյակի ներսում չնչին փոփոխություններ են կատարվել: Տասնյակում ընդգրկվել է «Լիվերպուլը»՝ փոխարինելով չիլիական «Կոլո Կոլոյին», որը նահանջել է 17-րդ հորիզոնական:

350 ուժեղագույն ակումբների ցանկում Հայաստանը կրկին ներկայացնում են առաջնության մրցանակակիրներ «Փյունիկը», «Բանանցը», «Միկան»: Այս եռյակից լավագույն արդյունքն ունի բրոնզե մրցանակակիր «Միկան»: 73 վարկանիշով «Միկան» նախորդ ամսվա 262-րդ տեղից բարձրացել է 252-րդ հորիզոնական: 2 հորիզոնականով բարձրացել է «Փյունիկը», որը ներկայում 69 վարկանիշով 281-րդն է: Իսկ ահա «Բանանցը» 326-րդ տեղից նահանջել է 330-րդ հորիզոնական:

Նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների թիմերից բոլորից բարձր վարկանիշն ունի Դոնեցկի «Շախտյորը» (208), որը զբաղեցնում է 13-րդ տեղը: Հաջորդը Մոսկվայի «Սպարտակն» է, որը 162 վարկանիշով 42-րդ հորիզոնականում է: 100 լավագույնների ցանկում տեղ են զբաղեցրել նաեւ «Զենիթը» (150,5, 50-րդ տեղ) եւ Կիեւի «Դինամոն» (139, 63-րդ տեղ):

Ահա աշխարհի 10 լավագույն թիմերի ցանկը:

1. «Սեւիլիա»	Իսպանիա	292
2. «Մանչեստր Յունայթեդ»	Անգլիա	288
3. «Չելսի»	Անգլիա	284
4. «Սանթոս»	Բրազիլիա	258
5. «Միլան»	Իտալիա	243
6. «Ինտեր»	Իտալիա	243
7. «Բարսելոնա»	Իսպանիա	239
8. «Լիվերպուլ»	Անգլիա	237
9. «Ռոմա»	Իտալիա	236
10. «Բոկա Խունիորս»	Արգենտինա	236

Հայտարարություն մրցակցային բանակցությունների մասին
Մրցակցային բանակցությունների ծածկագիրը՝ ՓԱԲ- ՄԲԱՊՁԲ-2

[illegible]

ՀՀ ԳԱԱ «Փորձաքննությունների ազգային բյուրո» ՊՈԱԿ

ԱԶԳ Շուկա

Երեւանում անշարժ գույքի գների աճի տեմպը նվազել է

1-ին էջից

Աղյուսակից երեւում է, որ մի շարք համայնքներում՝ Արաբկիր, Քանաքեռ-Զեյթուն, Էրեբունի գների աճը, կարելի է ասել, չնչին է եղել: Մյուսներում՝ Կենտրոն, Ավանում, Դավթաշենում, Աջափնյակում, Մալաթիա-Սեբաստիայում՝ ավելի բարձր:

Մարզերում, բացառությամբ Երեւանի, բնակարանների միջին գների աճը կազմել է 3,2 տոկոս: Եթե համեմատենք սեպտեմբերի տվյալների հետ, ապա այստեղ աճի տեմպն ավելացել է, քանի որ սեպտեմբերին կազմել էր 1,1 տոկոս: Երեւանից հետո ամենաթանկ բնակարանները Աբովյանում են, որտեղ 1 քմ մակերեսի շուկայական գինը սեպտեմբերին կազմել է 151 հազար դրամ, Վաղարշապատում (Էջմիածնում)՝ 139 հազար դրամ, Ջերմուկում՝ 114 հազար դրամ: Ապա գալիս են Աշտարակը՝ 1 քմ-ն 111 հազար դրամ, Նոր Հաճընը՝ 111 հազար դրամ, Մասիսը՝ 107 հազար դրամ եւ Ծաղկաձորը՝ 105 հազար դրամ:

Անհատական տները Երեւանում եւ մարզերում

Մայրաքաղաքում արձանագրված անհատական տների 204 առուվաճառքի գործարքների ցուցանիշների վերլուծությունից պարզվել է, որ այստեղ միջին գները հոկտեմբերին սեպտեմբերի համեմատ աճել են 1 տոկոսով: Այստեղ աճը նվազել է, քանի որ սեպտեմբերին եղել էր 1,6 տոկոս: Միջինացված՝ 250 քմ շինության մակերես եւ 400 քմ տնամերձ ունեցող անհատական տների միջին 1 քմ-ի միջին գներն ըստ համայնքների Երեւանում կազմել են.

Համայնքներ	Միջին գները /դրամ/		
	հոկտեմբեր 2006 թ.	հոկտեմբեր 2007 թ.	սեպտեմբեր 2007 թ.
Կենտրոն	399100	472700	472300
Արաբկիր	315500	390800	390500
Քանաքեռ-Զեյթուն	200400	287700	287200
Նորք-Մարաշ	191700	245400	243000
Ավան	172800	246200	242700
Էրեբունի	170300	249600	249100
Շենգավիթ	193400	261800	259800
Դավթաշեն	205600	277600	272600
Աջափնյակ	186000	259300	254800
Մալաթիա-Սեբաստիա	176700	249000	240200
Նուբարաշեն	115300	133900	131400
Միջինը Երեւանում (բացի Նոր-Նորքից)	211500	279500	276700

Ինչպես երեւում է աղյուսակից, մեր «ամենաթանկ» համայնքներում՝ Կենտրոնում, Արաբկիրում, Քանաքեռ-Զեյթունում, ինչպես նաեւ Էրեբունիում անհատական տների գները գրեթե չեն փոփոխվել, իսկ Ավանում, Շենգավիթում, Դավիթաշենում, Աջափնյակում եւ Մալաթիա-Սեբաստիայում նկատելի աճ են արձանագրել:

Մարզերում միջինացված են 200 քմ շինության եւ 1000 քմ տնամերձ մակերեսով անհատական տների գները: Այստեղ անհատական տների գներն ամենաթանկն են նույն բնակավայրերում: Առաջինը դարձյալ Աբովյանն է՝ 1 քմ-ն՝ գրեթե 157 հազար դրամ, երկրորդը Ծաղկաձորը՝ 162 հազար դրամ: Ի դեպ, այստեղ գները շատ արագ են աճում: Սեպտեմբերին անհատական տների միջին գներն այս առողջարանային քաղաքում 153 հազար դրամ էին: Երրորդը Վաղարշապատն է՝ 1 քմ-ն՝ 140 հազար դրամ, այնուհետեւ Աշտարակը՝ 116 հազար դրամ, Նոր Հաճընը՝ 115 հազար դրամ, Մասիսը՝ 110 հազար դրամ: Նախորդ ամսվա համեմատ գների աճի տեմպը մարզերում ավելի բարձր է եղել, քան Երեւանում, եւ կազմել է 2,3 տոկոս: Հիշեցնենք, որ սեպտեմբերին աճն այստեղ կազմել էր 2,4 տոկոս:

Ի՞նչ է տեղի ունենում անշարժ գույքի շուկայում

Փաստորեն, կարելի է արձանագրել, որ Երեւանում վերջին երեք ամիսներին, ինչպես բնակարանների, այնպես էլ անհատական տների գների աճի տեմպը նվազել է եւ վերջին 5-6 տարիների միջին ամսական 3-4 տոկոսի փոխարեն կայունացել 1-2 տոկոսի շրջակայքում: Առավել հետաքրքրական է մեկ այլ հանգամանք: Միջին աճից ավելի բարձր ցուցանիշներ են արձանագրվել «ոչ թանկարժեք» համայնքներում: Մինչդեռ Կենտրոնում կամ Արաբկիրում այդ աճը կարծես թե դանդաղել է: Այս երեւույթները վկայում են, որ ավելացել է ոչ թանկարժեք բնակարանների եւ տների պահանջարկը: Դա կարելի է պայմանավորել նաեւ նրանով, որ ավելացել են հիպոթեկային վարկավորմամբ անշարժ գույքի ձեռքբերման գործարքները: Իսկ նրանք, ովքեր դիմում են հիպոթեկային վարկավորման օգնությանը, հավանաբար շատ հարուստ մարդիկ չեն եւ նրանց գնած բնակարանները Կենտրոնում կառուցված նորակառույց շենքերից չեն: Նորակառույցներում բնակարան գնելու հնարավորություն ունեցողներն էլ հաստատապես հիպոթեկային վարկավորման կարիք չունեն:

Կենտրոնից դուրս բնակարանների եւ անհատական տների գների ավելի արագ աճը վկայում է, անկախ քաղաքական մեկնաբանություններից եւ գնահատականներից, բնակչության ավելի լայն խավերի կենսամակարդակի բարձրացման մասին: Այսինքն, ավելանում է այն մարդկանց թիվը, ովքեր ի վիճակի են անշարժ գույք ձեռք բերել, լինի հիպոթեկային վարկավորմամբ, թե առանց դրա:

Ինչ վերաբերում է մարզերին, ապա այստեղ գների աճի ավելի բարձր տեմպը նախ խոսում է Երեւանից դեպի մարզեր անշարժ գույքի շուկայի աշխուժացման տարածման մասին, բայց միաժամանակ վկայում, որ մինչեւ վերջին մեկ-երկու տարին այստեղ ընդհանրապես տեղաշարժ չկար: Որոշ բնակավայրերում՝ Աբովյան, Ծաղկաձոր, Ջերմուկ եւ այլն, ակնհայտ է տնտեսական կյանքի աշխուժացումը եւ դրա անդրադարձը անշարժ գույքի շուկայի վրա: Սակայն, ընդհանուր առմամբ, մարզերը դեռեւս հեռու են անշարժ գույքի շուկայի այն կտրուկ զարգացումից, որ 6-7 տարի առաջ սկսվեց Երեւանում:

«Թյուրքիա» եւ «թյուրքական պետություններ»

Մտավարժանքներ Գերմանիայից

ՀՀ նախկին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի առաջադրման վերաբերյալ թուրքական մամուլում լույս տեսած 1-2 հոդվածի թարգմանաբար հրապարակումը «**Ազգի**» էջերում նախանձելի աշխուժություն էր պատճառել մեր ընթերցողներից ոմանց, որ նոյեմբերի 30-ին Բեռլինից նոր նամակ ստացավ խմբագրությունը: Ահա թե ինչ է գրել դրա հեղինակ Ռազմիկ Գալուստանյանը. «Մի քանի ամիս է, ինչ ձեր թարգմանիչ-լրագրող պարոն Չաքրյանը փորձում է «թյուրք» եւ «Թյուրքիա» բառը մտցնել մեր տարբերական լեզվի մեջ: Մեր բառագիտության մեջ «թուրք» եւ «Թուրքիա» խոսվում եւ գրվում են այնպես, ինչպես ես եմ գրում: Եթե ինչ-ինչ պատճառներով պարոն Չաքրյանը «Թյուրքիան» եւ «թյուրքը» մեր լեզվի մեջ ներածել է կամենում, ապա խմբագրությունից սպասում եմ արգելք հանդիսանալ թրքականության առջեւ խոնարհվելու պարոն Չաքրյանի փորձին»:

Նամակի ոճից ակնհայտ երեւում է, որ Գալուստանյանն արեւելահայ է, ամենայն հավանականությամբ Հայաստանից Գերմանիա գաղթած: Այս հանգամանքը կարելի էր շրջանցել, եթե տողերիս հեղինակը օգտագործած լիներ «թյուրք» կամ «Թյուրքիա» արտահայտությունները: Մենք հոդվածներում օգտագործել ենք «թյուրքական աշխարհ» կամ «թյուրքական պետություններ» եւ կամ «թյուրքական լեզուներ» բառակապակցությունները, որտեղ Թուրքիայի թուրքերը հստակ զանազանվեն ադրբեջանցիներից, թուրքմեններից, ղազախներից, ուզբեկներից եւ ղրղզներից: Օգտագործել ենք նաեւ «Թյուրքիե» արտահայտությունը, որովհետեւ այդպես է կոչվում Ստամբուլում հրատարակվող թուրքական այդ թերթը:

«Թրքականության առջեւ» խոնարհվում են նրանք, ովքեր թուրքերին նույնացնում են թյուրքական այլ ժողովուրդների, իսկ Թուրքիան՝ թյուրքալեզու մյուս պետությունների հետ: Ի դեպ, հայ պատմագրության մեջ նոր չէ «թյուրքալեզու ժողովուրդներ» կամ «թյուրքական պետություններ» արտահայտությունների օգտագործումը: Թերեւս կարելի էր հարգել Ռազմիկ Գալուստանյանի զգոնությունը: Սակայն դրա համար պետք է համոզված լինենք, որ ինքը չունի ներքին եւ արտաքին պատվիրատուներ եւ չի ծառայում «թրքականության» առջեւ խոնարհվողներին:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

The Eurasia Foundation
Representative Office in Armenia
announces job opening for the position of

EURASIA FOUNDATION

FINANCE MANAGER

Under the supervision of the Country Director, the Finance Manager is responsible for:

- maintenance of all accounting processes and documentation
- preparation of monthly and annual financial reports
- budget maintenance
- financial management of projects
- managing operations with the local bank accounts, including wire transfers, payments, bank checks etc.
- supervision of financial aspects of the Eurasia Foundation Representative Office in Armenia

Qualifications: University degree in Economics/Finance; 3 years of prior experience in a Finance Manager or equivalent finance position; English, Russian and Armenian language proficiency; excellent computer skills, and knowledge of accounting software. A detailed job description can be found on www.eurasia.am.

TO RESPOND

Applicants should submit a letter of interest and resume in English before **December 10, 2007** to:

Country Director, Armenia, The Eurasia Foundation
56 Zarobyan St.,, Yerevan, Republic of Armenia
Ph./fax: 58 60 95, 58 60 96, E-mail: resume@eurasia.am

ՀՀ-ում Վրաստանի հյուպատոսարանի պաշտոնական հայտարարություն

2008 թ. հունվարի 5-ի Վրաստանի նախագահական արտահերթ ընտրությունների հետ կապված, Վրաստանի բոլոր այն քաղաքացիները, ովքեր քվեարկության օրը լինելու են Հայաստանի տարածքում եւ դեռ չեն հաշվառվել հյուպատոսարանում, ընտրություններին մասնակցելու համար պարտավոր են հյուպատոսական հաշվառման կանգնել (անվճար) ՀՀ-ում Վրաստանի հյուպատոսարանում (ք. Երեւան, Արամի փ. 42):

Ներկայանալ մինչեւ դեկտեմբերի 14-ը, ժամը 15.00-ը, անձնագրով եւ Վրաստանի քաղաքացու անձը հաստատող փաստաթղթով:

ՀՀ-ում Վրաստանի հյուպատոսարան

Հայտարարություն

«Նոյյան Տապան» շաբաթաթերթը շահավետ պայմաններով **հրավիրում է աշխատանքի**: Մանրամասն տեղեկությունների համար զանգահարել՝ հեռ. 52 64 16, 56 59 65, ժամը 11.00-17.00, կամ այցելել՝ փ. Իսահակյան 28, I հարկ, 20 սենյակ:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ՄԲԱՊՁԲ-07/66» ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության կարիքների համար բնակարանների ձեռքբերման նպատակով**: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 750 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի 247230066158 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Ի. Քոչարյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 11.00-ն:

«Ես մարդ եմ» 2008 Հարավկովկասյան կինոփառատոնը հայտարարում է փոքր դրամաշնորհների մրցույթ

Կարող են դիմել Հայաստանում ապրող / գործող ցանկացած անհատ կամ կազմակերպություն (դպրոց, ԲՈՀ, ՀԿ, ՏԻՄ, ոչ ֆորմալ խումբ և այլն)
Հայտերի ներկայացման վերջին ժամկետը՝ 20.12.07

www.ya-chelovek.caucasus.net

Հայտի հայերենը՝ www.southcaucasus.com (091 401-459)

ՀԱՐԳԵԼԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ
ԵՂԵՔ ՈՒՇԱԴԻՐ ԳԱԶԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

«Հայաստանի հրշեջ անվտանգության մասնագիտացված ծառայություններ» իրավաբանական անձանց միության խորհուրդը նպատակահարմարության տեսակետից հայտնում է.

- Արգելվում է օգտվել ջրատաքացուցիչից եւ ջեռուցման սարքից հեռացված քարշի, կամ քարշի բացակայության դեպքում, քանի որ այդ ժամանակ առաջանում է շմոլ / CO/ գազ: Շինությունում շմոլ /CO/ գազի 0.4-0.5 % առկայության դեպքում 10-15 րոպեի ընթացքում մարդը մահացու թունավորվում է:
- Քարշի բացակայության դեպքում անհրաժեշտ է դիմել մասնագիտական սպասարկում իրականացնող ծառայությանը:
- Քարշի առկայության դեպքում միացրեք ջրատաքացուցիչը եւ ջեռուցման սարքը՝ համաձայն գազասարքը արտադրող գործարանի կողմից տրված շահագործման հրահանգի:
- Գազասարքերի երկարատեւ օգտագործման ընթացքում անհրաժեշտ է հաճախակի օդափոխել շինությունը:
- Ձմռանը ծխատարերի սառցակալումը եւ խցանումը բացառելու նպատակով անհրաժեշտ է հաճախակի ստուգել դրանց գլխադասերի վիճակը:
- Խորհուրդ չի տրվում օգտվել ջրատաքացուցիչներից ուժեղ քամիների, թանձր մառախուղի եւ տարվա առավել ցուրտ եղանակների ժամանակ:
- Մի թույլատրեք գազասարքերից օգտվել երեխաներին եւ հրահանգավորում չանցած անձանց:
- Գազի ջրատաքացուցիչների կամ ջեռուցման սարքերի միացումները ծխատար ուղիներին անհրաժեշտ է կատարել ոչ պակաս 1 մմ հաստություն ունեցող գազասարքի ծխատար կարճախողովակի տրամագծից ոչ պակաս թիթեղյա խողովակներով:

ՀՈԴՎԱԾՆ ԸՆԹԵՐՑԵԼԻՍ ԸՆԿԱԼԵՔ ՈՐՊԵՍ ՆՊԱՏԱԿԱՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՅՈՒՆ
ՈՉ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ
«Հայաստանի հրշեջ անվտանգության մասնագիտացված ծառայություններ» իրավաբանական անձանց միության խորհուրդ

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համար՝ 02 Ա Ն 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 7.12.2007, գինը՝ 100 դրամ, տպագրված է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում: Արշակունյաց 2: